

**T.C.
ONDOKUZ MAYIS ÜNİVERSİTESİ
LİSANSÜSTÜ EĞİTİM ENSTİTÜSÜ
GÜZEL SANATLAR EĞİTİMİ ANA BİLİM DALI
RESİM-İŞ EĞİTİMİ PROGRAMI**

**ÖĞRETİM ELEMANLARININ GÜNCEL SANAT
EĞİTİMİNDEKİ YENİ YÖNELİMLER HAKKINDAKİ
GÖRÜŞLERİ**

Yüksek Lisans Tezi

Sibel KURTOĞLU

Danışman
Prof. Dr. Sevgi KOYUNCU

SAMSUN
2021

**T.C.
ONDOKUZ MAYIS ÜNİVERSİTESİ
LİSANSÜSTÜ EĞİTİM ENSTİTÜSÜ
GÜZEL SANATLAR EĞİTİMİ ANA BİLİM DALI
RESİM-İŞ EĞİTİMİ PROGRAMI**

**ÖĞRETİM ELEMANLARININ GÜNCEL SANAT
EĞİTİMİNDEKİ YENİ YÖNELİMLER HAKKINDAKİ
GÖRÜŞLERİ**

Yüksek Lisans Tezi

Sibel KURTOĞLU

Danışman

Prof. Dr. Sevgi KOYUNCU

Ondokuz Mayıs Üniversitesi BAP birimi tarafından PYO.EGF.1904.20.003 proje kodu ile desteklenmiştir.

SAMSUN
2021

TEZ KABUL VE ONAYI

Sibel KURTOĞLU tarafından, Prof. Dr. Sevgi KOYUNCU danışmanlığında hazırlanan “Öğretim Elemanlarının Güncel Sanat Eğitimindeki Yeni Yönelimler Hakkındaki Görüşleri” başlıklı bu çalışma, jürimiz tarafından 9.7.2021 tarihinde yapılan sınav sonucunda oy çokluğu ile başarılı bulunarak Yüksek Lisans Tezi olarak kabul edilmiştir.

	Unvanı Adı Soyadı Üniversitesi Ana Bilim/Ana Sanat Dalı	İmza	Sonuç
Başkan	Doç. Dr. İsmail KESKİN		☒
	Kocaeli Üniversitesi Güzel Sanatlar Fakültesi Grafik Ana Sanat Dalı		Kabul ☐ Ret
Üye (Danışman)	Prof. Dr. Sevgi KOYUNCU		☒
	Ondokuz Mayıs Üniversitesi Güzel Sanatlar Eğitimi Anabilim Dalı		Kabul ☐ Ret
Üye	Doç. Dr. Yaşar BARUT		☒
	Ondokuz Mayıs Üniversitesi Eğitim Bilimleri Anabilim Dalı		Kabul ☐ Ret

Bu tez, Enstitü Yönetim Kurulunca belirlenen ve yukarıda adları yazılı jüri üyeleri tarafından uygun görülmüştür.

ONAY

... / ... / ...

Prof. Dr. Ali BOLAT
Enstitü Müdürü

BİLİMSEL ETİĞE UYGUNLUK BEYANI

Hazırladığım Dönem Projesi tezinin bütün aşamalarında bilimsel etiğe ve akademik kurallara riayet ettiğimi, çalışmada doğrudan veya dolaylı olarak kullandığım her alıntıya kaynak gösterdiğimi ve yararlandığım eserlerin Kaynaklar'da gösterilenlerden oluştuğunu, her unsurun enstitü yazım kılavuzuna uygun yazıldığını ve TÜBİTAK Araştırma ve Yayın Etiği Kurulu Yönetmeliği'nin 3. bölüm 9. maddesinde belirtilen durumlara aykırı davranılmadığını taahhüt ve beyan ederim.

İmza

16/06/2021

Sibel KURTOĞLU

TEZ ÇALIŞMASI ÖZGÜNLÜK RAPORU BEYANI

Tez Başlığı : Öğretim Elemanlarının Güncel Sanat Eğitimdeki Yeni Yönelimler Hakkındaki Görüşleri

Yukarıda başlığı belirtilen tez çalışması için şahsım tarafından 16.06.2021 tarihinde intihal tespit programından alınmış olan özgünlük raporu sonucunda;

Benzerlik oranı : % 6

Tek kaynak oranı : % 1 çıkmıştır.

İmza

16/06/2021

Prof. Dr. Sevgi KOYUNCU

ÖZET

ÖĞRETİM ELEMANLARININ GÜNCEL SANAT EĞİTİMİNDEKİ YENİ YÖNELİMLER HAKKINDAKİ GÖRÜŞLERİ

Sibel KURTOĞLU

Ondokuz Mayıs Üniversitesi

Lisansüstü Eğitim Enstitüsü

Güzel Sanatlar Eğitimi Ana Bilim Dalı

Yüksek Lisans, Temmuz/2021

Danışman: Prof. Dr. Sevgi KOYUNCU

Eğitim, birçok olgu gibi sistemli ve programlı bir oluşumdur. Yaşantımızın her anında formal veya informal olarak karşımıza çıkan bu süreç tüm yönleriyle insanı eğitmeyi hedefler. Bahsedilen eğitim süreci her dönemde değişen toplum yapısı ve ihtiyaçlara bağlı olarak değişim gösterir. Böylece ihtiyaçlardan kaynaklanan sanat, eğitim ile birleşince dönemin değişen ihtiyaçlarını karşılamayı hedefler. Gelişen teknoloji ve değişen yaşam şartları ile beraber sanat kavramı da değişime uğramış; yeni teknik, malzeme, araç ve gereçler kullanarak farklı biçimlerde karşımıza çıkmaya başlamıştır. Bu süreçte sanat oluşumuna neden olan düşünceler de değişmiş, geçmiş dönemde olan estetik kaygılar yerini farklı algı ve arayışlara bırakmıştır. Teknolojinin sanat dünyasına girmesiyle sanatçılara birçok imkan doğmuş ve yaşanan bu alternatifler sanat eğitimine de yansımıştır. Bilgisayar, video, ışık, ses gibi birçok unsur teknolojinin sunduğu yeni ifade biçimleriyle sanatın üretim ve öğretim aşamasına farklı bir algı boyutu kazandırmıştır. Türkiye’de resim öğretmeni yetiştiren kurumların güncel sanat eğitimi programı incelenmiş ve lisans düzeyinde verilen sanat eğitimi bu alanda uzman akademisyenlerin görüşleri ile karşılaştırılmıştır. Konu kapsamında yeterli literatürün bulunmaması açısından, bu tezin birçok araştırmaya kaynak oluşturması hedeflenmiştir. Konu kapsamında yapılan araştırmalar sanat eğitiminin günümüzde ve gelecekteki yeri, işlevi ve hedeflerini bu alanda uzman akademisyenlerle görüşülerek sanat eğitimi bağlamında yeni yönelimler hakkındaki düşüncelerini ve elde edilen verileri açıklamak üzere yazılmıştır. Ülkemizde sanat eğitiminin gelişimi ve sorunları incelenmiştir ayrıca bu sorunlara ilişkin araştırmalar uzmanların görüşleri kapsamında sonuçlanmıştır. Eğitim sistemi içerisinde yer alan güncel sanat eğitimi neleri kapsamaktadır ve yeni yönelimler nelerdir soruları, günümüzde bu alanda uzmanlaşmış sanat eğitimcilerinin görüşleri doğrultusunda değerlendirilmiş ve literatür de yazılı bilgiler ile paralel olarak uzman görüşlerinin yanıtları da günümüz sanat eğitiminin yeterli gelişmişlik düzeyine sahip olmadığı sonucuna ulaşılmıştır.

Anahtar Sözcükler: Güncel Sanat, Sanat Eğitimi, Sanatta Yeni Yönelimler, Uzaktan Eğitim ve Sanat

ABSTRACT

ACADEMICS OPINIONS ON NEW DIRECTIONS IN CONTEMPORARY ART EDUCATION

Sibel KURTOGLU

Ondokuz Mayıs University

Institute of Graduate Studies

Department of Fine Arts Education

Master, JULY/2021

Supervisor: Prof. Dr. Sevgi KOYUNCU

Education, like many other phenomena, is a systematic and programmed formation. This process, which we encounter in every moment of our lives, formally or informally, aims to educate people in all its aspects. The education process mentioned changes depending on the changing society structure and needs in each period. Thus, art, arising from needs, combined with education, aims to meet the changing needs of the period. With the developing technology and changing living conditions, the concept of art has also changed; started to appear in different forms by using new techniques, materials, tools and equipment. In this process, the ideas that led to the formation of art also changed, and the aesthetic concerns of the past period left their place to different perceptions and searches. With the entry of technology into the world of art, many opportunities have arisen for artists and these alternatives have also been reflected in art education. Many elements such as computer, video, light and sound have brought a different perception dimension to the production and teaching phase of art with the new expression forms offered by technology. The contemporary art education program of the institutions that train art teachers in Turkey was examined and the art education given at the undergraduate level was compared with the opinions of the academicians who are experts in this field. In view of the lack of sufficient literature on the subject, it is aimed that this thesis will be a source for many researches. The researches carried out within the scope of the subject were written to explain the current and future place, function and goals of art education, by interviewing expert academicians in this field, and to explain their thoughts and data about new trends in art education. The development and problems of Art Education in our country have been examined, and the research on these problems has been concluded within the scope of the opinions of the experts. The questions of what contemporary art education includes in the education system and what are the new trends have been evaluated in line with the opinions of art educators who are specialized in this field today, and the answers of the expert opinions in parallel with the written information in the literature have been concluded that today's art education does not have a sufficient level of development.

Keywords: Contemporary Art, Art Education, New Directions in Art, Distance Education and Art

ÖNSÖZ VE TEŞEKKÜR

Tez çalışmasının oluşmasında yol gösteren değerli danışmanım Prof. Dr. Sevgi KOYUNCU'ya, araştırma süresince yardımlarını esirgemeyen ve destekleyen değerli hocalarım Dr. Öğr. Üyesi Atilla ŞİRİN ve Arş. Gör. Yavuz DENİZ'e ve ayrıca manevi desteklerini esirgemeyen kıymetli aileme teşekkür ederim.

PYO.EGF.1904.20.003 kodlu projeme Ondokuz Mayıs Üniversitesi Bilimsel Araştırma Projeleri (BAP) Biriminin vermiş olduğu desteklerden ötürü teşekkür ederim.

Sibel KURTOĞLU

İÇİNDEKİLER

TEZ KABUL VE ONAYI.....	İ
BİLİMSEL ETİĞE UYGUNLUK BEYANI.....	İİ
TEZ ÇALIŞMASI ÖZGÜNLÜK RAPORU BEYANI.....	İİ
ÖZET.....	İİİ
ABSTRACT	İV
ÖNSÖZ VE TEŞEKKÜR	V
TABLolar DİZİNİ.....	Vİİ
1. GİRİŞ.....	1
1.1. Problem Durumu	2
1.1.1. Alt Problemler.....	2
1.2. Araştırmanın Önemi	3
1.3. Araştırmanın Amacı	4
1.4. Sınırlılıklar.....	5
1.5. Sayıtlılar	5
2. KAVRAMSAL ÇERÇEVE.....	6
2.1. Sanat	6
2.2. Eğitim	8
2.3. Sanat Eğitimi	9
2.3.1. Sanat Eğitiminin Gerekliliği ve Amaçları	10
2.4. Türkiye’de Sanat Eğitiminin Tarihsel Gelişimi.....	11
2.5. Türkiye de Güncel Sanat ve Güncel Sanat Eğitimi	18
2.5.1. Türkiye’de Sanat Eğitiminin Sorunları.....	21
2.6. Türkiye’de Güncel Sanat Eğitimine İlişkin Kalkınma, Plan ve Politikalar	24
3. SANAT EĞİTİMİNDE YENİ YÖNELİMLER.....	27
3.1. Günümüz Sanat Eğitiminde Kullanılan Yeni Yöntem ve Yaklaşımlar	27
3.1.1. Disiplin Temelli Sanat Eğitimi Yaklaşımı	27
3.2. Türkiye de Sanat Eğitiminde Yeni Yönelimler	32
3.3. Türkiye de Sanat Eğitimi Farklı Arayışlara Yönelten Faktörler	33
3.4. Uzaktan Eğitim Yoluyla Sanat Eğitimi	37
4. YÖNTEM	39
4.1. Araştırmanın Modeli	39
4.2. Veri Toplama Araçları.....	39
4.3. Verilerin Analizi ve Yorumlanması	40
5. ANALİZLER.....	41
5.1. Bulgular ve Yorumlar.....	41

5.2. Tartışma ve Öneriler.....	71
SONUÇ	86
KAYNAKÇA	80

ÖZ GEÇMİŞ

ETİK KURUL KARARI

TABLULAR DİZİNİ

Tablo 5.1. Cinsiyet Değişkeni Açısından Faktör Farklılıkları	49
Tablo 5.1.1. Yaş Değişkeni Açısından Faktör Farklılıkları	51
Tablo 5.1.2. Bölge Değişkeni Açısından Faktör Farklılıkları	55
Tablo 5.1.3 Unvan Değişkeni Açısından Faktör Farklılıkları	57
Tablo 5.2. Cinsiyet Değişkeni Açısından Değerlendirme Farklılıkları.....	57
Tablo 5.2.1. Yaş Değişkeni Açısından Değerlendirme Farklılıkları.....	59
Tablo 5.2.2. Bölge Değişkeni Açısından Değerlendirme Farklılıkları	60
Tablo 5.2.3. Unvan Değişkeni Açısından Değerlendirme Farklılıkları	61
Tablo 5.2.4. Katılımcıların Değerlendirme Frekansları	62
Tablo 5.3. Cinsiyet Değişkeni Açısından Öneri Farklılıkları	64
Tablo 5.3.1. Yaş Değişkeni Açısından Öneri Farklılıkları	67
Tablo 5.3.2. Bölge Değişkeni Açısından Değerlendirme Farklılıkları	68
Tablo 5.3.3 Unvan Değişkeni Açısından Değerlendirme Farklılıkları	69
Tablo 5.3.4. Katılımcıların Öneri Frekansları	69
Tablo 5.4. Cinsiyet Değişkeni Açısından Görüş Farklılıkları.....	70
Tablo 5.4.1. Yaş Değişkeni Açısından Görüş Farklılıkları.....	71
Tablo 5.4.2. Bölge Değişkeni Açısından Görüş Farklılıkları.....	73
Tablo 5.4.3. Unvan Değişkeni Açısından Görüş Farklılıkları	74
Tablo 5.4.4 Katılımcıların Görüş Frekansları	74
Tablo 5.5. Cinsiyet Değişkeni Açısından Görüş Farklılıkları.....	75
Tablo 5.5.1. Yaş Değişkeni Açısından Görüş Farklılıkları.....	76
Tablo 5.5.2. Bölge Değişkeni Açısından Görüş Farklılıkları.....	77
Tablo 5.5.3. Unvan Değişkeni Açısından Görüş Farklılıkları	78

1. GİRİŞ

Tarihsel süreçlerin sonunda her alan farklı bir aşamadan geçerek bugün ki sonuçlara ulaşır; eğitim ve sanat bu değişim sürecinin bir parçasıdır. Sanat yaşanan ortamın ve dönemin ihtiyaçlarına göre şekil bulmuş eğitim de bu ihtiyaçlara göre şekillenmiştir. Dolayısıyla sanat ve eğitim alanları toplumsal, sosyal, ekonomik, kültürel olaylardan etkilenerek bireyin yaşantısını değiştirmiştir. Bu araştırma, yaşanan değişim sürecini sanat eğitimi üzerinden incelemiş ve günümüz sanat eğitiminin hangi yöntemlerle işlendiğini ayrıca yeni yönelimlerin neler olabileceğini incelemiştir. Bireyin özgün fikirlerini yansıtabilmesi, özgün düşüncelerini ortaya çıkarabilmesi yaratıcılık bilincinin oluşturulması ile açığa çıkar. Ortaya çıkan yaratıcılık bilincinin; bireyin tüm yaşamına yayılması ile birlikte bu bilincin kazandırılması sanat eğitimi dersleri ile mümkündür ve bu derslerin bireyin yaşamına aktarılması sorumluluğunu eğitimciler üstlenir. Uygulanan sanat eğitimi bireyin bakış açısını, empati becerisini, yaratıcılık düzeyini etkilediği için bu dersler oldukça önemlidir bu nedenle verilen eğitim programı diğer disiplinler ile kıyaslanmamalıdır. Hazırlanan program sanatı amaç olarak ele almalı ayrıca birey ve toplumun sanatsal ihtiyaçlarına göre temellendirilmelidir. Sanat eğitimi alacak birey için eğitimin ilk kademesi kritik bir zamandır ancak sanat eğitimi programını uygulayacak birey için lisans dönemi en önemli dönemdir. Çünkü okulların her kademesinde işlenen sanat eğitimi derslerinin temeli üniversitelerin resim-iş öğretmenliği bölümlerinde öğretilmektedir. Görsel sanatlar öğretmenlerinin lisans eğitimleri süresi boyunca almış oldukları sanat eğitimi programı ve ders içeriklerinin incelenmesi, mevcut programın güncel sanatı anlama, eleştirebilme ve öğrencilere aktarma yetisini kazanmada yeterli olup olmadığı konusunda, bu alanda uzmanlaşmış akademisyenlerden görüşler alarak değerlendirme yapılması amaçlanmıştır.

Dolayısıyla burada eğitim alan bireylerin özellikle milli eğitim kademelerine öğretmen olacak eğitimcilerin yetişmesinin temeli olan Eğitim Fakültesinin Güzel Sanatlar Eğitimi bölümleri sanat eğitiminin bir öğrenciye nasıl verilmesini ve sanatsal gelişimin nasıl olacağı gibi konuların öğretilmesinin başlangıç noktası olduğundan burada verilen eğitim programı önemlidir.

Bu çalışma, alanyazın taraması ve yarı yapılandırılmış görüşme yöntemi ile yazılmıştır. Araştırmada ilk olarak problem ve alt problemler belirlenmiştir. Problem

ve alt problemler nedenleri ile birlikte tanımlandıktan sonra araştırmanın amacı belirlenmiş, konunun önemi hakkında bilgi verilmiştir. Araştırmada söz konusu olan varsayımlar ve sınırlılıklar belirlendikten sonra konu ile ilgili literatür gözden geçirilmiş, kavramsal çerçeve oluşturulmuştur. Bu bölümde, araştırmanın problem durumu, amacı, önemi ve sınırlılıklarına yer verilmiştir.

1.1. Problem Durumu

Eğitim sistemi içerisinde önemli bir yeri bulunan sanat eğitiminin hedeflerine ulaşmasında fiziksel ortam, gerekli materyallere sahip olmak, öğrencilerin sosyo-ekonomik durumu, verilen derslerin branş öğretmenleri tarafından verilmesi sanat eğitiminin başlıca hedefleri arasındadır (Emir, 2009: 2). Tüm bu değişkenler yaşanan dönemin gereksinimlerine göre farklılık gösterir. Değişen toplumda ihtiyaçları karşılamak amacıyla sorgulamak, düşünebilmek, bakmak ile görmek arasındaki çizgiyi bireyin kavrayabilmesi için sanat ve sanat eğitimi daima kendine yer bulur.

Sanat, Sanat Eğitimi, Bilim gibi kavramlar gelişmenin temelinde yer alan zaman içinde farklı düşünceler ile değişen bir yapıya sahiptir. Yaratıcılığın ve ihtiyaçların kaynağı olan sanat insanları tüm yönleriyle eğitir ve ortaya her dönemin ihtiyaçlarına göre şekillenen ve bulunduğu dönemin ihtiyaçlarına göre anlam kazanan bir eğitim profili çıkar (Ünver, 2016: 865). Sanat Eğitimi çerçevesinde bu döngüyü belirginleştirmeli ve dönemin sanat eğitimi anlayışını kavrayabilmemiz için o dönemin ihtiyaçlarına yaşam biçimine bakılmalıdır. Sanat nasıl o dönemin şartlarını yaşıyorsa sanat eğitimi de sanatın dönem içinde değişen koşulları ve dönüşen yapısına uygun olmalıdır. (Heptunalı, 2007: 113). İnsanın ihtiyaçları çağa göre farklılık gösterir ve bu farklılık doğrudan sanata da yansır, her ne kadar bu farklılık farklı alanlarda ortaya çıksa da ortak amaçlarla bir araya gelmektedir (Buyurgan ve Buyurgan, 2012: 5).

Problem cümlesi;

Öğretim elemanlarının güncel sanat eğitimi ve yeni yönelimler hakkında ki görüşlerine yöndedir?

1.1.1. Alt Problemler

Güncel Sanat Eğitimi nedir?

Türkiye’de güncel sanat nasıl algılanmakta ve uygulanmaktadır?

Sanat Eğitimi alanında uzmanlaşmış öğretim elemanlarının güncel sanat eğitimi üzerine görüşleri nelerdir?

Türkiye’de güncel sanat eğitimi uygulamalarında yeni yöntem ve yaklaşımlar nelerdir?

1.2. Araştırmanın Önemi

Genel eğitim alanları ve süreçleri içinde sanat eğitimini özgün kılan bireylere yaratıcılık kazandırmasıdır. Her toplumun ortak hedefi kendine uygun bir eğitim anlayışıdır. Eğitimin asıl önemi, nasıl bir insan yetiştirmeliyiz, bireylere nasıl yön vermeliyiz gibi sorulara yanıt aramaktır. Gelişmiş toplumlarda sanat eğitimi verilirken asıl amaç yaratıcı bireyler yetiştirebilmektir. Yaratıcılık, insanlara ait bir özelliktir ve sadece eğitimle geliştirilebilir ayrıca genel eğitim süreci içinde sanat eğitimi ile kazandırılır (Heptunalı, 2007: 1).

Sanat eğitiminin başlıca amacı kişiye estetik yargı yapabilmesini, yeni biçimleri keşfedebilmesini amaçlar. Yani sanat eğitimi sanatçı yetiştirmeyi değil, kişinin yaratıcılık için gerekli donanımlara sahip olmasını sağlamayı amaçlar (Yolcu, 2009; 93). Sanat eğitiminin başlıca önemi ve hedefi bireylerin yaratıcı potansiyelini geliştirip yaratıcı bir açısı kazandırabilmek, bilincini estetik duyarlığa yükseltmektir (Karataş,2006: 3).

Gerçeğin yeniden üretilmesini amaçlayan sanat, üretme aşamasında bireyin farkındalık kazanmasına yardımcı olur. Sanat eğitiminin önemi ve amacı toplumun sanatsal ve kültürel açıdan yetiştirilmesi ile ilgilidir. Bu amaç ile sanat eğitimi bireyin yaratıcı düşünmesini, özgürleşmesi ve özgünleşmesini hedefler. Bu hedefler toplumun içinde bulunduğu döneme göre değişkenlik gösterir, dönemin yaşam biçimine göre eğitim olanakları da değişir. Her dönemin yansıttığı sosyal, siyasal, ekonomik ve kültürel değişimler eğitimin içinde önemli bir yere sahip olan sanatı ve sanat eğitimini de etkilemiştir. Uygarlıklar birikimlerini her çağda ve her dönemde sanatlarına yansıtırlar. Bundan dolayı, uygarlığın yansımaları olan sanat yapıtları kültürel değerlerin nesiller boyunca aktarılmasında oldukça önemlidir. Geçmişle gelecek arasında köprü görevi gören sanat toplumsal değer ve değişimlerin göstergesidir (Aykut, 2012: 41). Değişen bu unsurların sanat eğitimine nasıl yansıdığı bu tezin kazanımlarına ulaşması için önemlidir.

Bu araştırmanın önemi sanat eğitimi alanında uzmanlaşmış sanat eğitimcilerinin günümüz sanat eğitimi ve yeni yaklaşımlar alanında düşüncelerini ve fikirlerini

öğrenmek aynı zamanda bu görüşler doğrultusunda öğrenilen bilgilerin tek kaynaktan toplanması açısından önemli bir kaynak ve bu alanda ilerleyen eğitimcilere rehberlik edecek bir kaynak olması açısından önemlidir. Sanat Eğitiminin verildiği kurumlarda amaçlanan hedeflerin neler olduğu ve kazanımlar doğrultusunda günümüz sanat eğitimini ve yeni yönelimleri nasıl şekillendirdiği irdelenerek bu alandaki uzman görüşlerinin tek kaynaktan toplanması açısından bu araştırmanın birçok yönden önem taşıdığı düşünülmektedir.

1.3. Araştırmanın Amacı

Sanat, akımlardan da anlaşıldığı gibi, dönemler ve şartlara göre değişkenlik gösteren bir yapıya sahiptir. Sanat eğitimi de bu değişkenliklere bağlı kalarak kendini yenileyen bir yapıya sahip olmalıdır.

Yüzyılda sanat eğitimi konusunda birçok görüş ortaya çıkmıştır. Yenilenen eğitim anlayışında amaç, modern insanın ruhsal problemlerine çözüm üretebilmektir. Bunun için en etkili yol sanat eğitimi olarak görülmüştür. Sanat eğitimi alanında gerçekleşen bu yeni programların asıl amacı yarını daha yaşanabilir kılmak için yaratıcı görüş ve düşünce geliştirmiş bireyler yetiştirmektir (Heptunalı,2007: 1,13,14). Bu bağlamda sanat eğitiminin bireye kazandırmak istediği istendik davranışların başında yaratıcılık gelir.

Sanat Eğitimi sadece sanatçı yetiştirmeyi değil aynı zamanda; her alanda özgün düşünen, estetik bilinçli, yaratıcı düşüncelerini yansıtabilen ve fikirler üretebilen bireyler yetiştirmeyi hedefler. Bu süreçte beklenen kazanımların oluşturulması ve modernleşme sürecinde değişen şartlara ayak uydurabilme yetisini bireye kazandırabilmek sanat eğitiminin en önemli amaçlarından birisidir (Karataş, 2006: 47) Görsel yolla algılamayı öğretmek, yaratıcılığı geliştirmek, sanatın anlaşılmasını sağlamak, bireye kendini ifade etme özgürlüğü tanımak endüstriye hizmet etmek, yaşamı değiştirmek, düşüncenin duygularla harmanlanarak görselliğe dönüşmesini sağlamak; sanat eğitiminin amacı ve sanata özgü hedeflerin yer aldığı bu yedi madde sanat eğitiminde hedeflere ulaşmanın yolu olarak tanımlanabilmektedir (Çellek, 2003: 7). Bu araştırma, sanat eğitimcilerinden, sanatta farklı yönelimlerin gerekliliğini ve bu yönelimlerdeki teknik ve yöntemleri neden sonuç ilişkisi içinde soru cevap tekniği ile irdelerek, eğitiminde yeni yönelim ve farklı arayışları sanata ve eğitime katkılarını ortaya koymayı hedefler. Bireysel çözümleri ve farklı görüşleri bir araya toplayarak konu kapsamında birçok eğitimci görüşünü bir arada sunarak kaynak oluşturmak ve

dolayısıyla bu alandaki öğrencilerimizin eğitim yoluna ışık tutmak bu tezi önemli kılmaktadır aynı zamanda bir konudaki eksikliği ya da normal değerleri ortaya çıkarmayı değil çözüm yolları aramayı ve birçok farklı düşünceyi tek kaynağa aktarmayı amaçladığından, bu konu kapsamında yapılacak araştırmalar için kaynak niteliği görmesi bu tezin başlıca kazanımıdır. Bu çalışma Türkiye de sanat eğitimi konusunda uzmanlaşmış akademisyenlerin görüşlerini yansıtır ve eğitimcilere rehberlik edebilecek bir tez niteliğinde olmayı amaçlamaktadır. Araştırma güncel sanatın öğretilmesine yönelik, Üniversitelerde resim-iş eğitimi bölümlerinde verilen sanat eğitimi uygulamalarının incelenmesini ve sanat eğitimi alan uzmanlarının görüşleri doğrultusunda günümüz sanat eğitim programlarının incelenmesini, uygulanışını ve değerlendirilmesini göz önünde bulundurarak bu alanda olan yeni yöntem ve yaklaşımların neler olduğunu ne gibi yönelimlerin uygulandığını göstermeyi amaçlamaktadır.

1.4. Sınırlılıklar

Günümüzde uygulanmakta olan güncel görsel sanatlar eğitimi temel alınarak araştırma ve görüşme yapılmıştır.

Türkiye de görsel sanatlar eğitimi veren yükseköğretim kurumları çerçevesinde uygulama yapılmıştır.

1.5. Sayıtlar

Günümüzde uygulanan sanat eğitimi teknolojik gelişmelerle eş zamanlı olarak gelişme gösteremediğinden dolayı bazı bölgeler nitelik açısından yetersiz kalabilmektedir bu ise sanat eğitiminde bölgelere göre eşitsizlik ortaya çıkarabilmektedir.

Farklı bölgelerde atölye, teknoloji kullanımı, malzeme ve teknik gibi değişkenler, Türkiye de sanat eğitimi sürecinin her bölgede aynı nitelikte verilememesine sebep olabilmektedir.

Eğitimcilerin yaş farklılıkları sanat eğitimi sürecinde, eğitimin kalitesini, verimliliğini etkilemektedir.

Pandemi koşullarına göre uzaktan eğitim yoluyla verilen teorik veya uygulamalı sanat dersleri süreci eğitim sürecini verimsiz kılmaktadır.

2. KAVRAMSAL ÇERÇEVE

2.1. Sanat

Geçmişten günümüze kadar bilinen tüm kültür dönemleri boyunca sanat ve sanatçının toplum içerisinde öncü ve yönlendirici özelliklere sahip olduğu bilinir. Be nedenle ‘sanat’ kavramı insanlığın en kültür mirasıdır (Tuğal, 2012: 18). İnsan görmeye, duymaya, düşünmeye başladığı zaman hayata girmiş sayılır. İnsanlık ise duygularını somut simgelerle, renklerle veya seslerle yarattığı zaman tarihe, sanata, kültüre girmiş olur. Sanat aracılığıyla güzeli arayan ruh aslında kendi iç sesini arar (Ersoy, 2002: 6). Sanatsal faaliyetlerinin ne için yapıldığını, sanat dediğimiz kavramın nelerle açıklanabileceğini, amacının ne olduğunu anlamamız için öncelikle sanat kavramının kelime anlamını incelemeliyiz. Sanatı tanımlamadan önce neyin sanat olarak ifade edilmesinin gerektiğini bilmeliyiz. Yani asıl soru, sanat nedir yerine, resim sanat mıdır? Heykel sanat mıdır? Seramik sanat mıdır? sorusuna cevap aramaktır. Resim sanat değildir çünkü resim nesnedir. Heykel sanat değildir çünkü heykel nesnedir. Seramik ise bir nesneyi bile tanımlamaz, nesneyi hazırlamak üzere kullandığımız tekniklerin tümüdür. Çamuru hazırlamakla başlayan, biçimlendirme, pişirme, boyama, sırlamaya kadar uygulanan tekniklerin tümüdür. Dolayısıyla sanat ne bir nesne adıdır ne de tekniğin adıdır. Öyleyse sanat bir olgudur (Sanat Teorisi, 2009).

Sanat aklın ve hazzın kombinasyonu olarak tanımlanabilir ancak kastedilen bu haz, düşüncelerin yansımaları ve görselin ötekiliği hakkında düşündükçe gelişen bir hazdır. Tartışmaya açık olan sanat kavramı, insanların bir sanat yapıtı üzerine düşüncelerinin iyi-kötü veya dikkate değer olduğu konusunda fikir birliğine varamamalarından değildir. Bir sanat yapıtı üzerinde farklı değer yargıları vardır. Bu bağlamda sanatın tartışmaya açık olması, fikirler arası alışveriş, kendimizle ya da başkalarıyla yaptığımız sohbet olduğunu söyleyebiliriz (Thompson, 2014: 6,7). Herhangi bir sanat eserinde, bu roman, şiir, tiyatro olabilir; yaşanan sevinç, üzüntü, huzur, acı kısacası tüm duyguları anlatan sanat eseri, okuyucu ya da dinleyicinin yaşantıları anlatması sanat nesnesinde ifade edilme hazzı yaşatır. Böylece sanat nesnesinde yaşatılan bireyin, rahatlama ve düşünme ihtiyaçları karşılanmış olur. Sanat eseri bu açıdan bakıldığında psikolojik rahatlama, terapi görevi görür (Akkurt ve Boratov, 2018: 55). Diğer canlılar ile kıyaslandığında, insan diğer türlerden bireysel

ve toplumsal olarak farklı bir yere sahip olduğu görülür. Tarih boyunca yaşanan her türlü ilerlemenin toplumsal yapıya yansması sonucunda, geçmiş ile şimdiki arasında daima farklılıklar olmuştur. Geçmişte yaşanan bazı düşünce ve yaklaşımlar ya günümüze uygun hale getirilmiş ya da toplum tarafından reddedilmiştir (Tuğal, 2012: 15). Her dönemin birbirinden farklı kültürü, yaşam biçimi, sosyal ve ekonomik yapısı vardır, tüm bu farklılık her dalda olduğu gibi sanatta da birçok değişime sebep olmuştur. Bu nedenle sanatın tanımı dönemsel olarak farklılık gösterebilmiştir. Tarih boyunca sanat, yaşayışlara göre şekillenmiş ve yön bulmuştur. Örneğin, I. Dünya savaşının olduğu dönemde, sadece savaşın gerçekleştiği ülkeler değil tüm dünya yapılan savaştan etkilenmiştir ve sanat anlayışında büyük bir değişim yaşanmıştır (Baskıcı ve Şölenay, 2013: 35). Dolayısıyla savaş, barış gibi dönemsel yaşanan olaylar sanatın tanımını etkilemektedir. Böylece hem sanatın göreceli bir kavram olması hem de yaşanan olayların, dönemsel ihtiyaçların getirileri sonucunda sanatın birçok tanımı ortaya çıkmıştır. Örneğin; sanat bir duygunun, tasarımın, estetiğin ortaya çıkmasında kullanılan yöntem ve tekniklerin tümüdür (İslimyeli, 1976). Sanat hoş giden biçimler yaratma çabasıdır (Ersoy, 2002). Sanat, paylaşılacak estetik objelerin yada deneyimlerin yaratılmasında yetenek ve düş gücünün kullanılmasıdır (Anabritannica, 1993). Düş gücü ve yaratıcılığın bütünleşmesi sanatı meydana getirir. Böylece sanat her bireyin farklı algısı sayesinde özgünleşir ve bu özgünlük sanatı farklı olduğu kadar anlamlı kılar. Baltacıoğlu (1975) ‘Sanat olmasaydı; iç hayatımız, duygularımız, ihtiras ve iradelerimiz sonsuz kalırdı. Kainata bakar fakat ona bir değer kazandıramazdık. Değişme ve yenileşme imkanlarından haberdar olamazdık’(s.4) sözleriyle sanatın birey için anlamını vurgulamaktadır.

Sanatın amacını ve anlamını, duvarları süslemek amacıyla yapılan tablolarından, söylenen şarkılardan, kurgulanan tiyatrolardan, yazılan şiirlerden ibaret olduğunu düşünmemek gerekir. Sanat; ortaya çıkacak ürünü, olguyu, bilgiyi üretme sürecidir (Çelik, 2016: 2). Bu üretme süreci sanatçının özgünlüğü ve yaratıcılığı ile pekişir. Sanatçının kendine özgü biçimi, onun özgünlüğünü oluşturur. Biçem, sanatçının tüm eserlerinde görülen özellik, tarz alanına getirdiği yeniliktir. Örneğin, Rembrandt’ın ışık-gölge tekniği, Van Gogh’un fırça vuruşları sanatçının biçimi yani getirdiği yeniliktir. İşte tüm bu öğelere karşılık olarak sanatın ayırt edici özelliği olarak ‘yaratıcılık’ ortaya çıkar (Bozkurt,1995: 16). Bireyin özgün düşüncelerini yansıtabilmesi yaratıcılık bilincinin aşılması ile ortaya çıkar ve bu bilincin

aşılması sanat eğitimi yoluyla gerçekleşir. Sanatın ihtiyaçların bir getirisi sonucunda oluşması fikri uygarlık birikiminin bir değeri olabilir. Birey ve topluma bu bilinci aşlamak, zamanlarına katmak ve yaşamlarına yaymak sorumluluğu eğitimcilere düşmektedir. Bu nedenle yaratıcılık bilincinin bireye kazandırılabilceği tek yer sanat eğitimi dersleridir (Karataş, 2006). Sanat yoluyla bireye kazandırılan değerler, diğer eğitim disiplinleriyle kazandırılmaz. Üzerinde durulması gereken asıl konu, sanatı amaç olarak ele almak ve eğitim sürecini, eğitim programını doğru düzenlemektir, bu düzenleme birey ve toplumun sanatsal ihtiyaçları üzerine temellendirilmelidir. Çünkü insanlığın eğitimi sanat eğitimi yolundan geçer (Ünver, 2016: 876).

2.2. Eğitim

Yaşadığımız çevreye ve günümüzün şartlarına uyum sağlayabilmek, duyarlı bir insan profili oluşturabilmek için eğitim insan hayatında önemli bir yer tutar. Bahsedilen bu eğitim sadece kurum çatısı altında verilen belirli bir program çerçevesinde uygulanan formal eğitim değil bireyin çevresinde yaşam boyu etkileşim halinde bulunduğu her durumda aldığı eğittir. Bu yüzden eğitim değişmez ve tek bir bilgiyle sınırlandırılmaz. Günümüzde, birçok alanda yaşanan değişimler toplumları derinden etkilemektedir. Bilim, teknoloji, ekonomi gibi temel alanların değişimi ile toplumun bu değişime ayak uydurma süreci eğitim alanında yapılacak yeniliklerle mümkün olabilmektedir (Şirin,2008: 1).

Eğitim, bireyin kendini daha iyi ifade edebilmesini, öğrendiği formal ve informal bilgileri yaşam boyu hayatına aktarabilmesini amaçlar. Bu süreç içerisinde yaşantısına eklediği her olumlu reaksiyon eğitim başarısına işarettir. Eğitim çerçevesinde öğrenilen bilgiler öğrenciyi yaratıcılık, duyu yoğunluğu, düşünce özgürlüğü, kendine güven, empati ve dünya görüşü gibi alanlarda gelişim sağlar. Eğitim, değişen nesil ile birlikte farklılaşan ihtiyaçların gerektirdiği bilgi ve becerileri bireyin kendi çabalarıyla öğrenebilmesi ve bunları yaşam boyu uygulayabilme sanatının kazanılmasıdır (Kırıçoğlu, 1991: 31). Server Tanilli'ye göre, eğitim, öncelikle sosyal bir kurumu dolayısıyla eğitim sistemini dile getiriyor aynı zamanda bir eylemin sonucunu son olarak da eğitim kavramı bir süreci dile getirmektedir (Tanilli, 1988: 11,12). Eğitim süreci gelişen dünya çerçevesinde değişken bir sisteme sahiptir. Günümüzde verilen eğitim dönemin şartlarına göre değişkenlik göstermiş bu değişken durum günlük yaşamımızı yeniden yapılandırmıştır. Sanal ortamda verilen online eğitimler ile kısa bir sürede geleneksel yöntemlerin bırakılmasının yanı sıra sınıf ortamı, materyaller,

fiziksel ortam tamamen değişmiş verilen eğitim sınıf dışına çıkararak günün şartlarında meydana gelen eğitim yapısını etkilemiştir. Kısaca Eğitim kavramı değişken bir süreci kapsar ve birey aldığı bu eğitim süreci ile kendi gelişimini sağlayabilir. Dönemin şartlarına uyum, dünya görüşü, bakış açısı ve yaratıcılık gibi olgular Eğitim'in insanlara kattığı en önemli kavramlardır.

2.3. Sanat Eğitimi

Eğitim kavramı çok kapsamlı ve geniş bir anlama sahiptir ve bu sanat eğitimine dönüşünce kapsam genişler, esneklik başka boyutlara taşınır. Eğitim kavramı yaşanması gereken mutlak bir zaman sürecini gerektirir. Sanat eğitimi açısından baktığımızda, topluma nasıl değerler indirgenebilir? Topluma yaratıcı bireyler kazandırmada sanat ne gibi katkılarda bulunabilir? Toplum ile sanat arasında nasıl bir bağ vardır? gibi sorular akla gelmektedir. Sanat eğitimi öncelik olarak bu sorulara yanıt aramalıdır (Özol, 2012). Aktif bir biçimde sanat uğraşında bulunan, sanat eserini ile karşılaşp onu değerlendirebilen bireyde harekete geçen zihinsel beceri ve süreçleri, algı, imge, düşünce, çağrışım gibi akla gelen his ve güçleri eğitime işidir (Balamir, 1999). Bireyin sosyal ve duygusal olarak kendini tanımasına ve iç dünyasını yansıtmaya olanak sağlamak için eğitim sistemi içerisinde yer alan sanat eğitime yer vermek gerekmektedir. İnsanın kendini tanıma ve tanımlama fırsatını sanat ve sanatsal etkinlikler aracılığıyla bulur, iç dünyasında yer alan hayallerini sanat ve sanatsal etkinlikler aracılığıyla yansıtabilir. Tüm bu nedenlerden dolayı sanat eğitimi birey için önem arz eder (Emir, 2009: 1). Sanat eğitimi, öğrencileri yeteneklerle donatır bununla beraber kendilerini daha iyi tanımlarına ve ifade etmelerine, yeteneklerinin gelişiminin farkına varmalarına ve dünyayı eleştirel gözle değerlendirmelerine de olanak verir (UNESCO, 2006). Sanatın bireye sunduğu olanaklar dönemin değişkenliği ile farklılık göstermiş ve sanat eğitimi de bu değişkenlere göre yön bulmuştur. Bireyin kendini bulma arayışına sanat öncülük etmiş ve eğitim burada yönlendirici bir görev üstlenmiştir. Sanat eğitimi, ülkelerin ekonomisi, kültürel yapısı gibi faktörlerin etkisi ile değişkenlik göstermiştir. Deneme- yanılma yoluyla yapılan bu değişiklikler deneyim oluşturmuş ve tecrübeler ışığında sanat eğitimi uygulamaları için kazanım ve hedeflerin ne olacağı, bireylerin nasıl etkileneceği, teknik ve yöntemlerin belirlenmesi konusunda sanat eğitime katkı sağlamıştır. Böylelikle sanat eğitimi uygulamalarında yeniliklere sebep olmuştur (Çelik, 2016: 21). Yeniliğin ve teknolojinin meydana getirdiği gelişmelere kayıtsız kalamayan sanatçı ve sanat

eğitimcisi bu farklılıklara ayak uydurmaya çalışırken değişimi anlamaya ve kendine yeni bir yol bulmaya çaba göstermiştir (Zeren, 2006: 638). Yaşanan gelişmeler farklı yönelimler yaratmış, birey ve toplumların her olguya olduğu gibi sanata da bakış açısını değiştirmiştir.

Zamanla sanatın üretim amaçlı oluşan ya da seyirlik bir nesne olmaktan çıkarak düşünceye ve hayal gücüne dayalı sisteme dönüşmesini sanat eğitiminde de hissettirmiştir dolayısıyla bu dönüşüm sanat eğitiminin değişimini gerekli kılmıştır (Heptunalı, 2007: 93). Bu değişiklik özellikle eğitim sisteminde öğrenciyi aktif hale getirmiştir, araştırmaya ve öğrenmeye dayalı, öğrenci merkezli, öğrenciyi değişim ve gelişim ile karşı karşıya getiren, yetenek eksenli eğitim ile birlikte yaratıcılığı önemseyen bir sanat eğitimi verilmesini önemsemiştir.

2.3.1. Sanat Eğitiminin Gerekliliği ve Amaçları

Bireyin yaratıcılığının gelişimi sanat eğitiminin başlıca amacını oluşturmaktadır. Sanatın kuramlarla birlikte öğrenilmesi disiplinler arası ilişkilerin bağlantısı açısından önemlidir. Bundan dolayı sanat eğitimi özellikle küçük yaşlarda başlayan eğitim programlarında etkileşimli ve aktif yöntemlerle uygulanması bireyin yaratıcılığı açısından ayrı bir öneme sahiptir (Adıgüzel ve Işık, 2013: 42). İnsanın yaşantısı boyunca gördüğü, duyumsadığı çoğu eksiklik veya hata; sanatın ve sanatın fonksiyonlarının yeterince kavrayamadığından ve bunun sonucunda sanatı hak ettiği yere oturtamamasından kaynaklanır. Bu eksiklik, çelişki ve hataların giderilebilmesi için sanat eğitimi şarttır (Özer, Yazar ve Eren, 2013: 499). Ancak bu yol ile birey Sanat kavramının niteliğini öğrenilebilir ve yaşantısına katabilir. Sanat eğitimi ilk olarak küçük yaşlarda öğrenim gören çocuklarla başlamalı, böylece birey eğitim hayatının en başından itibaren daha yaratıcı, kendini farklı yollarla ve daha kolay ifade edebilmeyi aynı zamanda empati becerisini kazanmış bireylerin yetişmesi sağlanmış olur. İnci San'a göre, Sanat Eğitimi bireyin sadece özel yeteneği paralelinde meslek edinebilecek bir alan olmayıp bu eğitimin aile ve devamında okul öncesi dönemden başlayarak bireyin yaşamı boyunca farklı aşama ve basamaklarda sürdürülebilene bir eğitim süreci aynı zamanda; çağdaş, bilimsel, devingen ve ileriye götürücü olması gerektiğini vurgular (San, 2019).

Sanat eğitiminin temel amacı bireyin görmesini ve işitmesini öğretmektir. Çevresini algılayabilmesi ve biçimlendirebilmesi için bu gerekli ilk koşuldur. Sadece bakmak değil görebilmek yalnızca duymak değil işitmek sadece elle yoklamak değil

dokularını anlayabilmek yaratıcılık için ilk basamaktır (San, 2004: 25). Sanat Eğitimi bakmak ve görmek arasında ki farkın bulunabilme sürecidir. Sanat eğitimi birey de köklü değişiklikler meydana getirmeyi hedefler, öncelikle insanlara; hayata, doğaya, objeye, bireye farklı bakış açıları geliştirip sanatın tüm dallarına geliştirdiği bakış açısını uygulamayı öğretmeyi amaçlar aynı zamanda geliştirdiği farklı bakış açılarıyla hayal gücünü birleştirerek oluşan bu olguyu farklı alanlara yansıtma konusunda deneyim kazandırır. Bu süreç yaratıcılık kavramının oluşmasını sağlar. Sanat eğitimi yalnızca sanatçı eğitimini kapsamaz, bireyin duygu ve düşüncelerini yeteneklerini bir bütün olarak geliştirebilmesi ve bu süreç içerisinde taklit değil yaratma ilkesinin oluşmasını amaçlar (Kavuran, 2002: 9). Aslında amaç durağan bilgilerle insan beynini doldurmak değil onu olgunlaştırabilmek ve geliştirebilmektir. Kişinin kendisine olan güveni, hedeflediği yönde bir ürün ortaya çıkarabilmesi, hızlı düşünüp sorunlar karşısında üretken olabilmesi ve yaratıcı çözümler meydana getirmesi yeteneği yalnızca sanat eğitimiyle sağlanabilir (Saraç, 2006, 80). Tüm bu olgular çerçevesinde sanat eğitimi bireye farkındalık katmaya ve çağın olanaklarına göre düşünüp üretkenliğin sağlanmasını amaçlar. Her dönemin getirdiği farklı şartlar; kültürel, ekonomik, sosyal değişimler bireyin genel anlamda eğitimini özel anlamda sanat eğitimini farklı yönlerde etkilemektedir. Dolayısıyla bakış açısı döneme göre değişmekte bu da bireylerin üretkenliğini ve algısını hedef almaktadır. Sanat eğitiminin asıl önemi dönemin getirdiği değişkenlikler çerçevesinde etrafında ki insanlardan farklı bir düşünce yapısının gelişimini sağlamaktır. Bu gelişim temel seviyede ki eğitim kademesinden başlamak zorundadır.

Sanat eğitimi okul öncesiyle başlayan ilk, ortaokul ve lisede süren ve mezuniyet sonrasında kişinin topluma bilinçli ve sağlıklı bir şekilde katılmasını amaçlayan bir bütün olarak ele alınmalıdır. Ayrıca sanat eğitiminin sadece sanatçı yetiştirmeye yönelik ve yetenekli kişilere uygulanmasını düşünmek daha baştan en büyük hataya düşmek demektir (Büyükişiyen, 1987: 171). Bu gelişimin sağlanması için erken yaşta verilen eğitim sanat eğitimi ile desteklenmeli ve bireyin okul öncesi dönemden başlayarak düşünce yapısı, bakış açısı, dünya görüşü tek tip fikirlerden çıkarak taklit çerçevesinde değil özgür ve yaratıcı fikirler etrafında geliştirilmelidir.

2.4. Türkiye’de Sanat Eğitiminin Tarihsel Gelişimi

Eğitim, sanat, bilim gibi kavramlar tekdüze ve değişmez bilgilerden oluşması mümkün değildir. Bu tür kavramlar dönemin değişen şartlarına ve insanların algı biçimine göre değişkenlik gösterir ve sonuç olarak bu kavramlara birçok farklı sestem anlamlar yüklenmesini sağlar. Sanat ve eğitim kavramı, felsefe, estetik, bilim vb. alanlarda olduğu gibi değişken bir yapıya sahiptir. Dönemin topluma yansıttığı değer; toplumun sanat anlayışını etkileyen başlıca unsur olmuştur. Kimi zaman savaşın yıkıcı tutumu toplumu etkilemiş ve bu insanların sanata olan bakışını değiştirmiş kimi zaman güzellik kavramı bireylerin yaşamını şekillendirmiş kişilerin estetik kaygılarıyla sanata yön vermesine sebep olmuştur. Tarihe tanıklık etmiş, belge niteliği taşıyan sanat; dönemin yaşam biçimini, bakış açısını, gelişmişlik seviyesini bizlere yansıtır. Tarih boyunca sanata dair farklı bakış açıları oluşmuş, bu farklı görüş ve kuramlar çerçevesinde sanat olgusu da değişik anlamlar taşımıştır ve tüm dönemler için sabit kalan, değişmeyen bir sanat kavramının mümkün olamayacağı ortaya çıkmaktadır. Sanat kavramı daima üzerinde düşünülecek ve sanata uzak veya yakından her katılanın kuşkusuz yeniden kuracağı bir olgudur.

Türkiye’de sanat eğitiminin tarihi gelişimi, endüstrileşme sürecini tam anlamıyla yaşayamamış bir ülke olduğu için sanat ve sanat eğitimi alanında gereksinimler batı ile aynı zaman dilimine denk gelmemiş bu ise günümüz sanatını batıdakinden farklı kılmıştır. Sosyal, kültürel, teknolojik ve düşünce anlamında farklı koşullar olduğundan dolayı ülkemizde ki sanat etkilenmelerle gelişmiş ve bunun sanat eğitimine yansması köklü değişimleri meydana getirmiştir (Heptunalı, 2007). Ülkemizde sanat eğitiminin gelişimi özellikle cumhuriyet döneminde ilerleme katetmiştir. Türkiye’den yurtdışına gönderilen sanatçılar ve yurtdışından davet edilen sanat eğitimcileri önderliğinde sanat eğitimi alanında büyük ve önemli gelişmeler yaşanmıştır. Özellikle halkevi ve öğretmen okulları sanat eğitimi alanında gelişmelerin yaşanması için önemli bir etmen olmuştur. 1940’lardan günümüze kadar eğitim politikalarında yaşanan gelişmeler, sanat eğitimini de bu yönde etkilemiş ve sanat eğitimi alanında da devamlı değişimlere neden olmuştur (Altinkurt, 2015). Türkiye’de sanat eğitimini cumhuriyet öncesi dönem ve cumhuriyet sonrası dönem olarak iki ayrı başlık altında incelemek olasıdır. Osmanlı devleti yaşadığı sosyal, siyasal ve toplumsal çöküş ile batıya yönelmeye başlamıştır. Yeniliklerin yaşandığı, coğrafı keşifler ile birçok reformun gerçekleştiği Avrupa Osmanlı gibi çöküş yaşayan devletlerin yöneldiği yeni bir merkez haline gelmiştir. 18 ve 19. Yüzyılın getirdiği yenilgiler ağır

ekonomik ve siyasi zorluklar Osmanlı Devletini Batıya yönelmek zorunda bırakmıştır (İndirkaş, 2001). Osmanlının toplumsal ve siyasal döneminde başlayan batılılaşma süreci özellikle sanata yansımış ve geleneksel çizgide ilerleyen resim sanatını batılı anlamda sanat sürecine yani batı sanatına kaydırmıştır. Bu çalışmalar belli kurumların çatısı altında başlamış sanat alanında yeniliklere öncü olmayı başarmıştır; 19. yüzyıl ortası yağlı boya ressamlarının (Primitifler) çalışmaları, Sanayi-i Nefise Mektebi'nin açılması ve eğitime başlaması, 1914 Kuşağı ressamları faaliyetleri, Müstakil Ressam ve Heykeltıraşlar Birliği'nin oluşumu öncü olan belli grup faaliyetleridir (Genç, 2012). Cumhuriyetin ilanından önceki dönemde sanat eğitiminin gelişimi açısından incelenirse 1908 tarihli meşrutiyet hareketleri ile batıya yönelik olarak ilk sanat eğitimi çalışmaları başlatılmıştır. Avrupa'ya yönelme gereksinimi ile batılılaşma hareketleri bu dönemde önemli adımlar atmıştır. Mühendishane-i Berri Hümayun da (Kara Harp Okulu) işlenen resim dersleri ile minyatür ve resim estetiği gibi dersler verilmeye başlanmıştır. Ancak zamanla ışık-gölge ve perspektif öğelerinin resim sanatına girmesiyle bu dersler zamanla etkisini kaybetmiştir (Berk ve Gezer, 1973). III. Selim, Abdülmecit, Abdülaziz ve II. Mahmut döneminde sanata verilen önem artmış ve bu da batılılaşma yönünde atılan ilk adımlar olarak görülmüştür. Batılılaşma hareketleri kapsamında mühendis okullarında resim ve perspektif dersleri verilmeye başlanmış ancak bu okullar sanatçı veya sanat eğitimcisi yetiştirmeyi amaçlamamıştır. Sanatçı yetiştirmeyi amaçlayan ilk kurum Sanayi Nefise Mektebi Alisi (Güzel Sanatlar Akademisi) 1883 yılında İstanbul'da açılmıştır (Etike ve Kurtuluş, 2002: 343). Yaptığı ıslahat hareketleriyle batıyı örnek alan Osmanlı Devleti sanat gibi alanlarda da yenileşme çabası içinde olmuştur ve bu kapsamda sanat eğitimi veren kurumlar açmış veya bazı kurumlara sanat üzerine dersler eklenmiştir. Cumhuriyet öncesi dönemde sanata olan bakış açısı değişim göstermiştir ancak Cumhuriyetin ilanından sonra ki dönemlerde Atatürk'ün sanata verdiği değer ve sanat alanında söylediği sözler ile sanat alanında önemli adımların atıldığına ve kurumsallaşma çabalarına bu dönemde ağırlık verildiği görülmüştür.

Cumhuriyet öncesi Türk Resmi, batılı anlamda gelişimini sonradan göstermeye başlamıştır. Osmanlıya seyahat amaçlı gelen veya sarayda çalışan yabancı ressamların veya yurt dışında eğitim alıp dönen askeri kökenli Türk öğrencilerin ürünleri batılı anlamda sanatın temellerini oluşturmaya başlamıştır. Bu dönem Türk resminin kendi dinamiğini yaratma çabası içinde olduğu bir zamanı kapsar. Osmanlı devletinin son

yüzyılında geleneksel minyatür tekniği terk edilir ve batılı anlamda ilk eserler ortaya çıkmaya başlar (Özyiğit, 2011: 157,158). Batı ile etkileşimin sonunda Cumhuriyet öncesi sanat derslerinde bireysel ilişkilerin getirdiği farklı uygulamalar görülmüştür. Cumhuriyet ile birlikte, Atatürk'ün sanata ve sanatçıya verdiği önemle beraber yaşanan kültür değişimleri, batı taklitçiliğinin bırakılarak özgünlük ve yaratıcılığa dönük, kendi geleneklerini savunan düşünce ve tavırlar sanat eğitime verilen önemi de arttırmıştır. Cumhuriyetin ilanıyla beraber sanat eğitimi de daha sistemli bir alana dönüştürülmeye çalışılmıştır (Heptunalı, 2007: 78,79). Yeni tip insan biçimlerinin oluşmasında, toplumsal devrimin gerçekleşmesinde ve bazı devlet politikalarının düzenlenmesinde sanat eğitimi güçlü bir araç olmuştur. Atatürk'ün sanata verdiği önem ile Türk sanatını geliştirmeyi amaçlayan ressamlar 1921 yılında Türk Ressamlar Cemiyetini kurmuşlardır. Sonraki yıllarda yaşanan gelişmeleri ve akımları takip edebilmek, Avrupa'nın gerisinde kalmamak amacıyla bazı sanatçılar burslu olarak yurtdışına gönderilmiştir.

Kültürel temeller üzerine kurulmuş bir devlet olan Türkiye Cumhuriyeti sanat ortamlarının yaratılması için çabalamıştır. Atatürk'ün yaşamı boyunca kültür ve sanat konularına önemle eğilmiş ve her yıl yaptığı açık konuşmalarında bu alana değinmiştir. 5 Eylül 1923 tarihli hükümet programında gerekli yerlerde milli müzeler oluşturulacağına, milli eserlerin toplanmasına, milli yaratıcılık ve sanatın gelişmesine çalışılacağı belirtilmektedir. Sanat eğitimi için elverişli bir ortam oluşturan müzelerin açıldığı, resim ve heykel sergilerinin düzenlendiği, Güzel sanatların tüm dallarının kurumsallaşması ve gelişmesi için çaba harcandığı görülmektedir (Kavcar, 1983: 505, 508). Cumhuriyet döneminde sanat alanında yapılan çalışmalarda özellikle resim alanı büyük bir ilerleme kaydetmiş, cumhuriyet öncesi dönemde olduğu gibi sonrası dönemde de resim birlikleri toplanmaya devam etmiştir. Özellikle 1920'li yıllar çağdaş türk sanat alanında önemli reformların yaşandığı bir dönemdir.

1929 yılında kurulan, Çağdaş Türk resim sanatının devrimi diye nitelendirdiğimiz 'Müstakil Ressamlar Birliği' cumhuriyetin ilk sanatçı topluluğunu oluşturmuştur. Zeki Kocamemi ve Ali Çelebi'nin kuruculuğunu yaptığı grup, Refik Epikman, Nurullah Berk, Hale Asaf, Turgut Zaim gibi sanatçılardan oluşmuştur. Her biri farklı bir akım etkisinde kalan topluluk Türk resim sanatının gelişimi ve sanat eğitimi için öncü olmuşlardır. Türkiye de sanat kuruluşlarından dördüncüsü olduğu için adını alfabenin dördüncü harfinden alan 'D grubu' topluluğu ise 1893'te

temellerini atmıştır. 1933-47 yılları arasında 15 grup sergisi açan topluluk; Nurullah Berk, Abidin Dino, Zeki Faik İzer, Elif Naci, Bedri Rahmi Eyüboğlu, Sabri Berkel gibi sanatçılardan oluşmuştur. D gurubu sanatçıları amacı batıdaki sanat gelişmelerini yakından takip etmek ve kişilik değeri ağır basan çalışmalar yapmaktır. Grupla birlikte Güzel Sanatlar Akademisinin reform çalışmaları yoğunlaşmıştır. ‘Yeniler (Liman Ressamları) Grubu’ 1940 da akademinin yüksek resim bölümünün faaliyete geçmesiyle oluşmuştur. Grubun amacı toplumla ilişkisi zayıflamış olan sanatı, toplumsal yaşamdan aldığı konulara ağırlık vererek insan ve çevre temeli üzerine geliştirmektir. Selim Turan, Avni Arbaş, Nuri İyem gibi sanatçıların oluşturduğu grup sanata gerçekçi bir görüşü egemen kılmak istemişlerdir. Atatürk’ün yaptığı devrimlerin halk tarafından benimsenmesi için CHP hükümeti Halk Evleri (1932) ve Köy Enstitüleri (1940) gibi aracı kurumlar açmıştır. Bu sayede modernleşme projeleri daha hızlı hayata geçebilecekti. Devletin geliştirdiği kültür politikaları çerçevesinde bu kurumlar sanatın gelişimine ağırlık vermiştir (Serpil, 2006: 44). Görsel Sanatların geliştirilmesi için Halkevlerinin aldığı kararlar vardır. Bu kararlar arasında, bulunduğu bölgenin sergi açılışlarını arttırmak ve koşullar doğrultusunda müze oluşturma çabaları gibi faaliyetler olmuştur. Ancak Halkevlerine beklenenin aksine halktan ziyade bürokratların gitmesi, hedef ve amaçların gerçekleşmemesine neden olmuştur (Öndin, 2003).

Sanat cumhuriyet döneminde çağdaşlaşma alanında büyük değişim ve gelişim göstermiştir. Batı’dan alınan eğitim Türkiye de sanatın geleneksel ve modern çizgisini birleştirmiş ve her sanatçı etkisi altına kaldığı akımı kendi tuvaline aktarmıştır. Cumhuriyet dönemi sonrası yani 1940’lı yıllar toplumsal, kültürel, ekonomik alanda yeni bir dönem başlangıcıdır. Sanayileşme ticaret burjuvasının oluşumu, yabancı sermaye, inkılaplar, çok partili yaşam gibi reformlar bu dönemde gerçekleşmiştir. Ancak Türk Sanatı yurtdışından alınan eğitimler ile değişim ve gelişim gösterebilmiştir. Sanat yurtdışına çıkmamış, yurtdışında belirli eğitimleri almamış ancak Avrupa’dan getirilen sanat kitapları ile dünyada gelişen sanat ortamını öğrenmeye çalışan bir grup sanatçı dışında halka indirgenmemiş, standart kalıplar içinde kalan ve çerçevesini kıramayan sergilerle ya da yarışmalarla yürütülmeye çalışılmıştır. Bu nedenle bu dönem de izlenen sanat politikası çağdaş sanat kavramından uzak ama güncel sanat aktivitesi olarak yorumlanabilmektedir (Keskin, 2017). 1940 sonrası resim sanatı farklı değişimlerin olduğu, sanatta araştırmaya ağırlık

veren gelişmelerin yaşandığı, gruplaşmaların azalıp, toplulukların yerine kişisel çıkışların önem kazandığı bir dönem olmuştur. Yöresel eğilimlerin güçlenmesinin yanı sıra soyut resmin uzantıları gündeme gelmeye başlamıştır. Paris gibi sanat merkezlerine uzun süreli yerleşmeler başlamıştır. Orhan Peker, Adnan Turani, Turan Erol gibi sanatçılar bu dönemin ünlü ressamlarıdır (Anonim, 2016). 1940 ve 60'lı yıllar arasında devlet ideolojisinin resmiyet ile modernizm çerçevesinde kurduğu bağ sanatçıya cumhuriyet döneminin sonraki dönemlerinde yaşadığı güçsüzlük hissine tezat olarak önem, güç ve büyük bir misyon duygusu kazandırmıştır.

Kamu otoritesinin talepleriyle şekil kazanan dönemin sanat ortamında mesaj yanı ağır basan eserlerin resimsel heyecan ve estetik yaratma düzeyleri sanat ortamının veya eseri yapan sanatçının genel sanat düzeyinin altında olmuşsa da; bu dönemlerde ressamların bir kısmı çeşitli kaygılarla yaptıkları resimlerle dönemlerinin sosyal, siyasal ve kültürel havasını yansıtarak tarihe tanıklık görevlerini yerine getirmişlerdir (Başkan, 2014). Milli geleneklerden hareketle yeni oluşumlar sergileme eğilimleri 1940'lı yıllardan günümüze kadar uzanmaktadır. Bu dönemde Çağdaş Türk resmine yön veren sanatçıların özgün yaratıcılıklarını besleyen kaynaklar, minyatür, hat, çini, geleneksel mimari formları, Türk El Sanatlarından halı-kilim, yazmalar, nakışlar, simgeler, karagöz oyunu ve halk resimleridir (Bayramoğlu, 2013: 5,6). 1940'lı yıllarda hem Atatürk'ün ölümü ile sarsılan bir ülke hem de siyasi ve ekonomik zorlukların baş gösterdiği bir dönem olmuştur. II. Dünya Savaşı'nın yarattığı krizler toplumda kaotik bir ortam yaratmıştır. Ülkenin savaşa girmemesine rağmen ağır bir ekonomik çöküşle baş başa kalmıştır. Yaşanan bu zorlu dönem, Türk Resim sanatını da olumsuz yönde etkilemiştir Gelişim gösterme aşamasında böyle bir tablo ile karşılaşması sanatçı ve sanat ortamı için çöküş demektir. Ülkenin içinde bulunduğu ekonomik kriz birçok alanda olduğu gibi sanatı fazlasıyla etkilemiş böylece sanata ayrılan bütçe azalmıştır dolayısıyla sanatçının tuval ve boya gibi malzemelerini elde etmesine engel olmuştur. Ancak bu dönemde sanatçı arayış içine girmiş ve cumhuriyetin ikinci nesil ressamlarının açmış ve yaşanan kaos ortamına rağmen sergi büyük bir yankı oluşturmayı başarmıştır. Devlet kurumları ve dönemin önemli isimleri burada sanatçıyı desteklemek adına hem bu sergilere katılmış, eserler satın almış ve toplumda oluşan sanat bilincine duyarlılık göstermiştir. Türk sanatı cumhuriyet döneminde batıdan aldığı sanat görüşünü taklitle yorumlayarak tuvale aktarmıştır ancak 1940'dan itibaren bu algı değişmiştir, sanatçı yetiştiği ortamın kimliği ile geleneklerini ve toplum

değerlerini baz alan eserler üretmeye başlamıştır. Sınırsız batı tutkusunun Türk resmini sonu gelmeyen kopyalarla kısırlığa itiş, karşı tepkiyi 1950'lerde getirebilmiştir. Ait olduğu toplumun değeri ile özgün bir sentez oluşturmayı başaran sanatçılarımız arasında, Devrim Erbil, Erol Akyavaş, Süleyman Saim Tekcan, Engin İnan gibi isimler önderlik etmektedir (Özdemir, t.y.). Günümüz sanat anlayışının temelleri; 1960'lı yılların sosyo-ekonomik gelişimleriyle, sanatçı sayısında ki artışla, Güzel Sanatlar Akademisinin yanında Tatbiki Güzel Sanatlar okulunun açılmasıyla ve sanatçı artışıyla yakından ilgilidir. 1950 ve 1970 yılları arasında soyut sanat Türk sanatçılar tarafından benimsenmiş ancak politik ve ekonomik çıkmazlardan etkilenerek bir süre kesintiye uğrasa da 1980'li yıllarda tekrar gündeme gelmiştir. Dönemin sanatçıları Neşe Erdok, Mehmet Güteryüz, Gürkan Coşkun, Cihat Budak, gibi sanatçılar ulusal anlayışla evrensel gerçekliği birleştirerek bugünün sanat anlayışına modern bir temel oluşturmuşlardır (Heptunalı, 2007). Ülkemizde sanat eğitimi konusunda farklı dönemlerde belli değişik yaklaşımlar benimsenmiştir. İlk olarak Bauhaus kökenli sanat eğitimi, ikincisi akademik desen çizimine dayalı sanat eğitimi, üçüncüsü Dada çıkışlı 1960-70'li yıllardaki köktenci sanat devrimlerine dayanan sanat eğitimidir (İşbilen, 2002). 1990'lı yıllarda Türk sanatı uluslararası bir ortamda dağılım göstermeye başlamıştır. Bu ortamın oluşmasını sağlayan yeniliklerden biri Bienallerdir. 'Avrupa-Asya Bienali' 'İstanbul Bienali' gibi etkinlikler özgün düşüncelerin desteklenmesini sağlamıştır. Türk sanatına çağdaş ve uluslararası bir sanat ortamı yaratmıştır. Ülkemizde 1980'li yıllardan beri kullanılmaya başlanan bilgisayar teknolojileri sanat ortamında ancak 10 yıl sonra kendini gösterebilmiştir. Dijital ortamda üretim yapan, düşüncelerini sanal ortama farklı tekniklerle aktarabilen sanatçıların oluşmasını dolayısıyla sanatta yeni bir alanın ortaya çıkmasını sağlamıştır. Günümüze kadar farklı yollardan geçerek ulaşan sanat anlayışı, en önemli değişimini teknolojinin hayata ve sanat hayatına girmesiyle göstermiştir. Teknolojinin gelişimi sayesinde endüstri yenilenmiş, yaşam biçimi değişmiş ve sanat ortamına özgü bir ifade biçimi geliştirmeye başlamıştır. Çağın yaşam biçimiyle teknolojinin getirdikleri ilişkilenecek yeni anlatımların ortaya çıkması sağlanır. 2000'li yıllarda holding kuruluşlarının kar güdümü olmayan prestij güdümlü müzeleri; Ak sanat, İstanbul Modern, Sabancı Müzesi, Pera Müzesi gibi sanatı destekleyen kurumlar çoğalmıştır. Sanatçılar ise bir araya gelerek kolektif inisiyatif, sergi ve projelere imza attıkları bir dönem olmuştur. Bireysel veya kolektif olarak sivil inisiyatifler çevre, iktidar vb. kavramlarla; mekân, kentsel ve toplumsal doku üzerine olanakları baz alarak üretimlerini yapmışlardır

(Monet, 2014). 2000'li yıllar düşüncenin ve oluşan fikirlerin herkes tarafından erişime açık olduğu bir dönemdir. Günümüzde olan herhangi bir olgu paylaşımlar sayesinde olduğu ortamın sınırlarını aşarak erişmek isteyen herkese ulaşabilmektedir. Bu değişim sanat alanında da kendini büyük ölçüde gösterir. Herhangi bir yerde açılan; sergi, bienal, galeri, müze gibi sanatsal faaliyetler dijital ortamlar ile erişmek isteyen herkese ulaşabilmektedir. Bu sayede her alanda olduğu gibi sanatta olumlu yönde etkilenmektedir ancak dezavantajı sanat alanında taklitçiliğin ve yaratıcılığın körelmesi diyebiliriz. Çünkü fikir arayışında sıkıntı yaşayan birey üretim aşamasında internet ortamına bağlı kalabilir.

2.5. Türkiye de Güncel Sanat ve Güncel Sanat Eğitimi

21. Yüzyıl sanatı devamlı gelişim gösteren bir uygulama ve yayınlama alanıdır. Birbirinden farklı pek çok konu bu yeni dönemde yankılanıp, farklı fikirlere yön vermektedir. Bu yüzyılın sanatında çok çeşitli araç ve malzemeler kullanılır. Resim gibi köklü bir geçmişe sahip farklı araçlarla üretilen sanatların yanında iki yakın tür olan dijital görüntüleme ve internet gibi yeni teknolojiler, araç ve malzemelerdir. Yapılan projelerde yüksek bütçelerden, kısa süreli deneyimlere ve kendin-yap yaklaşımını vurgulayan girişimlere kadar değişkenlik gösterebilmiştir. Ayrıca etki kavramı iletişim teknolojideki farklılıklarla birlikte değişim göstermiştir. Dünyadaki her bölge küresel görsel kültürün etkisinin yanı sıra, yerel coğrafyalara ve tarihlere de cevap veren sanatçılara sahiptir. 21. Yüzyıl sanat sektörünün temel özelliği, 'küreselleşmenin' etkisidir. İnsan etkinliği ve bilginin zaman ve mekan boyunca birbirleriyle artan hızda bağlantıda olmasıdır. Teknoloji ve internet kitle iletişim, çağdaş sanatın önemi hakkında ki bilinçlenmenin artmasını sağlayan en büyük etkidir. Küreselleşme ile beraber görsel kültür çeşitli imgeleri disiplinler arası bir bakışla anlama amacı güden bir çalışma alanı haline gelmiştir. Bu alanda imgelerin birbirleriyle olan ilişkisini; kimlik, cinsiyet, sınıf, güç gibi değerlerin oluşumunda ki rolü incelenir (Khanacademy, t.y.). Farklı bölgelerde teknoloji sayesinde sanatçılar birbirinden ilham alırlar, yaşantılarını aynı coğrafya ya da kültürde bulunmayan bireylere sunulmasını aracı olarak sanatın her kültüre ayak uyduracak yapısının gün yüzüne çıkması sağlanmış olur. Farklı bir ülkede yaşanan savaş, ırkçılık, cinsiyetçilik gibi kavramlar burada yaşayan bir sanatçının hayal gücünü etkileyip yarattığı üründe etkisi altında kaldığı bu haber varsa burada günümüz sanatının ve sanatçısının ilham kaynağını, etki alanını belirleyen ortamın sosyal ağlar, teknoloji tabanlı cihazlar

olduğu açıktır. Bilim, sanat, eğitim, kültür, toplum gibi kavramlar gelişen yaşam şartları ve teknoloji ile değişime uğramış bu sayede özellikle sanatta farklı teknikler, yeni yönelimler ve yaklaşımlar, gelişmiş yöntemler görülmeye başlanmıştır.

Teknolojik araçlar ile imgeleri uzun mesafeler arasında iletme ve fikir alışverişi, sonsuz kopyalama gibi imkanlar doğmuştur (Şahin, 2010: 33). Bu imkanlar arasında, sanatın üretildiği ve sergilendiği ortam da değişmiş, ürün yaratma aşamasında kullanılan malzeme, zaman, mekan gibi unsurlar tamamen teknolojiye göre uyarlanmıştır. Teknolojik bir materyal ile üretilmeyen sanat artık geleneksel olarak adlandırılmaya başlanmıştır. Sanal stüdyo anlayışı dijital teknoloji sayesinde ortaya çıkmış, sanatçılara yeni çalışma araçları sunmuş, göçebe bir pratiğe imkan sağlamıştır. Meksikalı Sanatçı; Stefan Brüggegan bir konuşmasında ‘kimin bir stüdyoya ihtiyacı var ki? Bugün bir sanatçının bütün ihtiyacı olan, bir bilgisayar ve telefon hattıdır, demiştir’ Bu sözlerden, sanatçının artık özgün araç gereçlerle ürünler ortaya çıkaran bir üretici olmaktan çıkıp mevcut kültürel nesnelerin yeni bağlamlara yerleştirilmesinde bir editör görevi üstlenmeye başladığını açıklamaktadır (Oliveira, Oxley & Petry, 2006. Aktaran: Bulut, 2014). Geçmişte sanat kavramının en büyük özelliği, eseri izleye kitleye istediği mesajı verebilmesiydi ancak günümüz de bu ilke değişmiş çağdaş sanatın bir getirisi olarak sanatın vizyonu obje ve nesnenin çerçevesinden ayrılmış ve davranışın işlevine yönelmiştir. Sanatçı içeriği kurgulamış ve sanatın oluşum sürecinin gelişimi tahmin edilemeyen sona doğru ilerlemiş izleyicinin bu sürece katılımıyla da son bulmuştur. Sanat eseri bu dönemde alışılmış ve tekdüze görünümünden kurtulmuş, düşünceleri anlatmanın bir aracı olarak sınırsız veya beklenmedik biçimlerde karşımıza çıkmaya başlamıştır. Sanat sınırları aşmış olarak karşımıza çıkıyor ve dijital ortama aktarılarak katılımlar sağlanabiliyor. Sergi, müze, galeri gibi sanatsal ortamları gezen bireyler bambaşka dünyalar keşfederek artık çalışmanın bir unsuru haline gelebiliyorlar. Bununla birlikte sergileme biçimi değişiyor, izleyicinin sadece görme duyusuna değil dokunma ve işitme gibi farklı duyulara hitap eden çok boyutlu sınırlar yaygınlık kazanıyor (Bulut, 2014). Teknolojinin en gelişmiş hali olan internet sanatın sahip olduğu sınırlılıkları aşmış ve sanatın özellikle sergileme alanına büyük bir sınırlılık getirmiştir. Modern dünyada her alanda olduğu gibi sanatta da hız yani zaman kavramı sanata yansımış, imkanların kolaylaştırılmasıyla ulaşılabilirlik kaygısı azalmıştır. Sergi, galeri gibi sanatsal ortamlar sanal müze imkanıyla dünyanın dört bir yanında ziyaretçi kitlesine ulaşmıştır.

Günümüz sanatı insanın hayatını kolaylaştırmış, teknolojinin sunduğu olanaklar sayesinde rastlantı kavramından uzaklaşmış ve yeni bir biçime girmiştir. Değişen dünyamızda, Görsel Sanatların formu, farkındalığı artırma prensibi üzerine temellendirilmiş günümüz dijital olanaklarını içeren, video performansları gibi benzer teknolojileri barındıran bir yapıya sahip olmuştur. Böylece Güncel Sanat plastik sanatların tekilliğinden ayrılmış ortak kullanıma giden bir yapıya sahip hale gelmiştir. Yani 21. Yüzyılda çağdaş sanat girişkeni, farkındalık yaratmak için oluşturduğu yapıtında iyi bir heykeltci, ressam, baskı sanatçısı gibi nitelere sonuna kadar karşılık veremeyebilir çünkü 21. Yüzyıl sanatında fikir yüceltilmiştir ve kalıcılık kaygısı olmayan eserde üretimin tek bir kişi elinden çıkma zorunluluğu yoktur. Yaratıcı bir eserin sunumunda işçilik ikinci planda olabilir önemli olan vermek istediği mesajdır. 21. Yüzyıl sanatı fikir sanatıdır ve bu dönemin sanatı fikrin nasıl uygulandığına önem verir (Göksay, 2013). Sanatçının ürettiği ürünün özgün olması ve bir mesaj içeriğine sahip olması gerekmektedir. Bu dönemin sanatı sanatçıyı yüceltmez önemli olan sanatçının vermek istediği mesajı nasıl yansıttığıdır. Sanatçı bunu bir tablo ya da heykel yaparak, fikirlerini ayrıntısıyla çizerek vermek zorunda değildir, kavramsal sanatın günümüze girmesi sebebiyle sanatçı bunu bir atık nesne ile insan bedeni veya normalde sanat aracı olarak üretilmemiş bir ürün ile yapabilir sanatçının amacı o ürüne bir mesaj sığdırabilmesidir. İzleyici kitlesine farklı bir bakış açısı yükleyerek onu düşünmeye iten bu süreçte günlük hayatta algılanan nesneye bakış ile sanatsal bir ortamda aynı nesneye yaratıcının yüklemek istediği mesaj birey de empati becerisi uyandırır ve nesne bu sanat ortamında farklı anlamlara yönelir. 21. yüzyıl sanatı insanların hayatına kolaylık sağlayan ve sanatın kalıplarını kırarak kitleye sanal ortamda sunulan bir boyuta ulaşmıştır. Yeni nesillerin kendi tarihine, kültürüne ve sanatını yabancılaşmada ve evrensel değerleri yerine oturabilecek bir olgunluğa erişmeleri gerekmektedir. Bu noktada Eğitim Fakülteleri hayati bir önem taşır (Akkaya, 2011). Sanat Eğitiminin de verildiği bu kurumlar Eğitim ve Kültür politikalarının kesişmesinde yer alır ve bu kurumlarda sanatçı eğitiminden ziyade sanat eğitimine odaklanılmalıdır.

Günümüz sanat eğitimi anlayışı, uygulayıcısı ve destekleyicisi pozisyonunda bulunan kamu kurumlarının ve alana dinamizm katan kültür kurumlarının geleceğe yönelik karar alma süreçlerinde önem taşımaktadır. Sanat eğitimi akademik disiplin bağlamında değerlendirildiğinde teorik ve kavramsal açıdan kapsamlı, gelişime açık

bir alandır birçok disiplini içinde barındırır ve her disiplini kendi özellikleri içinde inceler. Eğitim sisteminde yer alan sanat eğitimi günümüzde yapıcı bir işlevselliğin ve dönüşümün sağlanması yolunda önem arz eden bir araçtır. Diğer akademik sistemlere kültür ve sanat bağlamında farklı bir boyut katarak müfredata disiplinler arası bir yaklaşım getirmiştir (İKSV, 2014).

Güncel sanat eğitimi deneyimlenebilir ve sınırsız olmalıdır. Ülkemizde cinsiyet rolleri, din, siyasi tabu gibi yasaklama ve sınırlamaların yerini yaratma eylemi almalı ve bu özgür bireylerin yetişmesini amaçlayan sanat kurumlarının öncülüğü ile mümkündür. Günümüzde sanat eğitimi veren kurumlarda eğitimcinin uyguladığı metotlar bireyin sadece sanata olan bakış açısını belirlemesini amaçlamaz yaratıcı ve özgür bireyler yetiştirmeyi hedeflemektedir. Bunun için eğitimcinin tavrı ve eğitim programının içeriği birbiriyle uyum içinde olmalıdır. Sanatsal öğrenme ve öğretme etkinlikleri ile bireyselliği temel alan günümüz sanat eğitimi derslerinde sanatın birçok işlevi ve uygulaması bulunmaktadır.

2.5.1. Türkiye’de Sanat Eğitiminin Sorunları

Çağdaş ve aydın bireylerin yetişmesinde önemli bir rolü olan sanat eğitimi günümüzde genel eğitim içerisinde daha çok zaman ayrılması gereken bir konudur. Her ülke, her toplum veya her birey gelişim ve değişim göstermekle yükümlüdür ancak bu gelişim sürecinde her toplum daha hızlı ya da daha yavaş bir süreçte değişim gösterebilir. Sürecin hızını ayarlayan birçok değişken vardır ancak sanatın bu değişim aşamasında topluma getirdiği yaratıcı ve çok boyutlu bakış açısı sayesinde toplumlara farklı bir ivme kazandırır. Çağdaşlık ve gelişmişlik kavramlarıyla anılan bir ülke mutlaka sanat alanında gelişim göstermiş eğitim sisteminde sanat eğitimine öncelik vermiş bir toplumdur.

Çağdaş ve aydın insan yetişmesi konusu Türkiye’nin eğitim sisteminin yeniden gözden geçirilmesi fikrini kaçınılmaz kılmaktadır. Çağdaş insanın yetiştiği toplumda sanat eğitime ayrılması gereken sürenin artması yönünde bir eğilim vardır. Çünkü yaratıcı toplumların ihtiyacı olan yaratıcı bireyler yetiştirmek yaşadığımız ülke içinde bir zorunluluktur (İlhan, t.y.). Dolayısıyla ülkemizde sanata verilen değer hem bizim toplumumuzun bakış açısını, eğitim işleyişini, yaratıcı düşünme kabiliyetini açığa çıkarır. Türkiye’de bu anlamda birçok eksik vardır, eğitim de yaşanan eksiklikler sanat eğitiminde de görülmektedir ve bu uygulama sürecinde de yansımaktadır.

21. yüzyıl görsel sanatlar eğitimi açısından değişim dönemidir. Çok yönlü uygulanan bir sanat eğitimi ile birey daha yaratıcı, kendine güvenen, olumlu, üretici bir birey oluşacağı düşünülmektedir. Tüm bu özellikleri bireye kazandıracak eğitimci yani öğretmen sanat eğitimi konusunda da çok etkili bir role sahip olmalıdır. Ancak Türkiye’de Resim-İş öğretmenliği yetiştirme konusunda bazı sıkıntılar yaşanmaktadır. Bu sorunlardan bazıları yüzeyseldir ancak bazı sorunlar temelden köklü değişimlere ihtiyaç duymaktadır.(Ayaydın, 2019: 31) Öncelikle bu sorunlara akademik ortam dışında yeteri kadar tartışılmamış olması; sanat eğitiminin müfredatta ki işlevi, sanat eğitimi alanında yapılacak araştırmalar için gereken altyapı gibi kavramların yeterince araştırılmaması ülkemiz adına büyük bir eksikliklerdir. Her bireyin aynı eğitim ortamından yararlanmaması, nitelikli sanat eğitimi ve öğrenimine erişim imkanının sınırlı olması sadece sanat eğitiminin işlevselliğine değil genel anlamda eğitimin eşitlik ve ulaşılabilirlik ilkesine ters düşmektedir.

Sanat eğitimi ile öğreniminin işlevsel, etkin ve nitelikli bir boyuta ulaşabilmesi için erişim koşullarının iyileştirilmesine, her bireye aynı erişim imkanının sağlanmasına ve yeni olanakların yaratılmasına ihtiyaç vardır (Bodilly & Augustine & Zakaras, 2008. Aktaran; İKSV, 2014). Eğitim de öğrenilen bilgilerin yaşama aktarması ise günümüz sanat eğitiminin bir başka eksi yönüdür; okul ve okul dışı ortamlarda yaratıcı sanat eğitimi uygulamaları yaygınlaştırılmalıdır. Günümüz eğitim sisteminde öğrenme sonuçları genel olarak çoktan seçmeli sistem ile ölçülmekte ve akademik başarı odaklı bir eğitim sistemi göze çarpmaktadır (İKSV, 2014). Bu öğrencinin not kaygısıyla yaratıcılığını köreltebilmekte, iyi olduğunu varsaydığı bir örneği taklit ederek etkili bir sanat ortamının amacına ulaşmasına engel olmaktadır. Sanat eğitimi gibi uygulama ağırlıklı bir eğitimde birey düşünceleri sayesinde kendilerini daha iyi tanımlar ve ifade eder, yeteneğinin farkına varabilir ve dünyayı eleştirel gözle değerlendirme yetisine sahip olur. Ancak bu işlevselliğini kaybetmemiş bir sanat ortamında mümkündür. Eğitimin her alanında olduğu gibi sanat alanında da fiziki sorunlarla karşılaşmaktadır. Özellikle atölye dersleri fiziki materyallerin kullanıma en çok ihtiyaç duyulduğu alanlardır ve uygulamalı derslerin ağırlıklı olduğu sanat eğitimi derslerinin verimli olabilmesi için bu materyallerin ulaşılabilir ve elde edilebilir olması gerekmektedir. Ülkemizde verilen sanat eğitimi dersleri; şehirlerin gelişmişlik düzeyine göre veya sanata verdiği değere göre verimlilik anlamında değişim gösterebilmektedir. Sergi ve galeri açılışlarının fazla olduğu, kırtasiye

imkanlarının daha çeşitli olduğu, ders ortamında aldığı bilgileri yaşamına aktarabileceği veya bu bilgileri farklı ortamlarda görüp üzerine eleştirel bir düşünce geliştirebileceği şehirler o bölgede verilen sanat eğitimini daha aktif ve verimli kılmaktadır. Ülkemizde doğu ve batı bölgelerinde aynı müfredat üzerinden, benzer ders programları ile dersler işlense bile, eğer öğrencinin aldığı sanat dersi sadece atölye ile sınırlı kalırsa bunu yaşamının herhangi bir alanında göremezse öğrencide ki sanat bilinci sergi, galeri, müze, bienal veya çalıştayların fazla olduğu bir öğrenciye göre daha geç oturabilir. Aslında bu süreç sanat eğitiminin algılanışı ile alakalıdır bireyin yaşadığı çevre bu çevrenin sanata olan algısı sanat eğitimi alan ya da almayan her bireyi etkiler. Bireyin sanata olan ilgi seviyesine, ailenin sanata olan bakış açısı ve öğretmenin sanat anlayışına ya da öğrenciye sanatsal gerekliliğin kendince olan düşüncesini veya gerekliliğini yansıtmasıyla alakalıdır. Yani sanat eğitiminin sorunları sadece kurum içerisinde verilen eğitim ile sınırlı değildir. İstanbul Kültür Sanat Vakfı'nın kültür çalışmaları kapsamında hazırlanan rapora göre sanat eğitimi alanında yaşanan problemler; Sanat eğitimi, eğitim ve kültür politikaları içinde öncelikli bir kültür politikası değildir. Sanat Eğitiminin verilmesi için belirlenen kaynaklar çok sınırlıdır ve nitelikli bir sanat eğitiminin sürdürülmesi ve gerekli ihtiyacın karşılanması için yetersizdir. Eğitim fakülteleri güzel sanatlar eğitimi bölümlerinin çağdaş sanat eğitiminin ihtiyaçlarına göre uygun olması gereken öğretmen yetiştirme programları kuramsal altyapı yetersizliği ve kapasitesinin eksik olmasından dolayı uluslararası standartlarda değildir. Sanat öğretmeni yetiştirme programlarının altyapı ve kapasitesinin eksikliği sanat eğitiminin nitelikli olmasını ve işlevini kaybetmesine neden olur. Sanat öğretmenlerinin eğitiminde yaşanan problemler yani temelde ki eksiklik milli eğitiminin farklı kademelerindeki tüm öğrencilerin sanat öğreniminin kalitesini de doğrudan etkiler. Uzmanlaşmış öğretmen eğitimi sanat eğitimi alanında yetersizdir ayrıca sanatın öğrenme ve öğretmede ki rolü yeterince uygulanmamaktadır (İKSV, 2014). Öğrencilerin ne zaman ve ne öğrenmesi gerektiğinin yanında sanat eğitimi müfredatlarının ve programın nasıl öğretilip geliştirilmesi ve değerlendirilmesine dair yeni bir yol haritasına ihtiyaç vardır (Bodilly, Augustine, Zakaras, 2008). Günümüzde Sanat eğitimi hem bahsedilen bu nedenler yani yetersizliklerden dolayı geliştirme yolları aramış hem de gelişmiş ülkelerin sanatsal ilerlemelerini örnek alarak yeni arayışlara başvurmuştur. Bu bilincin oturmasını sağlayan en büyük etmenlerden biri bilişim çağının getirdiği bilinç ve aydınlanmadır. Türkiye'de sanat eğitimini daha nitelikli bir boyuta taşıyabilmesi için sanatsal anlamda

yeni yöntemler ve politikalara ihtiyaç vardır. Bireyin estetik beğeniye sahip olması, yaratıcı ve belirli bir dünya görüşünün oturabilmesi için her alanda sanat eğitimi dersleri verilmelidir. Sanat sadece sanat alanında var olan bir olgu değil disiplinler arası bir kavramdır, her bireyin yaşamına katması gereken bir olgudur.

2.6. Türkiye’de Güncel Sanat Eğitime İlişkin Kalkınma, Plan ve Politikalar

Genel anlamda 21. Yüzyıl becerileri bilgi çağında yaşayan bireylerin nitelikli ve işlevsel olabilmeleri için sürekli geliştirmeleri gereken beceri setlerini ifade eder. Türkiye’de 21. Yüzyıl; küresel, ekonomik ve toplumsal gelişmelerden etkilenmiş olmakla beraber eğitim alanında dünya trendine uygun belli politik adımlar atmıştır (Hamarat, 2019). Eğitim programlarında çağın getirdiği yenilikler çerçevesinde farklı alanlara yansıtılmaya çalışılmıştır. Sanat eğitimi de bu yansımaya en çok ihtiyaç duyan alandır. Çağımızın gereği sanat ve sanat eğitimcisi kendini devamlı geliştirmelidir. Çağdaş eğitim sisteminin bir gereği olarak sanat eğitiminde günümüzün getirdiği dinamiklere ayak uyduracak yaratıcı bireyler yetiştirmek amaçlanmıştır. Çağdaş sanat eğitiminde yeniden yapılanma girişimlerinin amacına ulaşabilmesi için sanat eğitimcilerinin olumlu ve üretken bir yapıya sahip olması gerekir. Sanat eğitiminde yeni yaklaşım ve yönelimlerin Eğitim Fakültelerinde işlevsel hale gelebilmesi için öğretim üyelerinin etkin katılımları, program ve müfredatın gerekleri doğrultusunda bilgi-beceriler ile donanmasıyla mümkündür (Tan, 2011: 54). Çağın getirdiği bu gereksinimler her alanda olduğu gibi sanat eğitiminde de farklı politikalara, yöntem ve arayışların doğmasını sağlamıştır.

Sanat kurumlaşmasında sanatçı toplulukları, sanatsal kurumlar, sanat eleştirmeleri, sanatı himaye edenler, galeriler, müzeler, antika dükkânları, sanat girişimcileri, koleksiyoner/arkeolog/sanat tarihçileri gibi dernekleri genel anlamda sanatı tüketen toplum, eser alan kişiler, geleneksel sanat formları, sanat üreticisi ve tüketicileri arasında mevcut yargılar, o toplumda sanatı destekleyen yaygın kültürel değerler o toplumda sanatın gelişmesini sağlamaktadır. Özellikle devletler tarafından şekillendirilen sanat politikaları özel ve özerk kuruluşların çabaları ile yapılanan, bireylerin uğraşları sayesinde öne çıkan, kamu desteği ile şekil alan bir planlama şeklidir (Erbay, 2018, 93).

Türkiye’de devletin, özel sektörün ve sermayedarların sanat alanına desteği yadsınamaz bir gerçektir. Ancak bu destek sadece yazı ile kalmamalı uygulamaya da

dökülmelidir. Sanat politika ve kararları sadece YÖK ve Milli Eğitim kurumları ile değil Kültür ve Turizm vb. bakanlıklarla da işbirliği içinde alınmıştır.

Kültür, Sanat ve Eğitim İşbirliği Protokolü (2004); bu genelge 12 Ocak 2004 tarihinde Kültür ve Turizm Bakanlığı ile Milli Eğitim Bakanlığı arasında imzalanan "Kültür, Sanat ve Eğitim İşbirliği Protokolü" sanatsal çalışmalarını desteklemek, geliştirmek, yenilemek, eğitim sistemini kültür ve sanat dünyasının profesyonelleri ile bir araya getirmek, öğrencilerin farklı sanat alanları ile hakkında bilgilenmelerini, sanat anlamında bilinçlenmesini sağlamak, sanat ve sanatçıya olan ilgisini arttırmak, sanatsal yeteneklerin ve beğeni duygusunun ortaya çıkmasına katkıda bulunmak üzere imzalanmıştır. (Kültür, Sanat ve Eğitim işbirliği protokolü, 2004) Bu genelge imzalandıktan sonra dört öğretim yılı boyunca geçerli olacağı kararlaştırılmıştır. Ancak gelen yılsonu raporları incelendiğinde amacın yeterince anlaşılmadığı tespit edilmiştir. İlk genelgeden 10 ay sonra ikinci bir genelge daha yayımlanarak, "kültürlü ve sanata duyarlı bireylerin oluşturduğu bir toplum yaratmak hedefi ile çıkılan bu yolda mesafe alınabilmesi, konuyla ilgili her kademedeki personelin görevini titizlikle ve üstün bir gayretle yerine getirmesiyle mümkün olabileceği" kararlaştırılmıştır. Sanat Eğitimi alanında alınmış önemli kararlardan biri olan bu protokolün, amacının yeterince anlaşılmamasından dolayı yazı ile sınırlı kalıp uygulamaya geçememesi, alanın gelişimi açısından olumsuz bir sonuçtur.

Kalkınma Bakanlığı, Onuncu Kalkınma Planı (2013); okuma kültürü yaygınlaştırılacak, çocukların erken yaşlarda kültür ve sanat eğitimi almaları sağlanacaktır (Onuncu Kalkınma Planı, 2014) Sanatsal ve kültürel aktivitelerin daha fazla yer aldığı, becerileri arttırmaya yönelik sanatsal ve kültürel aktivitelerin daha fazla yer aldığı bir müfredatın belirlendiği bireysel farklılıkları dikkate alan bir dönüşüm programı uygulanacaktır.

Onbirinci Kalkınma Planı (2019-2023); sanatsal faaliyetlerin artırılması ve yaygınlaştırılması amaçlanmış, milli ve ortak değerler etrafında kültürün kalkınmadaki çok boyutlu etkisinin artması amaçlanmıştır. Sanatsal, kültürel ve bilimsel aktivitelere yönelmesini özendirilmeye yönelik uygulamalar yaygınlaştırılıp erişilecek ve geliştirilecektir maddesi yer almaktadır.

(Onbirinci Kalkınma Planı, 2019); Yükseköğretim teması altında ise "ülkemizde bilim ve teknoloji-sanat üretme ve kullanma düzeyini artırmak için yurt dışına daha fazla öğrenci göndererek Türkiye'yi bilimsel çalışmaların merkezi yapmak" hedefinden

bahsedilmiştir. Fakat üniversite öğrencilerinin ülkemizdeki kültür-sanat hayatına ve sanatsal üretime aktif katılımlarının artırılması ya da mevcut yükseköğrenim kurumlarındaki sanat eğitimi çalışmalarının kapsam ve niteliğinin geliştirilmesine yönelik bir amaç ya da hedefe yer verilmemiştir (İKSV, 2014). Maalesef ülkemizde sanat eğitimi üzerine detaylı bir plan veya politika ayrıcalığına daha fazla yer vermeye ihtiyaç duymaktadır.

3. SANAT EĞİTİMİNDE YENİ YÖNELİMLER

3.1. Günümüz Sanat Eğitiminde Kullanılan Yeni Yöntem ve Yaklaşımlar

21.Yüzyılın getirdiği birtakım değişimler ve yaşanan gelişmeler toplum, eğitim, sanat gibi farklı alanlarda kendini göstermiştir. Dolayısıyla eğitimde yaşanan değişimler derslerin verilme sürecinde de yaşanmıştır özellikle görsel sanatlar eğitimi gibi teorikve uygulama saatlerinin ağırlıkta verildiği derslerin öğretim yöntemlerinde büyük değişimler görülmüştür. Çağdaş eğitim sistemi, bilgi ile donatılan bir eğitim anlayışından sıyrılarak öğrenciyi öğretim sürecinde aktif ve etken bir rol almasını sağlar kısaca bilgiyi değil öğrenmeyi odak noktası olarak kabul eder. Temel eğitimde anlamaya yönelik bir eğitim görerek, yükseköğretim kademesine geldiğinde yalnız öğretim üyesinden öğrenen birey olmaktan çıkarak sürece katılan, araştıran, inceleyen derse aktif katılım sağlayan bir birey yetiştirmeyi amaçlar (Güneş, 2015). Yaşadığımız yüzyıl eğitim açısından ve öğretim yöntemleri bakımından değişim ve gelişim çağıdır. Güncellenmiş eğitim anlayışına göre öğretim yöntemleri yenilenmekte ve eğitim paradigmalarında yaşanan değişim görsel sanatlar eğitimine de yansımaktadır. Görsel Sanatlar eğitimi alanında paradigmalar ve getirdiği sonuçlar devamlı yenilenen bu sürece uyum sağlamaya çalışan bir öğretim ihtiyacı doğurmaktadır (Aykut, 2006). Eğitim alanında modernleşme süreci günümüzde yerini postmodern yaklaşımlara bırakmış ve bu sayede eğitim bireyselleşerek öğrenci merkezli bir hal almıştır. Böylece oluşturulacak olan eğitimin içeriği, öğretim plan, program ve yöntemleri öğrencinin istek ve ihtiyaçlarına eğilerek bireye özgü bir anlayış doğurmuştur.

Yenilenen eğitim ve sanat anlayışı yeni öğretim modelleri doğurmuştur. Günümüzde bu kavram bilim ve teknoloji ile bağdaşarak; yaratıcı, üretken, pekiştiren bireylerin yetişmesini amaçlamaktadır. Günümüzde uygulanan sanat eğitimi yöntemleri, sanat alanına yeni ve çağdaş bir kimlik kazandırmaktadır. Her yöntemin ortak amacı bireyi en iyi biçimde donatmaktır. Görsel sanatlar öğretiminde kullanılan yöntemler farklı yollar ile sınıflandırılmaktadır. Öğitmenin tutumu, teknik özellikler, kullanılan malzemeler ve bireysel özelliklere göre uygulanan yöntemler olarak sınıflandırılmaktadır (Aykut, 2006).

3.1.1. Disiplin Temelli Sanat Eğitimi Yaklaşımı

Disipline Dayalı Sanat Eğitimi yaklaşımının kuramsal temelleri, 1980'li yıllarda Amerikan eğitim sistemini kapsayan müfredat geliştirme programı araştırmaları yolu ile atılmıştır (Aykut, 2006: 36). DDSE ilk ve orta öğretim öğrencileri için geliştirilmiş bir yaklaşımdır aynı zamanda yetişkin eğitimi yaşam boyu eğitim ve sanat müzelerinde kullanılmak üzere formüle edilmiş kapsamlı bir yöntemdir (Dobbs, 2003: 3). Çok Alanlı Sanat Eğitimi Yöntemi (ÇASEY) olarak da bilinen bu yaklaşım öğrenciyi edilgenlikten çıkararak eğitim- öğretim sürecine aktif bir biçimde dahil edebilmeyi hedefler. Tek yönlü bilgi aktarımı yerini karşılıklı olarak etkileşim yoluyla öğrenmeye bırakmıştır yani sunuş yoluyla verilen eğitim işlevini kaybetmiştir.

Sanat eğitiminin eğitim kurumlarında akademik bir disiplin olarak görülmemesine karşı bir tepki olarak ve çözüm yolarak Disiplin Temelli Sanat Eğitimi ortaya çıkmıştır. Bu yaklaşım makul ve objektif değerlendirmeyi mümkün kılmakta ve müfredat bakımından uygulanabilir olmakla beraber pek çok eğitimle ilişkili endişeleri ve soruları cevaplayabilir niteliktedir. İsminden de anlaşıldığı gibi disiplinlerle ilişkilendirilmiştir. Disiplin Temelli Sanat Eğitimi; Sanat tarihi, sanat eleştirisi, estetik ve sanat üretimi alt disiplinlerini ele alır. Bu alt disiplinler için gereken bilgi ve becerilerin eğitim sistemi içinde yapılandırılmasını hedeflemekte ve bütünsel bir yaklaşım olarak bu disiplinler arasında denge ve entegrasyon sağlamayı amaçlar (Başak, 2017). Öğrencilere fikirlerini ve duygularını farklı yollarla sunabilme imkanı veren bu yaklaşım farklı alt disiplinlileri bütüncül bir yaklaşım içinde benimsemiştir. Bu yaklaşım bireye, eğitimin sunduğu anlama, yorumlama gibi kavramların yanında eleştirel düşünme becerisi ve sanatsal becerileri kazandırmayı hedeflemektedir. Bu yaklaşım sanat eğitiminde 4 alt disiplini yani 'Sanat tarihi, Sanat Eleştirisi, Estetik ve Sanatsal Üretim (uygulama) ilkelerini temel alarak oluşturulmuştur. Disiplin Temelli Sanat Eğitimi bu dört disiplin arasında denge sağlayabilmiş ve bütüncül bir yaklaşımla bu dersleri ele almayı başarmıştır. Yaşadığımız çağ, sanat eğitiminin uygulanmasında yeni yaklaşımlar ve sanatın çok yönlü olarak öğretilmesini mecbur kılmaktadır. Bu yaklaşıma göre sanatın tüm boyutları önem taşımaktadır. Bir sanat eserini tüm boyutlarıyla anlaşılması, görsel algının gelişmesi, sanatın kültürel, tarihsel ve üretici yanını özümsemek çağdaş sanat eğitiminin amaçlarındandır (Elkoyun, 2007). ÇASEY'de yer alan dört disiplinin çağdaş sanat derslerinde kullanılmasının amacı, sanat tarihi dersleri ile sanat akımları, eserleri, anlayışları ve sanatçıları hakkında bilgi sahibi olmak ve bu sayede öğrenci hem kendi kültürünü hem de dünya kültürlerini,

geçmişi ve bugünü tanıma fırsatı bulmasını sağlamaktır (Güneş, 2015). Sanat tarihi alan öğrencinin sanatın tarihsel süreç içinde oluşumunu, dönemin getirdiği şartlar ile işlevini, sanatçıların hayatını, sanat akımlarını, sanat eserlerinin ortaya çıkış serüvenini ve mantığını anlayıp yorumlamayı öğrenmesi hedeflenir. Sanatın ve sanat eserlerinin ortaya çıkış sürecindeki yaşanan gelişmelerin öğrencinin aldığı eğitime yansımaları bireyin aldığı sanat tarihi dersini daha canlı ve anlaşılır kılmayı amaçlamaktadır. Dış dünyadan edindiğimiz izlenimlerin bireyin düşünme gücüne yansımalarıyla sanat doğar ve bu yaratıcı süreç içinde sezgi, duygu, imgelem ve duyu organları birlikte çalışarak yeni bir dünya yaratırlar ve bu dünya sanat yapıtına yansır, yapıtta görünen ise insan, doğa ya da yaşamdır. Bir yaratan yani sanatçının ve bir yaratılan (sanat yapıtı) varsa bir de bunu değerlendiren olacaktır. Eleştiri ve sanat yapıtı hem iç içe hem de karşı karşıyadır. Her sanat kendi eleştirisini oluşturmaktadır (Elkoyun, 2007: 36). Kırıçoğlu'nun da söylediği gibi; insanın çevresindeki kültür ortamının sunduğu fırsatlarla, sağlam bir bilgilenme ya da kendi kendine deneyimleme gerçekleşemez. Sanat yapıtını eleştirel bir bakışla incelemek, o eseri oluşturan sanat eserinin ilke ve elemanlarını estetik anlamda öğretmekle gelişir çünkü bir sanat eserine bakıp, tat almak, simge ya da değerleri anlamak, eleştiriye göre daha az uzmanlık ister (Kırıçoğlu, 1991: 31).

Sanat eleştirisi derslerinde ise asıl amaç, bir eserini inceleyip çözümleyebilmek ve bu sanat eserinin kökenine inerek değerlerini sorgulayabilmek, üzerine yeni bakış açıları getirip yeni yorumlar üretmek sorgulayabilmektir. İşlenen sanat eleştirisi dersleri bir sanat yapıtının işlevinden yola çıkarak, yapıtın özünü ya da kapsamını yorumlamayı toplumdaki yerini açıklamayı ve yapıttan çıkarılan bilgileri değerlendirip sanat eserine yorumlar getirebilmeyi sağlar (Elkoyun, 2007, s.36). Çağdaş sanat eğitimi yöntemlerinden biri olan 'Çok Alanlı Sanat Eğitimi Yönteminin' alt disiplinlerinden biri olan estetik ise sanatın doğasını ve niteliğini tartışabilmeyi, özgün bakış açısıyla görebilmeyi öğretmeyi hedefler. Estetik derslerinin verilmesi özellikle bireyin görmek ile bakmak arasında ki ayrımı yakalayabilmesi, herkesin baktığını değil kimsenin göremediğini görebilmeyi sağlar.

İşlenen estetik eğitimi sayesinde sanatın genel anlamda doğasını, işlevini ve amaçlarını, sanatçının kim olduğunu, kökenini ve değerleri bakımından bilgi ve araştırmaları içerir. Bireyin kendi kültürü ve farklı kültürlerle, nesnelere, imgelere karşı hoşgörülü olmasını, toplumdaki nesnelere, sanat yapıtlarına, estetik değerlerle

yaklaşmasını eleştirici katkılarda bulunmasını ve bu alanda gelişme göstermesi beklenir (Kırıçoğlu ve Stokrocki, 1997). Estetik çalışma, sanatın doğası, sahası, işlevler; sanatçı kimdir, sanatın kökeni nedir ve değeri nereden gelmektedir vs. konularda bilgi vermeye ve inceleme yapmaya yöneliktir (Özsoy, 2007). Duyulardan edinilen bilgilerle, haz duygusunun bireyde yarattığı düşüncelere göre oluşan fikirler veya sorgulamalar bireyin sanat eğitimi derslerinde araştırma ve sorgulama fırsatı bularak eser üzerine yeni fikirler üretme, yorum yapma yeteneğini geliştirme fırsatı bulması sağlar. Son olarak ‘Çok Alanlı Sanat Eğitimi Yöntemi’nin’ son aşaması olan ‘Sanatsal Uygulama’ kademesinde, öğrenci konu kapsamında gösterilen çalışma örneklerini yeteneği ve problem çözme becerisini kullanarak ve bu çalışmalarını yorumlayarak tatbik etme fırsatı bulacaktır (Güneş, 2015). Sanatsal üretim yapmayı amaçlayan bu bölümde edinilen sanat bilgisinin yaratıcılıkla ve diğer alt disiplinlerle birleşerek uygulanan yapıya yansımaları amaçlanır. Düşünme etkinliğinin biçim almış hali olan uygulama aşaması fikirlerin ve hayallerin somut olarak yaratılmasıdır. Uygulama sürecinin sonunda sanatçıyı ve seyirciyi estetik doyuma ulaştıracak bir eser ortaya çıkar bu diğer disiplinlere göre farklı bir süreç sonunda ortaya çıkan bir üründür. Sanat tarihi, sanat eleştirisi ve estetik ile bağ kuran bir öğrenci uygulama süreci sonucunda ortaya çıkan eser farklı bir anlam taşıyacaktır. Bridget Riley, Marcel Duchamp veya Fütüristlerin eserlerine bakan bir öğrenci, gerçek bir hareket yaratma süreci üzerinde çalışırken farklı sanat akımlarının bıraktığı eserlerde muhtemelen daha fazla anlam bulacaktır (Eisner, 1989). ÇASEY ile eğitim alan bir birey bir sanat yapıtının üzerine düşünebilecek, tarihi ve kültürel anlamda kökenini ve içeriğini analiz edebilecek, bir yapıtın nasıl yapıldığını, sanatçının amacını tanıyabilecek ve ne anlama geldiğine dair yargılarda bulunabilecek seviyeye ulaşacaktır.

3.1.2 Görsel Kültür Yaklaşımı

Her çeşit imgeyi ya da olguyu disiplinler arası bir bakış açısıyla anlama amacı güden görsel kültür, imgelerin birbirleri birbiri arasında nasıl iletişimde olduğu ve kimlik, cinsiyet, sınıf, güç ilişkilerinin toplumsal ve siyasi yargıların oluşumunda ki rolünü inceler (Khanacademy, t.y.) Günümüzde görsellik kavramı teknolojik araçlar sayesinde anlam ve algılayış olarak farklılık göstermiştir. Görsel kültürü büyük ölçüde etkileyen ya da değişimini sağlayan unsur kullanılan kitle iletişim araçları ve sosyal ağlardır. Görsel kültür kavramı, tasarım ve estetik bağlamlar içinde ele alınırken günümüzde bu kavram görüntü üreten sistemler ve teknolojinin sayesinde farklı bir

anlama sahip olmuştur. Medya ve ona ait teknolojinin sağlamış olduğu değişim medya üretimlerinin oluşturduğu görsel kültürü sanat eğitimi ile beraber düşünmeyi bir gereklilik haline getirmiştir (Eker ve Aslan, 2010). Teknolojinin iletişimi ve kültürü büyük ölçüde değiştirmesi, görsellerin her alanı donattığı günümüzde görsel kültürün ve yarattığı dönüşümün ne anlama geldiğini kavramak son derece önemlidir (Tavin, 2005). Gündelik hayatımızda karşımıza çıkan görsel kültür öğelerinin altında yatan anlamlarının çözülebilmesi, çok yönlü bakış açılarının geliştirilebilmesi ve tüm bunlara dair analitik ve eleştirel yorumlama becerisi kazanabilme, görsel kültür perspektifini sanat eğitiminin derinlemesine ele aldığı bir konu haline getirmiştir (İKSV, 2014). Sosyal medya ağlarının giderek artması insanların dijital ortamlarda kurmuş olduğu ilişki biçimleri ve tecrübeleri ile görsellik üzerine geliştirilen yeni teoriler görsel kültür başlığının sanat eğitiminde kavramsallaştırılması ihtiyacını ortaya çıkarmıştır (Tavin, 2010). Görsel Kültür Yaklaşımı sayesinde, görsellerin vermek istediği mesajları doğru şekilde anlama, değerlendirme, uygulama becerisi kazanmasını sağlar. Günümüzde dijital ağların yaratmış olduğu görselliğin ön planda olduğu kitle toplumuna hitap eden ve çağın bir gerekliliği olan bu yaklaşım eğitim çatısı altında öğretilmesi gereken bir yöntem olarak karşımıza çıkmaktadır. Özellikle video, fotoğraf, sinema gibi tamamen görseller bütününden oluşan çağdaş sanat dallarında uygulanmaktadır. Popüler kültürün ve teknolojinin bir getirisi olan görsel kültür toplumun beklentilerine, sosyallığe ve sanata farklı bir bakış açısı getirmiştir yaşanan bu değişim sanat eğitimine de yansımıştır.

Sosyal, ekonomik, kültürel ve teknolojik yapıların etkisinde gelişen aynı zamanda kültürel değişkenler çerçevesinde şekillenen günlük yaşam deneyimlerimiz yeni bakışaçıları oluşturmaktadır. Bu oluşum süreci içerisinde sanat eğitiminin de çehresi dönüşmekte ve görsel kültür eğitimi adı altında bir değişim sürecine zemin oluşturmaktadır. Böylece günümüzde sanat eğitiminin diğer etkenler arasında kültürel yanı daha ağır basmakta ve görsel kültür eğitiminde bu dönüşüm sürecini anlamlandıracak içerikleriyle sanat eğitiminin yeni bağlamı olmaktadır (Sengir, 2015: 270).

3.1.3 İşbirlikli (Kubaşık) Öğrenme Yaklaşımı

Günümüz sanat anlayışının ürünü olan çağdaş görüşler, öğrencilerin bütüncül bir şekilde sanatı anlaması, öğrenmesi ve yaratıcı faaliyetlerde bulunması sanat eğitiminin yeni bir kimlik kazanmasını sağlamıştır. Eğitim de işbirliği temelinde, gruplarla

etkileşimli olarak geliştirilen öğrenme anlayışı sanat eğitimine de yansımıştır. Bu bağlamda sanat eğitimi çağdaş ve yetkin kişilik geliştirme, kültürlenme aracı olmuştur. Sanat Eğitimi yaklaşımında ki bu değişim, farklı öğretim yöntemlerini de beraberinde getirmiştir (Kurtuluş, 2001: 202). Çağdaş yaklaşımlardan biri olan işbirlikli öğrenme yaklaşımı, ortak bir amaç doğrultusunda birlikte çalışan grupların performanslarını bir ürünle sonuçlandırma sürecinin tamamıdır. Bu süreç kapsamında öğrenciler birbiriyle etkileşim halinde olmaktadır özellikle uygulamalı derslerin işlendiği sınıf ortamlarında bu yöneme ağırlıklı olarak kullanılmaya başlanmıştır. Kurtuluş'a (2001) göre, Güzel sanatların farklı türlerine ilişkin disiplinleri kapsamında yapılan yöntem arayışlarında grup çalışması modeline yer verilmektedir (s.202). Diğer disiplinlerden farklı olarak resim-iş eğitimi derslerinde uygulanan işbirlikli öğrenme yaklaşımının uygulanmaya başlanması oldukça yakın bir zaman dilimini kapsamaktadır. Günümüzde bu alanda ki derslerin öğretim sürecine bakıldığında, resim-iş eğitimi dersleri temel amaçları doğrultusunda bireysel çalışmaların yanında grup çalışmaları da büyük oranda yer verilmesi gereken bir öğretim yaklaşımı olarak karşımıza çıkmaktadır (Yılmaz, 2005). Bireylerin yeteneklerinin ortaya çıkarılarak bilgiye ulaşma sürecinde önemli bir yere sahip olan işbirlikli öğrenme yaklaşımı, resim-iş eğitimi bölümlerinde ve derslerindeki ortak paylaşım alanı ile grup içinde verilen görev dağılımları sayesinde başarı ve uygulanabilirliği artmaktadır. Dolayısıyla özgünlük, öz eleştiri, paylaşım, yaratıcılık gibi olgular bu yöntem sayesinde güdüm arttırıcı eylemlere dönüşmektedir (Beyoğlu, 2009). Bu yöntem sayesinde öğrenci bilgiye ulaşmanın yollarını öğrenir ve bu süreci deneyimleyerek anlamlandırmaya çalışır. İşbirlikli öğrenme yönteminin en önemli katkısı bireyin bilgiyi anlamlandırma ve elde etme sürecini kendi başına deneyimlemesi yerine grup içinde diğer bireylerle birlikte tecrübe edinmesine dayanır yani grup içinde bireysel öğrenme temelinde uygulanmaktadır. Sanat eğitimine yansımaları ise güzel sanatlar eğitimi alanları gibi bölümlerin alt dallarında verilen uygulama ağırlıklı olarak işlenen derslerin öğrencilerin grupla etkileşim halinde sürece anlamlandırmasına ve değerlendirmesine dayanır.

3.2. Türkiye de Sanat Eğitiminde Yeni Yönelimler

Eğitim sistemimizin işleyişi, mevcut olanı sürdürüp muhafaza etmek değil çağın gereklerine ve ihtiyaçlarına göre onu geliştirip, değiştiren ve yenileyen bir tasarım ya da uygulama olmasını sağlamakla ilgilidir. Sanatsal anlamda gerek teknik gerekse estetik açıdan yaşanan ilerlemeler bilgi çağında gelişmekte olan iletişim imkanlarının

artması ve bilgiye ulaşabilmenin ortaya çıkardığı sonuca göre, özgünlüğü ve özgürlüğü sanat eğitimi alanında değişmez bir unsur olarak ortaya çıkmasına neden olur. Bu bağlamda sanat eğitiminde de yeni yaklaşımların ve arayışların olması süregelen bir olgudur. Günümüzün bilgi çağı olmasından kaynaklanan birçok avantaj yeni yöntemlerin bulunmasını kolaylaştırmış, özellikle bilgiye erişimin basitleştiği bu süreçte, sanat eğitimi alanında ki eğitimcilerin ve öğrencilerin teknolojik donanım ile tanıştırılıp donatılması bir zorunluluk haline gelmiştir (Atan, t.y.). 21. Yüzyıl sanatı çok çeşitli araç ve malzemelerin birleşiminden ortaya çıkar. Bunların içinde el becerileriyle ilişkilendirilen ya da yeni konuları ifade etmek için yeniden canlandırılan yöntemler vardır. Bu dönemin özellikle vurguladığı yöntem ise dijital görüntüleme ve internet araçları ile oluşturulanlardır. Dijital ve sanal ortamların eğitim hayatımıza da girdiği günümüzde, sanatsal alanlar ve oluşumlar teknolojik araçlar ile icra edilmeye başlanmıştır. Görsel sanatlar eğitimi açısından değerlendirdiğimizde, teknoloji özellikle iletişim yollarının artmasını sağlamış ve bu artış sanat eğitiminde ifade biçimlerinin görsel öğelerin daha çok ön plana çıkmasına, bireylerin kendini ifade etme yollarının artmasına ve yaratıcılık unsurunun farklı yollarla kendini göstermesine katkı sağlamıştır. Örneğin sergileme ortamları bir alanla veya bir zaman dilimi ile sınırlı kalmayıp sanal platformlarda sınırsız zaman ve izleyici kitlesine ulaşabilmiştir. Yaşanan bu dijitalleşme ortamı eğitim alanına taşındığı zaman işlenen derslerin aktarımında kalıcı öğrenmeyi savunan bir öğretim alanı ortaya çıkmıştır. Grafikdersleri gibi tamamen bilgisayarın kullanıldığı derslerin haricinde, teorik dersler veya uygulamalı dersler de teknolojinin sunduğu imkanlarla anlatımı ve anlaşılması kolaylaşmıştır. Örneğin sanat tarihi dersinde işlenen Rönesans dönemine ait eserlerin anlatımı tek yönlü olmaktan çıkmış ve öğrencinin de göreceği ve algılayacağı görsel ağırlıklı bir anlatım yöntemine dönüşebilmiştir. Günümüz görsel sanatlar eğitiminin de uygulanan yeni yöntem ve arayışlar, sanal ortamın sunduğu imkanlar dahilinde gelişim göstermektedir.

3.3. Türkiye de Sanat Eğitimi Farklı Arayışlara Yönelten Faktörler

Günümüz sanatı geliştirmekte olan deneyimleme, uygulama ve yayınlama alanıdır. Yeni fikirlerin daha kolay uygulanabildiği, düşüncelerin kendini farklı yöntemlerle ve araçlarla gösterilebildiği 21. Yüzyıl sanatı dijital ortamın yarattığı devinimler ile gelişim gösteren bir alandır. Böylesine dinamik ve değişken bir yapıya sahip olması ise ortaya yeni arayış ve yöntemleri gözetken anlayış çıkarmıştır. Bu arayış sürecinde farklı faktörler sanatın oluşum sürecini etkilemiş, Görsel sanatlar eğitimi alanında,

farklı öğretim süreçlerini berberinde getirmiştir. Çağın getirdiği yenilikler eğitimcileri bu devinime katmış ve bu sayede yeni yöntem arayışlarının devamlılığı sağlanmıştır. Ancak bu yönelimler kültürel, sosyal, ekonomik faktörler gibi olgular başlığı altında incelenmeli çünkü her faktörün getirdiği işlev ve oluşumun sonucu farklı yenilik ya da sorunları gerçekleştirmiştir. Bireyin içinde yaşadığı dünyayı algılamasında ve duyarlı olmasında sanat eğitimi büyük bir rol üstlenmektedir. Sanat, toplumsal ve kültürel anlamda kendine güvenen aktif, üretken bireylerin oluşuma katkı sağlamaktadır (Artut, 2001: 121).

Toplumsal faktörler; sanat toplumun değişmez bir parçasıdır. Toplumun sanata bakış açısı, bireylerin sanata kattığı anlam, içinde bulunduğumuz dönemin sanat anlayışını, gelişmişliğini ve kültür düzeyini etkileyen önemli bir etkidir. Değişen dünya düzeninde çağın ve çizginin dışında kalmamak için devinime uymak bir zorunluluktur. Bu dinamik sürecin bir parçası olabilmek ve çağın gerisinde kalmamak aynı zamanda gelişmiş ve kültür düzeyi yüksek bir toplum olabilmek için eğitim şarttır sanat eğitimi ise bir zorunluluktur. Bu bağlamda değerlendirdiğimizde toplumun gelişmişlik düzeyi ile eğitim düzeyi paralellik gösterir. Sanat eğitimi ise bu dinamiğin bir parçasıdır. Konu kapsamında incelediğimiz görsel sanatlar eğitimine değindiğimizde, toplumsal faktörler bireylerin bu alana duyduğu bakış açısı ile ilgilidir. Sanatın niteliğine göre dar ya da geniş topluluklara yönelik olması toplumsal yaşantı şartlarının ortaya çıkardığı bir sonuçtur. Başka bir deyişle sanatsal üretimin, tabaka sistemi ya da toplumun fonksiyonel olarak ayrılaşma modeli ile bağ içinde olduğu görülür (Ulusoy, 1997: 11). Toplumsal faktörlerin içeriğini göçler, endüstri, eğitim seviyesi, ekonomik gelir, savaş, küresel hastalıklar gibi birçok etken etkilemektedir. Günümüz de yaşanan bu toplumsal değişkenler ülkemizde bölgesel olarak sanat eğitime olan bakış açısı ve konu kapsamında ele alınan görsel sanatlar eğitime verilen değer değişkenlik göstermektedir. Toplumların maddi geliri ve eğitim düzeyine göre değişkenlik gösteren bu değer yargısı özellikle kırsal alanlarda sanat eğitiminin algılanışına olmaması gereken bir değer katmaktadır. Sanatın insan yaşamında ki önemi, yüksek gelir seviyesi, kültür düzeyi ve eğitime göre farklılık gösterebilmektedir. Buna göre sanat eğitiminin değeri, toplum içinde kabul görme gücü günümüzün değişmeyen sorunu olarak tartışılmaktadır (Tütüncü, 2006: 9). Sanatı ve sanat eğitimi yeni arayışlara yönelten faktörlerin başında birey ve toplum gelmektedir başka bir deyişle toplumun sanata olan algısı sanat eğitimi, kültürü,

belki ekonomiyi, sanata ayrılan zamanı ve bütçeyi, üretkenliği değiştirebilecek güce sahip olan toplum yapısı teknolojinin sunduğu imkanlar dahilinde sanata ve eğitime farklı bir boyut katacaktır.

Değişen fikir akımları; tüketim toplumunun getirisi olan, anlık ve kısa süreli beğeniler ya da üretimler sanata farklı bir boyut katmıştır. Görsel algının önemsendiği, hazır nesnelere, kullan-at kolaylığının, anlık tüketici memnuniyetinin ön planda tutulduğu bu çağ, görsel sanatlarda da etki yaratmıştır. Tüketim toplumunun yenilik arzusu ile birlikte sanatçılar tarafından gelenekselin dışına çıkma merakını ortaya çıkarmıştır. Tüketicilerin yeniliğin dışında gösteri ve eğlence arzusu birçok postmodernist sanatçının, küratörlerin ya da profesyonellerin sanatı eğlence aracı olarak görmesine neden olmuştur. Yeni medya yöntemleri ile oluşturulmuş görünümler, izleyici de heyecan duygusu yaşatmış ve izleyicinin yeni deneyimler yaşamasını sağlamıştır (Kuş, 2019: 1007). Böylece sanata dair algılar da değişmiş yeni yöntem ve sergileme ortamları sanata farklı arayışlar getirmiştir. Sanatın mekan sınırlılığı değişmiş sergi salonlarında sergilenen eserler geleneksel olarak algılanmış ve eserin nerede olduğu değil sanatçının ne amaçla ürettiği önemsenmiştir. Bu bağlamda yaşanan yenilikler görsel sanatlar eğitiminin de müfredatına yeni ders ve yöntemler eklenmiş, öğrenciden geleneksel olanın dışına çıkıp postmodernizm anlayışı yansıtan, anlam değeri fazla, sürecin değil sonucun ne olduğunu gözetmeyen bir sanat anlayışına hakim olması beklenmiştir. Çağdaş sanat dersi adı altında verilen bu yeni ders içeriği farklı yöntemleri de beraberinde getirmiştir. Başka bir deyişle tüketim toplumunun yapısı yeni yöntem ve arayışları beraberinde getirmiştir.

Kültürel faktörler; bilgi ve teknolojinin hızla hayatımıza değişimler ve yeni deneyimler kattığı günümüzde, yaşamın her alanına sızan yeni donanımlar ve dijital unsurlar kültürün değişmesine neden olmuştur. Evrensel ve ulusal değerlerimizi kapsayan kültür faktörü sanatın gelişimi ile etkileşim halindedir. Aslında günümüz kültüründen bahsederken ele alınan faktör popüler kültür çünkü sanatı gerçek anlamda kültür seviyesinin varlığı geliştirir ve sürdürür. Ancak popüler kültür sanatı geliştiren ya da gerilemesini sağlayacak eğitimle pek de alakalı olmayan bir unsurdur çünkü popüler kültür çağımızın sunduğu bir kavramdır. Sanatı değiştirmeye, algılama biçimlerini farklılaştırmaya kadar etkisi olabilir. Bugünün beğenisini ve olması gereken tekdüze yaşam kavramı popüler kültürün dayattığı bir yaklaşımdır. Kültür faktörü eğitim seviyesi ve bakış açısı ile paralellik gösterir. Ülkemizde gelişmiş batı

şehirlerinde olan sanata bakış açısı ve yatırımlar ile küçük şehirler ya da daha kırsal olan bölgelerde olan anlayış ve bütçe farklılık gösterebilmektedir. Bu o toplumun kültürsüz olduğu anlamına gelmez sadece toplumun kültür anlayışı ile eğitim seviyesinin paralel olmasıyla sanat eğitime verilen değerin ve ayrılan zamanın az ya da fazla olması ile alakalıdır. Postmodern olarak da adlandırdığımız çağımızda popüler kültür araçlarının sürekli çoğalması ile insanlar tüketim kültürü anlayışının bir objesi olmakta ve popüler olan her şey sorgulanmadan kabul edilmektedir. Böyle bir ortamda sanat eğitimcilerine önemli roller düşmektedir. Çünkü popüler kültür ürünlerinin hayatı deforme etme çabası, bireyin kimlik oluşum sürecinde önemli bir yer tutar. Medyanın sunduğu imkanlar dahilinde insanın nasıl giyineceği, nasıl yiyeceği, konuşma biçimi, tüketimleri tekdüzeleşme ve kimlikleri standart hale gelmektedir. Böyle bir ortamda sanatçı kendini tekrar eden yapıtlardan, taklitten ve geleneksel yöntemlerden uzak, farklı alanların ifade olanaklarını yaratıcı bir tavırla sergilemeye yönelmektedir (Tan,2011). Bu değişimlerin görsel sanatlar eğitimine yansıma biçimi ise sanat eğitimcilerine birbirini tekrar eden fikir döngüsünün içinde yaratıcı bir birey yetiştirme yöntemi bulmaya yönelmektedir.

Teknolojik Faktörler; Sanat eğitiminde yeni yöntem arayışlarının temelinde teknoloji faktörü yer alır. Sanatçılara yeni ve özgün bir ifade biçimi sağlamakla beraber dijital bir düzen üzerinde kendini ifade etme aracı olmasını sağlamıştır. Teknoloji faktörü bilinen ve işlevselliği çağlardır devam eden her unsuru dijital olmadığında geleneksel olarak varsaymıştır. Bu ortam sanat açısından ve sanat eğitimi bağlamında değerlendirildiğinde yeni yöntem arayışlarını beraberinde getirmiştir. Teknoloji ve sanatın birlikteliği yaşadığımız dünyayı gün geçtikçe yeni bir boyuta sürüklüyor. Metalaşmış olan kavramları yeniden düşünmemizi sağlıyor böylece yeni keşifler ve deneyler ile düşüncelerimizi farklı bir alana yönlüyor. Sanat eserlerinin doğasının değişime uğraması, izleyici ile olan etkileşimin artması, sergileme ve müze alanlarının sınırlılıklarının kalkması yeni keşiflere yol açmaktadır. Dijital sanat kavramı kendine bu noktada yer buluyor. Teknoloji yaratıcı süreç ve üretimin bir parçası olarak ele alınmaktadır. Yeni medya kavramı video sanatı, bilgisayar destekli uygulamalar, sanal gerçeklik 3D modelleme, illüstratör, photoshop gibi farklı bilgisayar programlarının kullanımı ile sanat eğitiminde ve birçok alanda uygulanmaktadır (NGN, t.y.). Sanat eğitimini farklı arayışlara yönelten faktörlerin başında gelen teknoloji unsuru yeni yöntem arayışlarının olmasını sağlamakta ve diğer alanlarda olduğu gibi sanat eğitimi

alanında da yenileşme sürecini devamlı hale getirmektedir. Sanat ortamının değişmesi, sergileme alanları, modern sanatın algılama biçimi, yaşamımızın her alanında kullandığımız dijital, görsel, popüler gelişmeler ve kavramlar görsel sanatlareğitiminin yeni yönelimler de bulunmasına yol açmaktadır. Çağımızda sanatçı ve sanateğitimcisi bu unsurları kullanarak çoğunluk içinde tekil kalmayı hedeflemekte ve sanat eğitimi alan öğrencinin daima yaratıcı ve aktif olarak yetişmesini amaçlamaktadır. Bu süreçte eğitimcilerin yeni yönelimler ve arayışlar da bulunmaları ile teknolojinin sunmuş olduğu imkanlar paralellik gösterir. Çünkü sanat çağın gerisinde kalmamış, dijital dünyanın sunduğu olanaklar ile kendini güncellemelidir. Bunun sağlanması ise üniversitelerde öğrenim gören sanatçı ve resim öğretmeni adaylarına aktarmak ile mümkündür. Devamlılığı sağlayacak olan bu adaylara verilecek eğitim onların yetiştireceği öğrencileri düşünerek en gelişmiş haliyle uygulanmalıdır.

3.4. Uzaktan Eğitim Yoluyla Sanat Eğitimi

2019 yılının aralık ayında Çin'de görülen Covid-19 zamanla etki alanını genişletmiş ve tüm dünyayı etkisi altına almıştır. Günümüzde etkisini arttırarak ilerleyen Covid- 19, bulaşıcı bir hastalık olup tedavisi henüz bulunamamıştır. Fiziksel mesafenin korunması önlemleri bu sürecin önlenmesi konusunda atılan ilk adım olarak tanımlanmıştır. Bu durum, yaşadığımız alışkanlıkların değişimine, sosyal, eğitimsel, toplumsal anlamda farklılaşmaya sebep olmuştur (Özdoğan ve Berkant, 2020: 15). Günümüzde yaşanan pandemi şartları hayatın her alanına etki ettiği gibi eğitimi de etkilemiştir. Eğitim daima yaşanan teknolojik, toplumsal, sosyal ve benzeri gelişmelerden etkilenecek değişime uğrasa da günümüz şartlarında bu etki bir mecburiyetin sonucunda gerçekleşmiştir. Yaşadığımız dönemde gerçekleşen Covid-19 pandemisi eğitim kurumlarında işlenen eğitimlerin artık yüzyüze gerçekleşmeyeceğini göstermiş bu durum dijital ortamlarda interaktif eğitimlerin gerçekleşmesi ile devam etmiştir. Verilen eğitimler uzaktan eğitim yoluyla işlenmekte ve değerlendirilmektedir.

Uzaktan Eğitim, farklı zaman ve mekanlarda bulunan eğitimci ve öğrencilerin, öğrenmenin kolaylaştırma ve bilgi teknolojilerini aktif olarak kullanmalarına bağlı olan bir öğretim yöntemidir (Valentine, 2002). Uzaktan eğitim süreci genel olarak uygulamalı alanların işleyişini değiştirmiş, sanat eğitiminin verildiği bölümlerde derslerin uygulama aşamasının kazanım ve hedeflerini farklılaştırmıştır. Özellikle görsel sanatlar eğitimlerinin verildiği derslerin uzaktan eğitim sürecine uyarlanması bu

derslerin verimliliğini büyük oranda etkilemiştir. Uygulamalı pratik dersler ile teorik derslerin aynı platform üzerinden uygulanıyor olması, teknik ve malzeme gerektiren atölye ortamlarının dijital platformlar aracılığıyla sağlanması verilen sanat eğitimlerinin teknolojiye uyarlanabilir olup olmadığını göstermiştir. Normalde bazı kurumlarda sanat eğitimi derslerinden bazıları, grafik dersleri gibi, uzaktan eğitim yoluyla da işlenebilir olduğu için bu süreç bu tür dersleri diğerleri kadar etkilememiştir. Özellikle, desen dersleri, temel tasarım dersleri, heykel, seramik, resim gibi buna benzer atölye kullanımlarının gerekli olduğu dersler bu süreçte farklı anlamlarda etkilenmiş ve bu etkiler derslerin verimlilik açısından değişimine sebep olmuştur.

4. YÖNTEM

Bu başlık altında, araştırmanın modeli, katılımcılar, verilerin toplanması, analizi ve yorumlanmasına ilişkin bilgiler mevcuttur.

4.1. Araştırmanın Modeli

Bu araştırmanın veri toplama aşamasında, ilk olarak literatür taramaları yapılmıştır. Literatür taraması, araştırılan konuya ilişkin bilgileri bulmayı, araştırma sürecine kuramsal bir temel kazandırmayı ve benzer çalışmaların sonuçlarını bulmayı sağlar (Büyüköztürk, 2013). Bu çalışma nitel araştırma yöntemlerinden görüşme tekniği kullanılarak sonuçlandırılmış bir araştırmadır. Araştırma sürecinde birincil ve ikincil kaynaklar kullanılmıştır. Birincil kaynaklar, özgün kitap veya makalelerin yayımlandığı dergiler bu kaynak türüne örnek verilebilir. İkincil kaynaklar ise ansiklopedi, kitap, derleme makaleler, önceden yapılan farklı araştırmaları özetleyen ve sonuçları hakkında bilgi veren kaynaklar ikincil kaynak örneklerindedir (Büyüköztürk, 2013). Yapılan doküman analizleri ile konuya ilişkin sorular belirlenmiş ve görüşme tekniği kullanarak bu sorular görüşme grubunun yanıtları ile çözümlenmiştir. Bir problemin çözümüne ilişkin, nitel veri toplama yöntemlerinden; gözlem, görüşme ve doküman analizi yöntemlerini kullanan nitel araştırma, bilinen veya fark edilmemiş olan problemlerin belirlenmesine, belirlenen bu problemlerin gerçekçi ve nesnel bir şekilde ele alınmasına yönelik öznel-yorumlayıcı bir süreci ifade etmektedir (Seale, 1999). Görüşme tekniği, araştırma örnekleminde yer alanların, araştırma konusu üzerine bilgileri, duygu ve düşünceleri açıkladığı veri toplama tekniğidir. Görüşmenin amacı, katılımcıların fikirlerine başvurmak, iç dünyalarına erişerek özgün bakış açılarını belirlemektir (Baltacı, 2019). Katılımcılar; bu çalışma kapsamında, amaçlı örnekleme türlerinden, ölçüt örnekleme yöntemi kullanılmıştır. Örneklemin problemle ilgili olarak belirlenen niteliklere sahip kişiler, olaylar, nesnelere ya da durumlardan oluşturulmasıdır. Bu doğrultuda araştırmanın görüşme grubunu, sanat eğitimi üzerine çalışmalar yapmış olan 19 akademisyen oluşturulmuştur. Farklı bölge, yaş, cinsiyet, üniversite, gelir gibi değişkenler göz önünde bulundurularak oluşturulan görüşme grubuna araştırma konusu kapsamında toplam altı klasik soru yöneltilmiştir.

4.2. Veri Toplama Araçları

Bu araştırmada verileri toplamak için öncelikle ilgili literatür ve belgesel tarama yapılmıştır. Literatür taramasında, veriler, konu kapsamında yapılmış farklı araştırmalar kaynak alınarak elde edilmiştir. Konuyla ilgili, kütüphanelerde, sanal ortamlarda ve arşivlerde inceleme yapıldıktan sonra görüşme yoluyla veri toplamak amacıyla, 6 sorudan oluşan görüşme formu hazırlanmış, katılımcılara güncel sanat eğitimi ve yeni yönelimler üzerine sorular yöneltilmiştir. Günümüzde yaşanan pandemi (Covid-19) kısıtlamaları nedeniyle yüz yüze yapılması planlanan araştırmalar dijital platformlar üzerinden yapılmıştır. Katılımcılara yöneltilen görüşme formunda açık uçlu sorular oluşturulmuş ve yine dijital platformlar üzerinden fikirlerini yansıtılmaları istenmiştir.

4.3. Verilerin Analizi ve Yorumlanması

Araştırmaya kapsamında elde edilen verilerin analizinde, betimsel analizin alt başlığı olan içerik analizi yöntemi uygulanmıştır. İçerik analizinde amaçlanan, elde edilen verileri açıklayabilen kavram ve ilişkilere ulaşabilmektir. Bu amaçla toplanan verilerin önce kavramsallaştırılması, ortaya çıkan kavramların düzenlenmesi ve ortaya çıkan verilere göre temaların saptanması gerekmektedir (Yıldırım ve şimşek, 2005). Konu kapsamında, görüşme sonucunda elde edilen veriler verilen yanıtlardan yola çıkararak belirli temalara ayrılmıştır. “olumlu-olumsuz-çift görüş” kategorilerine ayrılan yanıtlar katılımcı görüşlerine göre gruplanmıştır. Kodlanan bu temalara göre yüzdelikleri hesaplanarak tablo haline getirilmiştir.

5. ANALİZLER

5.1. Bulgular ve Yorumlar

Bu başlık altında araştırmanın, veri toplama aracı olarak kullanılan görüşme formunda yer alan sorulara ilişkin bulgulara yer verilmiştir.

Soru 1. Türkiye'de uygulanan görsel sanatlar eğitimini, 'öğrenci, teknoloji ve fiziksel ortam' faktörlerini göz önünde bulundurarak nasıl değerlendiriyorsunuz?

Tablo 5.1. Cinsiyet Değişkeni Açısından Faktör Farklılıkları

	Cinsiyet	N	Ortalama	Std. Sapma	U	P
Fiziksel Ortam	Kadın	11	2,1818	,60302	37,00	0,71
	Erkek	8	2,0000	,75593		
Teknoloji	Kadın	11	2,3636	,80904	31,50	0,38
	Erkek	8	2,0000	1,06904		
Öğrenci	Kadın	11	2,3636	,92442	34,00	0,53
	Erkek	8	2,5000	,92582		

(1; olumlu, 2; Olumsuz, 3; Çift Yönlü, 4; Cevap Yok)

Türkiye'de uygulanan sanat eğitiminin; Fiziksel Ortam, Teknoloji ve Öğrenci faktörleri göz önünde bulundurularak, katılımcıların görüşleri farklı değişkenler ekseninde değerlendirilmiştir. 'Cinsiyet' değişkeni açısından fiziksel ortam faktörü incelendiğinde istatistiksel olarak anlamlı bir farklılaşma yoktur ($p>0.05$). Ortalama değerler açısından değerlendirme yapıldığında, 11'i kadın ve 8 erkekten oluşan toplam 19 katılımcının görüş belirttiği bu soruda, fiziksel ortam faktörü açısından değerlendirildiğinde; cinsiyeti kadın olan katılımcıların ortalama görüşleri 2,1818 çıkmıştır. Yani cinsiyeti kadın olan katılımcılar fiziksel ortam faktörünü 'olumsuz' olarak nitelermektedir. 11 kadın katılımcıdan 8'i fiziksel ortam faktörünü olumsuz olarak nitelerken, 3 katılımcı çift görüş (hem olumlu hem olumsuz) ve yalnızca 1 katılımcı olumlu görüş belirtmiştir. 8 erkek katılımcı eğitim sürecinde fiziksel ortam faktörüne karşı benzer şekilde olumsuz görüş belirtmişlerdir. Yani fiziksel ortam faktörü üzerinde cinsiyet değişkeninin etkisi yoktur. Kadın ve erkek katılımcıların birçoğu benzer konulara değinmiş ve paralel görüşlerde bulunmuşlardır. Soruya ilişkin görüşleri alınan katılımcıların ifadelerinin bütününe bakıldığında; fiziksel ortam faktörünün sanat eğitiminde önemli bir değişken olduğunu ancak, sınıfların, atölyelerin ve etkili eğitim koşullarının özellikle teknik ve malzemelerin her yerde eşit

şekilde sağlanamadığından kaynaklanan yetersizlikler dile getirilmektedir. Bu soruya ilişkin görüşleri alınan farklı türdeki katılımcıların ifadeleri şu şekildedir;

Teknoloji sürekli ilerlediği için mevcut atölyelerin fiziksel ve donanımsal olarak sürekli yenilenmesi gerekmektedir. Mevcut ekonominin zorluğundan dolayı teknoloji ve fiziksel ortamlar yenilenemediği için birçok fakültede klasik yöntemlerle eğitim öğretim devam etmektedir. Bunun yanında öğretim elemanı ve öğrenciler yeni teknolojiyi takip edememekte ve böylece müfredatına yerleştirememektedir (Katılımcı-14-E).

Öncelikle atölyelerin fiziki donanım (atölyelerde bilgisayar, akıllı tahtalar, internet, projeksiyon vb.), teknoloji yazılımları (programlar, uygulama vb.) ve teknoloji ve program kullanımı hizmet içi eğitimleri açısından görsel sanatlar veya sanat veya r Teknoloji faktörü ‘Cinsiyet’ değişkeni açısından incelendiğinde anlamlı bir farklılaşma yoktur. Ortalama değerler açısından incelendiğinde, Cinsiyeti kadın olan 11 katılımcının sanat Eğitiminde teknoloji faktörünün niteliği ve kullanımına genel olarak olumsuz tutumlara sahiptir, ortalama değer; 2,3636 olarak bulunmuştur. 11 kadından 8’i olumsuz görüş belirtirken 2 katılımcı olumlu görüş belirtmiş, 1 katılımcı bu faktörü yanıtsız bırakmıştır. 8 erkek katılımcıdan 3 katılımcı olumlu, 2 katılımcı olumsuz, 1 katılımcı çift görüş belirtirken 1 katılımcı ise bu konuda görüş belirtmemiştir. Erkek katılımcılar birbirine yakın görüşler belirtmişlerdir, ortalama değer 2,0000 olarak bulunmuştur.

Bu faktör farklı cinsiyetteki katılımcılar tarafından olumlu ve olumsuz olarak değerlendirilmiştir. Teknoloji faktörü her iki cinsiyet tarafından da değerlendirildiğinde ‘öğrencilerin dijital ortamlara erişimlerinde güçlük yaşadıkları, sanat eğitimi derslerinde teknoloji kullanımının ve atölye ortamlarının teknolojik eğitim veren fakültelerde desteklenmesi gerekmektedir (Katılımcı- 12-K).

Bu faktör farklı cinsiyetteki katılımcılar tarafından olumlu ve olumsuz olarak değerlendirilmiştir. Teknoloji faktörü her iki cinsiyet tarafından da değerlendirildiğinde ‘öğrencilerin dijital ortamlara erişimlerinde güçlük yaşadıkları, sanat eğitimi derslerinde teknoloji kullanımının ve atölye ortamlarının teknolojik gelişmelere göre uyarlanmadığı’ gibi olumsuz görüşler belirtilmiştir. ‘Bilgiye erişimin kolaylığı ve eğitim sürecinde teknolojinin, dijital ortamların eğitim sürecinde sıklıkla kullanılması eğitim sürecini daha etkili kılmaktadır’ gibi olumlu görüşler de mevcuttur. Farklı cinsiyetteki katılımcılar, sanat eğitimi sürecini öğrenci açısından

değerlendirmişlerdir, bu faktör incelendiğinde istatistiksel olarak anlamlı bir farklılaşma yoktur. Ortalama değerler açısından değerlendirme yapıldığında, 11'i kadın ve 8 erkekten oluşan toplam 19 katılımcının görüş belirttiği bu soruda, sanat eğitimi süreci öğrenci açısından değerlendirildiğinde; cinsiyeti kadın olan katılımcıların görüşleri, 2,3636 erkek katılımcıların görüşleri ise, 2,50000 olarak çıkmıştır.

Görsel sanatlar eğitiminde önemli olan öğrencinin isteklendirilmesi ve öğrencinin kendiliğinden öğrenme bilincinin sağlanmasıdır. Bu bilinçteki öğrencilere teknoloji ve fiziksel ortam katkı sağlayıcı olur. İstek ve kendiliğinden öğrenmenin olmadığı durumlarda teknoloji ve fiziksel ortam, hem öğrenci hem de eğitmen tarafından önde gelen eksiklik olarak görülmektedir.(Katılımcı:13-E)

Tablo 5.1.1 Yaş Değişkeni Açısından Faktör Farklılıkları

		N	Ortalama	Std. Sapma	X ²	p
Fiziksel Ortam	35-40	2	1,5000	,70711	4,98	0,28
	40-45	4	2,5000	,57735		
	45-50	5	2,0000	,70711		
	50-55	2	1,5000	,70711		
	55-60	4	2,2500	,50000		
	60-65	2	2,5000	,70711		
	Total	19	2,1053	,65784		
Teknoloji	35-40	2	2,5000	,70711	4,72	0,31
	40-45	4	2,5000	,57735		
	45-50	5	2,0000	,70711		
	50-55	2	1,5000	,70711		
	55-60	4	3,0000	1,15470		
	60-65	2	1,0000	,00000		
	Total	19	2,2105	,91766		
Öğrenci	35-40	2	2,5000	,70711	3,81	0,43
	40-45	4	2,5000	1,00000		
	45-50	5	2,4000	,54772		
	50-55	2	1,5000	,70711		
	55-60	4	3,0000	1,15470		
	60-65	2	2,0000	1,41421		
	Total	19	2,4211	,90159		

Fiziksel ortam, teknoloji ve öğrenci faktörleri ‘yaş değişkeni’ açısından incelendiğinde istatistiksel olarak anlamlı bir farklılaşma yoktur ($p>0.05$). Ortalama değerler açısından değerlendirme yapıldığında 6 farklı yaş kategorisi içerisinde 35-40 ve 50-55 yaş aralığındaki katılımcılar, sanat eğitiminde fiziksel ortam faktörüne benzer olumlu bir bakış açısı sergilerken 40-45/55-60/60-65 yaş aralığında ki katılımcılar çift görüşe yakın olsalar da (2,5000) olumsuz bir bakış açısı sergilemektedirler, “45-50” yaş aralığında ki katılımcılar ise tamamen olumsuz bir tutuma sahiptirler. Bu soruya ilişkin görüşleri alınan farklı türdeki katılımcıların ifadeleri şu şekildedir;

Fiziksel ortam olarak yeterli ve düzenli. Bazı Avrupa ülkelerinde sanat eğitimi veren kurumları ortaokul lise dahil inceleme ve araştırma yapma fırsatı buldum. Benzer içerikte ve düzende hazırlanmış olarak gördüm (Katılımcı:16, 35-40 yaş aralığı).

Teknoloji sürekli ilerlediği için mevcut atölyelerin fiziksel ve donanımsal olarak sürekli yenilenmesi gerekmektedir. Mevcut ekonominin zorluğundan dolayı teknoloji ve fiziksel ortamlar yenilenemediği için birçok fakültede klasik yöntemlerle eğitim öğretim devam etmektedir. Bunun yanında öğretim elemanı ve öğrenciler yeni teknolojiyi takip edememekte ve böylece müfredatına yerleştirememektedir (Katılımcı;14, Yaş Aralığı; “40-45”).

Türkiye’de son yirmi yılda görsel sanatlar öğretimi yapan çok sayıda bölüm açıldı. Neredeyse her üniversitenin bir fakültesinde görsel sanatlar öğretimi veren en az bir bölüm mevcuttur. Ancak üniversiteler, sanat öğretimi sürecinde kullanılacak fiziksel ortam ve teknolojinin sağlanması konusunda aynı istek ve kararlılığı göstermemektedir. Hemen her üniversitede bu bölümlerin olmasının öğrenci niteliğini olumsuz yönde etkilediğini gözlemledim. İstanbul, Ankara ve İzmir gibi kentler dışında yer alan üniversitelerin bu bölümleri kent ve çevresinden kişileri çektiği için çoğunluğu yerel perspektifin dışına çıkamayan, değişime ve yeniliğe kapalı, sanat alanında güçlü bir tutkuya sahip olmayan, ebeveynlere bağımlı, çekingen, garantici bir öğrenci profilinin ağırlıkta olduğunu söyleyebilirim. (Katılımcı:9, Yaş Aralığı;“45-50”).

Teknoloji faktörü ortalama değerler açısından incelendiğinde, olumlu veya olumsuz birçok görüşün yaş değişkenine göre değiştiği görülmüştür. 35-40 yaş aralığında ki 2 katılımcının görüşlerinde fiziksel ortam faktörünün aksine teknoloji

faktörüne olan bakış açıları 2,50000 çıkmış yani sanat eğitimi sürecinde teknolojinin kullanılmasının çok önemli olmasına rağmen ülkemizde eğitim ve teknolojinin aktif olarak yetersiz kullanımına dikkat çekerek olumsuz görüşlerde bulunmuşlardır. 40-45 yaş aralığında ki katılımcılar da 35-40 yaş aralığında ki katılımcılarla benzer görüşlere sahip olup ortalama değerleri 2,50000 olarak bulunmuştur. Bu yaş aralığında ki katılımcılar öğrencinin teknolojiye erişiminin zorluğuna değinerek eğitim sürecinde teknolojinin kullanımının etkili ve verimli gerçekleşemediği konusunda olumsuz görüşler belirtmişlerdir. 45-50 yaş aralığında ki katılımcıların görüşleri olumsuz olarak nitelendirilebilir; ülkemizde teknolojinin eğitim sürecine etkili bir şekilde adapte edilemediğine değinilmiştir. 50-55 yaş aralığında ki katılımcıların ortalama görüşleri, 1,5000 olarak bulunmuştur. Bu yaşta olan 2 katılımcıdan biri teknolojinin eğitim sürecinde ki etkili kullanımına dair olumlu sonuçlar belirtirken bir diğeri bu süreçte karşı eksiklik, verimsizlik ve olumsuzluklardan bahsetmiştir. 55-60 yaş aralığına sahip katılımcı görüşlerinin ortalama değeri 3,0000 çıkmıştır yani bu yaş aralığına sahip 4 katılımcının bazıları olumlu sayılabilecek görüşler belirtirken bazıları ise tamamen eksiklik ve olumsuzluklara değinmiştir. 60-65 yaş aralığında ki katılımcı görüşleri incelendiğinde ise diğeri yaş grubunda ki katılımcıların aksine eğitim sürecinde uygulanan teknoloji faktörüne olumlu bakış açısına sahiptirler. Bu yaş grubuna ait ortalama değerlendirme 1,0000 yani olumlu çıkmıştır. Tüm yaş grupları incelendiğinde sanat eğitiminde teknoloji faktörünün farklı görüşlerde farklı tutumlara sahip bir tablo ortaya çıkarmaktadır. Bu soruya yaş değişkeni farklı olan katılımcılara ilişkin görüşleri alınan farklı türdeki katılımcıların ifadeleri şu şekildedir;

Öğrenciler için 1. sınıfta yer alan üç saatlik bir ders ile bilgisayar veya teknoloji temelli tasarım uygulamalarının ve güncel eğitim sanat eğitimi uygulamalarına ilişkin kazanımları beklenmesi zor olacaktır. Teknolojiye öğretmenin ve öğrencinin ulaşımı sağlanmalı ve sürekli gelişen bilgiler çerçevesinde eğitimler verilmelidir. (Katılımcı: 12, Yaş Aralığı; 40-45)

Sonuçta teknolojiyi görsel sanatlar eğitiminde etkin kullanmak için hem o teknolojiye ve dahası onu etkin kullanabilecek hocalara sahip olmak gereklidir. Ülkemizdeki görsel sanatlar eğitimi veren kurumlar incelendiğinde çok da iç açıcı bir durumda olduğu söylenemez. (Katılımcı; 19, Yaş Aralığı; 45-50)

Ekonomik sıkıntılarının teknolojik imkanlara ulaşımda engel teşkil etmesi, bazı öğrencilerin buldukları fiziksel ortamın uzaktan eğitime uygun olmaması, yine ekonomik sıkıntılardan kaynaklı bilgisayar, dizüstü bilgisayar, cep telefonu vb. cihazların temininde sıkıntı yaşanması, ülkenin ücra köşelerinde bağlantı sorunlarının yaşanması, farklı eğitim kurumlarında, farklı uzaktan eğitim sistemlerinden kaynaklı teknolojik sorunlar, sanatsal uygulamalarda öğrencilerin buldukları ortamda atölye ortamının sağladığı rahatlığa, uygun ortama ve özgürlüğe sahip olamayışı vb. sorunlar, sanat eğitiminin kalitesini düşürmekte ve amaçlara ulaşmakta ciddi sorun teşkil etmektedir. (Katılımcı;17, Yaş Aralığı;50-55)

Teknoloji, günümüzde bilgisayar teknolojisindeki şaşırtıcı gelişmeler sanat ve tasarım alanlarında çalışanları cesaretlendirmiştir. Video oyunlar/sanal gerçeklik, grafikler, dijital görüntü ve tasarımlar, insansız hava araçları, yazılımlar tasarımcılara yeni perspektifler ve müthiş olanaklar sunmaktadır Küreselleşme süreciyle birlikte dijital teknolojinin etkisi, resim ve heykel gibi geleneksel sanat alanları internet ile birlikte net sanat, dijital yerleştirme ve sanal, artırılmış gerçeklik/simülasyon gibi tamamen yeni multimedya biçimlerinin ortaya çıkmasına yol açmıştır. Kanıksanmış sanatsal uygulamaların yerine (dijital/3 D) sanat ve sanatçılar genellikle sanatsal ifadenin sınırlarının zorlandığı bir sürece girilmiştir. Yeni teknolojilerle ve özellikle yapay zekâ ile yaratıcı süreçlerin doğasını büyük ölçüde değiştirecek adımlar atılıyor. (Katılımcı;4 Yaş Aralığı: 60-65)

Tablo 5.1.2. Bölge Değişkeni Açısından Faktör Farklılıkları

		N	Ortalama	Std. Sapma	X ²	p
Fiziksel Ortam	İç Anadolu	12	2,1667	,71774	2,59	0,62
	Doğu Anadolu	1	2,0000	.		
	Akdeniz	2	2,5000	,70711		
	Ege	2	1,5000	,70711		
	Güney Doğu	2	2,0000	,00000		
	Total	19	2,1053	,65784		
Teknoloji	İç Anadolu	12	2,4167	,79296	3,52	0,47
	Doğu Anadolu	1	2,0000	.		
	Akdeniz	2	1,5000	,70711		
	Ege	2	1,5000	,70711		
	Güney Doğu	2	2,5000	2,12132		
	Total	19	2,2105	,91766		
Öğrenci	İç Anadolu	12	2,5833	,79296	3,03	0,55
	Doğu Anadolu	1	2,0000	.		
	Akdeniz	2	2,5000	,70711		
	Ege	2	1,5000	,70711		
	Güney Doğu	2	2,5000	2,12132		
	Total	19	2,4211	,90159		

Fiziksel Ortam, teknoloji ve öğrenci faktörleri ‘Bölge’ değişkeni açısından incelendiğinde istatistiksel olarak anlamlı bir farklılaşma yoktur. Ortalama değerler açısından değerlendirme yapıldığında katılımcıların büyük bir çoğunluğu İç Anadolu bölgesinden olmakla birlikte en az katılımcı Doğu Anadolu bölgesindedir. Ege bölgesinden görüş belirten katılımcı haricinde ki farklı bölgelerden görüş belirten tüm katılımcımlar fiziksel ortam faktörüne olumsuz (ortalama; 2,000 veya 2,5000) bir bakış açısı sergilemektedirler. Ege bölgesinden görüş belirten katılımcı olumlu (ortalama;1,5000) bir görüşe sahiptir.

Bölge değişkeni açısından teknoloji faktörü değerlendirildiğinde istatistiksel olarak anlamlı bir farklılık yoktur. Ortalama değerler açısından incelendiğinde farklı bölgelerin olması sanat eğitimi sürecinde teknolojinin nasıl kullanıldığına dair benzer sonuçları ortaya çıkarmıştır. En çok katılımcının görüş belirttiği İç Anadolu bölgesi olumlu görüşler olsa da genel olarak olumsuz yorumların olduğu bir bölgedir. Bu

bölgenin ortalama değeri 2,4167 çıkmıştır, yalnızca 1 katılımcı teknolojik anlamda olumlu görüş belirtmiş, 4 katılımcı çift görüş belirtmiş olup, 7 katılımcı olumsuz görüş belirtmiştir, bu katılımcıların birçoğu sanat eğitimi derslerinde özellikle atölye ortamlarında olması gereken teknoloji kullanımının yetersiz olduğunu ve her üniversitede aynı teknolojik imkanların olmadığı gibi eksiklikler dile getirilmiştir. Doğu Anadolu ve Güneydoğu Anadolu bölgesinde ki görüşler yine benzer şekilde teknolojiye ve dijital ortamlara erişim konusunda zorluklara değinilerek özellikle bu konuda ki olumsuz görüşler dile getirilmiştir. Ege ve Akdeniz bölgesinde diğer bölgelerin aksine ortalama değerleri 1,5000 çıkmıştır yani 2'ye yakın sonuçlar elde edilmiştir. Olumlu görüşlerle beraber olumsuz görüşler de elde edilmiştir.

Alanda oldukça iyi yetişmiş öğretim elemanları olmasına rağmen, teknoloji ve fiziksel ortam açısından yeterli değil. Bir çok üniversitede bu tür imkanlar yeterli seviye sağlanmıyor. (Katılımcı; 5 Bölge: İç Anadolu)

Yükseköğretim düzeyinde Türkiye'de uygulanan görsel sanatlar eğitimine dair göz önünde bulundurmanız gereken öğrenci, teknoloji ve fiziksel ortam faktörleri dikkate alındığında genelleme yapabilmek zorlaşacaktır. Zira Türkiye'nin çok farklı illerinde bulunan programlar öğrenci düzeyi, teknolojik olanaklar ve fiziksel ortam faktörleri açısından birbirlerinden çeşitli farklılıklarla ayrılmaktalar. (Katılımcı: 3 Bölge: Ege Bölgesi)

Bölge değişkeni, Öğrenci faktörü açısından düşünüldüğünde istatistiksel olarak anlamlı bir farklılık yoktur. Ortalama değerler açısından incelendiğinde katılımcıların görüşleri farklı bölgelerde olsa benzer şekilde öğrencinin atölye imkanlarının yetersizliği, dijital ortamlara erişim sıkıntısı, bölgesel şartların getirmiş olduğu eşitsizlikler gibi olumsuz koşullar katılımcı görüşlerine yansımıştır.

Öğrenci bakımından değerlendirilecek olursak yine yönlendirme ön plana çıkıyor çünkü resim dersi ya da herhangi bir sanat dersi gereksiz gibi görülüyor oysaki sanat, öğrencilerin ruhsal gelişimi için önemli bir faktör. Bildiğiniz gibi sanatın herhangi bir dalında başarılı olan kişi diğer disiplinlerde de başarı göstermektedir. (Katılımcı:16 Bölge: İç Anadolu)

Teknoloji faktörü 'Unvan' değişkeni açısından incelendiğinde istatistiksel olarak anlamlı bir farklılaşma yoktur ($p>0.05$). Ortalama değerler açısından değerlendirme yapıldığında Farklı unvanlara sahip öğretim üyelerinin görüşlerinde öğrenci açısından

ve teknolojik açıdan vermiş olduğu yanıtlarda herhangi bir farklılık gözlemlenmemiştir. Tüm katılımcıların unvanına dikkat edildiğinde öğretim görevlisi, profesör ya da doçent fark etmeksizin eğitim sürecinde teknoloji ve öğrenci etkenine paralel tutumlarla görüşler yansıtmışlardır. Tablo incelendiği zaman ortalama değerler birbirine yakın, olumsuz olarak değer verdiğimiz 2,000 ile 2,5000 arasında olduğu belirlenmiştir. Yani unvan değişkeni eğitim sürecinde teknoloji ve öğrenci açısından değişim göstermemektedir.

Tablo 5.1.3. Unvan Değişkeni Açısından Faktör Farklılıkları

		N	Ortalama	Std. Sapma	X ²	p
Fiziksel Ortam	Öğr. Gör.	2	3,0000	,00000	7,75	0,051
	Dr. Öğr. Üyesi	3	1,6667	,57735		
	Doç. Dr.	4	2,5000	,57735		
	Prof. Dr.	10	1,9000	,56765		
	Total	19	2,1053	,65784		
Teknoloji	Öğr. Gör.	2	2,0000	1,41421	0,33	0,95
	Dr. Öğr. Üyesi	3	2,3333	,57735		
	Doç. Dr.	4	2,2500	,50000		
	Prof. Dr.	10	2,2000	1,13529		
	Total	19	2,2105	,91766		
Öğrenci	Öğr. Gör.	2	3,5000	,70711	3,88	0,27
	Dr. Öğr. Üyesi	3	2,3333	,57735		
	Doç. Dr.	4	2,0000	,00000		
	Prof. Dr.	10	2,4000	1,07497		
	Total	19	2,4211	,90159		

Soru 2. Günümüzde yaşanan pandemi gibi kısıtlamalara dayanarak, uzaktan eğitim yoluyla verilmekte olan sanat derslerini nasıl değerlendiriyorsunuz?

Tablo 5.2. Cinsiyet Değişkeni Açısından Değerlendirme Farklılıkları

Cinsiyet	N	Ortalama	Std. Sapma	U	P
Kadın	12	2,0833	,51493	39,50	0,83
Erkek	7	2,0000	,81650		

‘Cinsiyet’ değişkeni açısından katılımcı değerlendirmeleri incelendiğinde, istatistiksek olarak anlamlı bir farklılık yoktur ($p>0.05$). Ortalama değerler açısından

değerlendirme yapıldığında cinsiyeti kadın olan katılımcıların görüşlerinin olumsuz yönde olduğu görülmüştür. Katılımcıların ortak görüşleri incelendiğinde uzaktan eğitim yoluyla verilen sanat eğitimi derslerinin verimsizliği yönündedir ve ortalama değerler; 2,0833 çıkmış ve olumlu görüşler olsa da ağırlıklı olarak olumsuz görüşler yansıtılmıştır. Sanat eğitimi derslerinin uzaktan eğitim yoluyla veriliyor olmasının eğitimin istenilen hedeflerine ve kazanımlarına engel olabildiğine değinmişlerdir. Erkek katılımcıların da benzer görüşlerde olduğu ve ortalama değerin ise 2.0000 değerinde yani genel olarak olumsuz görüşlerden oluştuğu belirlenmiştir. Sanat eğitiminin uzaktan eğitim yoluyla veriliyor olmasına dair görüşlerin cinsiyet değişkeni açısından herhangi bir farklılık belirtilmemektedir. Buna göre dijital ortamlarda verilen sanat eğitimi derslerinin yüz yüze verilen derslere kıyasla daha verimsiz olduğu düşünülmektedir. Teorik derslerin uzaktan eğitim yoluyla uygulanmaya daha uygun olduğu ve daha verimli olduğu belirtilmiştir.

Uzaktan eğitim elbette mecburiyet gereği teorik dersler için uygun olabilir ama temel sanat eğitimi, desen gibi, ve diğer atölye dersleri için uygun değildir elbette. Uygulama ağırlıklı bu dersler için son derece olumsuz etkiler yaratacağı bir gerçektir.(Katılımcı;2,K)

Öğrencilerin buldukları ortamlarda atölye koşullarının olmaması ve uygulama esnasında akademisyen-öğrenci arasındaki doğrudan ve anında iletişim kanallarının kapanıyor olması nedenleri ile sanat derslerinin uzaktan eğitim yoluyla verilmesinin uygun ve verimli olmadığı kanaatindeyim.(Katılımcı;2 – K)

Sanat eğitiminin teori bazlı ders içerikleri uzaktan eğitim yöntemlerine uyarlanabilir; ancak uygulamaya dayalı ve uygulamayla birlikte verilmesi gereken bazı teorik içeriklerin uzaktan eğitim vasıtasıyla öğretilmesi oldukça zordur. Bunun farklı sebepleri vardır. Usta-çırak ilişkisine dayalı uygulama içeriklerinin birebir öğrenci ile karşılıklı yürütülmesi gerekmektedir. Diğer yandan uygulama içerikleri belirli teknolojik alt yapıya (teçhizata, vb.) ve fiziksel ortama (atölyelere) ihtiyaç duyar. (Katılımcı;5 - E)

Tablo 5.2.1. Yaş Değişkeni Açısından Değerlendirme Farklılıkları

Yaş	N	Ortalama	Std. Sapma	χ^2	P
35-40	2	2,0000	,00000	6,80	0,147
40-45	4	2,5000	,57735		
45-50	5	1,6000	,54772		
50-55	2	1,5000	,70711		
55-60	4	2,2500	,50000		
60-65	2	2,5000	,70711		
Total	19	2,0526	,62126		

‘Yaş’ değişkeni açısından katılımcı değerlendirmeleri incelendiğinde, istatistiksel olarak anlamlı bir farklılık yoktur ($p>0.05$). Ortalama değerler açısından değerlendirme yapıldığında 1,5000 ile 2,5000 arasında değişkenlik gösteren sonuçlar elde edilmiştir. Bu ise yalnızca birkaç kişinin olumlu görüş belirttiği genel olarak uzaktan eğitimin olumsuz yönünde değinildiğini göstermektedir. Yaş aralığı 35-40 olan katılımcıların görüşlerinin ortalaması 2,0000 çıkmıştır. Bu yaş aralığında bulunan katılımcılar genel olarak uzaktan eğitim yoluyla verilen sanat eğitiminin olumsuz yanlarına değinmişlerdir. Özellikle uygulamalı derslerin dijital platformlar üzerinden uygulanması eğitim sürecini verimsizleştirebilmektedir, gibi görüşler yöneltilmiştir.

40-45 yaş aralığında ki katılımcıların görüşleri de 35-40 yaş aralığındaki katılımcıların görüşleri ile benzerdir. Uygulamalı derslerin uzaktan eğitim yoluyla verilmemesi gerektiğini düşünürken teorik derslerin dijital platformlar üzerinden verilmesinin yüz yüze verilen derslerle benzer sonuçlar oluşturduğu görüşündedirler.

Aslında öğretim elemanın kapasitesine bağlı olarak değişmektedir. Tablet, ıpad pro vb. araçlarla ve artrage vb. birçok uygulamayı takip eden, kendini güncelleyen akademisyenler için uzak eğitim süreci verimli geçmektedir. Fakat geleneksel yaklaşımlarla eğitim anlayışını ile çok zor olmaktadır. (Katılımcı:12 Yaş:40-45)

45-50 ile 50-55 yaş aralığında ki katılımcıların görüşlerinin ortalama değerleri incelendiğinde 1,5000 ile 1,6000 değişkenlik göstermiştir. 1,0000 ile 1,5000 arasında ki değerler olumluya yakın olarak belirlenmiştir ve tabloya bakarak bu yaş aralığında ki katılımcıların olumlu yanıtlarının olumsuz yanıtlara göre ağırlıkta olduğu görülmüştür.

Öğretmen perspektifinden yorucu gibi görülse de öğrencilerimizin bu süreçte şanslı olduğunu söyleyebilirim. Çünkü temasta olduğum öğretmen arkadaşlarım ders sunumlarını yaptıktan sonra öğrencilerden gelen çalışmalarını birebir değerlendirme yapmakta ve öğrencilere daha doyurucu ve açıklayıcı dönüşler yapmaktalar. Çünkü her an kayıta ve ebeveynlerin gözleri önünde gerçekleşmekte. (Katılımcı:11 Yaş; 50-55)

55-60 yaş aralığındaki katılımcıların ise bu sürece tıpkı 35-40, 40-45 yaş aralığında ki katılımcılarla benzer görüşlerde olduğunu söylemek mümkündür. Bu yaş aralığında ki katılımcıların görüşlerinin ortalama değeri 2,5000 çıkmıştır, olumlu görüşler olsa bile genel olarak uzaktan eğitim yoluyla uygulanan derslerin olumsuz yönlerin değişmişlerdir.

Sanatın kuramsal yönü uzaktan eğitimle verilebilir ancak uygulama alanlarının mutlaka pandemi kuralları ihlal edilmeden yüz yüze yapılmasının daha sağlıklı olabileceğini düşünüyorum. Sanat materyallerinin/araç gereçlerin olanakları ve sınırlılıkları ancak atölye ortamında kazandırılabilir. Özgün yaratıcı, deneysel pratikler ve hayal gücünün eyleme geçmesi ancak yüz yüze atölye ortamında gerçekleşebilir (Katılımcı:4 ,Yaş:55-60).

Tablo 5.2.2. Bölge Değişkeni Açısından Değerlendirme Farklılıkları

Bölge	N	Ortalama	Std. Sapma	X ²	P
İç Anadolu	12	1,9167	,51493	9,40	0,052
Doğu Anadolu	1	3,0000	.		
Akdeniz	2	2,0000	,00000		
Ege	2	1,5000	,70711		
Güney Doğu	2	3,0000	,00000		
Total	19	2,0526	,62126	-	

‘Bölge’ değişkeni açısından katılımcı değerlendirmeleri incelendiğinde, istatistiksel olarak anlamlı bir farklılık yoktur ($p>0.05$). Ortalama değerler açısından değerlendirme yapıldığında çoğunluğu İç Anadolu bölgesinden oluşan katılımcıların olumsuz yakınlara verdiği görüşlerdir. Doğu Anadolu Bölgesi ve Güney Doğu Anadolu bölgesinden görüş bildiren katılımcılar 3,0000 yani çift görüş belirtirken

Akdeniz bölgesinden görüş bildiren katılımcılar 2,0000 yani olumsuz görüş belirtmişlerdir.

Öğrencilerin buldukları ortamlarda atölye koşullarının olmaması ve uygulama esnasında akademisyen-öğrenci arasındaki doğrudan ve anında iletişim kanallarının kapanıyor olması nedenleri ile sanat derslerinin uzaktan eğitim yoluyla verilmesinin uygun ve verimli olmadığı kanaatindeyim (Katılımcı:3 Bölge: Ege Bölgesi).

Uzaktan eğitim belli alanlarda etkin olarak kullanılmakta özellikle zenginleştirilmiş içerikler ile verilen materyaller gençlerin ilgi duyduğu tasarım, dijital, teknoloji gibi disiplinleri de içerisinde barındırdığından çok etkilidir. Ancak görsel sanatlar eğitiminin bazı alanlarında atölye dersleri gibi ki bu grafik tasarım gibi teknolojiyi daha etkin kullanan bir alan da olabilir. Örgün ve atölye sistemini daha verimli kılan destek bir araç olarak etkili olabilir (Katılımcı:19 Bölge: İç Anadolu Bölgesi).

Tablo 5.2.3. Unvan Değişkeni Açısından Değerlendirme Farklılıkları

Ünvan	N	Ortalama	Std. Sapma	X ²	p
Öğr. Gör.	2	2,0000	,00000	0,71	0,86
Dr. Öğr. Üyesi	3	2,3333	,57735		
Doç. Dr.	4	2,0000	,81650		
Prof. Dr.	10	2,0000	,66667		
Total	19	2,0526	,62126		

Unvan değişkeni açısından katılımcı değerlendirmeleri incelendiğinde, istatistiksel olarak anlamlı bir farklılık yoktur ($p>0.05$). Ortalama değerler açısından değerlendirme yapıldığında genel olarak 2.0000 ile 2,3333 arasında değişkenlik gösterdiği görülmüştür. Buna göre Unvan değişkeninin katılımcıların görüşlerine etkisinin olmadığı görülmüştür.

Tablo 5.2.4. Katılımcıların Değerlendirme Frekansları

	Frekans	%
Olumlu	3	15,8
Olumsuz	12	63,2
Çift Yönlü	4	21,1
Total	19	100,0

Soru 3; Soru 2'ye dayanarak, uzaktan eğitim yoluyla verilen sanat eğitimi derslerinin, negatif ve pozitif anlamda en belirgin katkıları ve eksik yönleri size göre nelerdir?

Katılımcılar tarafından bu soruya verilen yanıtlar, 2. Sorunun devamı olma niteliğindedir. 2. Soruya verilen yanıtlar istatistikler ile birlikte incelendiğinde katılımcı görüşleri arasında anlamlı bir farklılık olmadığına değinilmiştir. 3. Soruda ise bunun devamı olarak uzaktan eğitim yoluyla verilen sanat eğitimi en belirgin katkıları ve eksiklerine odaklanılmıştır. Bu soruya istinaden, katılımcıların vermiş olduğu yanıtlardan belli kategoriler başlık haline getirilmiş ve bu kategorilerin tekrar sayılarına göre tablolar hazırlanmıştır. Buna göre katılımcıların ağırlıklı olarak hangi pozitif yönlere değindiği veya hangi negatif yönlere vurgu yaptığı verilen temaların yoğunluğuna göre belirlenebilmiştir.

Negatif (olumsuz) kategori ; 19 katılımcı en fazla uygulamalı sanat eğitimi derslerinin uzaktan eğitim yoluyla verilmesinin verimsizliğine değinmiştir. 19 katılımcının vermiş olduğu yanıtların 10'unda uygulamalı derslerin dijital ortamlardan veriliyor olması negatif olarak verilmiştir. Negatif yönlerine bakıldığında 6 yanıtın içinde etkileşim ve sosyalleşmenin bu ders ortamında sağlanmadığına değinilmiştir. Alışılmış öğretim yöntemlerinin uzaktan eğitime uyarlanamamasından dolayı yaşanan verimsizlik 3 farklı yanıtta karşımıza çıkmaktadır. Malzeme ve teknik, fiziksel ortam gibi unsurlar eğitim sürecini verimsizleştiren bir unsur gibi düşünülmüş ve 4 farklı görüşte bu temalara negatif yön adı altında değinilmiştir.

Öğrencilerin bu sürece olan tutumlarının olumsuz yönde olduğu bu soruya yanıt veren 3 katılımcı tarafından açıklanmıştır. Ekonomik ve teknolojik donanım yetersizliği 4 farklı katılımcının yanıtında negatif yönleri başlığı adı altında geçmiş ve bu sürecin dönüt ve değerlendirme aşamasının olumsuz olarak 4 farklı katılımcı tarafından nitelendirildiği görülmüştür. 19 katılımcı 36 negatif kategoriye değinmiştir.

Pozitif (Olumlu) kategori; uzaktan eğitim sürecinin pozitif yanlarına değinildiğinde ise, derslere erişim kolaylığı 9 farklı katılımcının görüşünde söylenmiştir. 2 farklı görüşte bu sürecin yaratıcılığı geliştirici yönüne değinilmiş ve 3 farklı görüşte ise uzaktan eğitim sürecinin verilen teorik derslerin verimliliği üzerine pozitif görüşler belirtilmiştir. Bu süreçte öğretim yöntemlerinin artması, eğitim sürecinde fiziksel ortamın yeni bir boyuta taşınması, malzeme ve teknik gibi maddelerin ikinci planda kalması bu sürece yönelik pozitif görüşlerdendir.

Uzaktan eğitimin pozitif yönleri derse katılan tüm bireylere özgürlük alanı tanınması örneğin dersin sonradan da izleniyor olması öğrenci için büyük avantaj öğretmen için ders materyali hazırlaması ve derse hazırlanması açısından avantaj ayrıca zaman daha verimli kullanılıyor Dezavantajları ise öğrenci kontrolünde zorluk yaşanması özellikle uygulama atölye derslerinde. Öğrenci ve öğretmenin disiplin gün içerisinde disipline olması olmasını zorlaştırıyor internet üzerinden yapıldığı için dersler internetin hızlı ve sürekliliği çok önemli herhangi bir kesinti ders aksayabiliyor. Öğrenci Kamerasını açmak istemiyor ya da sesini açmak istemiyor bu nedenle derste kullanabileceğimiz öğrenme yöntem ve tekniklerinde sorun yaşıyoruz. Ayrıca sınavların uygulanması esnasında ve ölçme ve değerlendirmenin geçerlik ve güvenilirlik konusunda sıkıntı yaşanabiliyor daha çok ödevlendirme yapılarak sınavlar gerçekleştiriyor. (Katılımcı:16)

Pozitif bir katkısı olduğunu düşünmüyorum açıkçası öğrenci ile bire bir iletişime geçmeye çalışsak örnekler göstersek de anlaşılamama yanlış anlama durumları oluşabiliyor her öğrencinin internet hızı yeterli gelmiyor dersleri tam dinleyemiyor interneti olmayan öğrencilerimiz olabiliyor bilgisayar sıkıntısı yaşayan öğrenciler bunun yanı sıra bulunduğu yerde kırtasiye olmayan öğrenci de var sıkıntılı bir süreç tabii ki yüz yüze eğitim olsa öğrencilerin eksikliklerini telafi imkanımız var (Katılımcı:15).

Negatif yönleri, özellikle uygulamaya dönük sanat derslerinin tek başına uzaktan eğitim yoluyla verilmesi, Atölye ya da sınıf ortamında akran öğrenmesinin olmayışı

Bu teknolojilere sahip olunamaması, alt yapı yetersizliği Kullanıcı hocanın ya da öğrencilerin bilgi eksikliği Kullanılan öğretim yönetim sisteminin yapısı ve ders de kullanılan öğretim materyalinin içeriği ve tasarımını sayabiliriz pozitif anlamda ise, mekandan ve zamandan bağımsız eğitim ve öğretimin yapılabilmesi zenginleştirilmiş öğrenme materyaller kullanılarak öğretimi daha ilgi çekici hale getirip öğrenme daha kalıcı hale getirilebilir başka alanlarda ya da başka üniversitelerde ki online ders, toplantı, sergilere katılarak daha etkin bir öğrenme süreci sağlanabilir (Katılımcı:19).

Öğrencinin ders anlatımı ve örnek görsellere geri dönerek defalarca izleme şansının olması, pekiştirerek öğrenme açısından en belirgin pozitif katkısıdır. Üniversitelerde öğretim elemanlarının vicdani sorumluluğu dışında ne yazık ki çok fazla kontrol mekanizması ve denetlenme durumu söz konusu değil iken, uzaktan eğitimle kaydedilen ders İçeriklerinin denetlenebilmesi durumu söz konusu olmuştur. İfade edebileceğim başkaca bir pozitif durum mevcut değildir (Katılımcı:17).

Soru 4. Görsel Sanatlar eğitiminde yeni yönelim ve yöntem arayışlarına, verebileceğiniz önerileriniz neler olabilir? Size göre bu yöntem sanat eğitiminde nasıl bir işleve sahip olacaktır?

Tablo 5.3. Cinsiyet Değişkeni Açısından Öneri Farklılıkları

Cinsiyet	N	Ortalama	Std. Sapma	U	p
Kadın	12	2,9167	1,62135	40,00	0,90
Erkek	7	2,8571	1,77281		

+

Cinsiyet değişkeni açısından katılımcı önerileri incelendiğinde, istatistiksel olarak anlamlı bir farklılık yoktur. ($p>0.05$).Ortalama değerler açısından değerlendirme yapılabilir. (1= Teknoloji Odaklı, 2= Disiplinler Arası Etkileşim Odaklı, 3=Yüz Yüze Eğitim Odaklı, 4= Yaratıcılık ve Özgünlük Odaklı, 5=Eğitimci Odaklı, 6=Uygulama ve Teorik Odaklı, 7=Eğitimin Her Kademesinde San. Eğt. Ver. Odaklı). Cinsiyet değişkeni açısından öneri farklılıkları ortalama değerler açısından incelendiğinde cinsiyeti kadın olan 12 katılımcının görüşlerinin ortalaması 2,9167 çıkmıştır. Katılımcılara yöneltilen soruya göre, görsel sanatlar eğitiminde yeni yönelimlere önerileri sorulmuş ve verilen önerinin sanat eğitiminde nasıl bir işleve sahip olacağına dair görüşleri istenmiştir. Buna göre; görüş bildiren 12 kadından, 5 katılımcının görüşleri ‘teknoloji odaklı’ yöntem ve yönelimlerin olması gerektiğini savunmaktadır.4 katılımcının ‘yüz yüze eğitim odaklı’ yöntem arayışlarına değindiği görölmektedir. Özellikle uzaktan eğitim yoluyla uygulanan derslerin sanat eğitimi açısından uygun olmadığı deneyiminden faydalanarak gelecekte uygulanması beklenen yöntemlerin yüz yüze verilen geleneksel eğitim ile devam ettirilmesi gibi görüşler elde edilmiştir.

Yeni yönelim ve yöntemlerin çoğu grup çalışması ve işbirliğine dayandığı için yüz yüze eğitimde daha verimli olacağını düşünüyorum. (Katılımcı;6 Cinsiyet: K).

Yüz yüze eğitim odaklı ve teknoloji odaklı önerilerde bulunan katılımcılardan yüz yüze verilen eğitimlere yönelik önerilerde bulunurken bazıları ise uzaktan eğitim yoluyla verilen derslerin sanat eğitimine entegre edilerek daha uygulanabilir bir şekilde eğitimlerin dijital ortamlarda verilmesine dair görüşler belirtmişlerdir.

2020 yılında tanık olduğumuz pandemi sürecinde, eğitimdeki konvansiyonel siteleri ve eğitim biçiminin dışına çıkmak, online eğitimi deneyimlemek zorunda kaldık. Önyargılarımızı gözden geçirmek ve kendimizi yeni koşullara uydurmak, yeni ortamlara uygun dersler planlamak zorunda kaldık. Özellikle baby boomer olarak adlandırılan jenerasyona dâhil olan ve teknolojiye uzak olan öğretim elemanlarının internet teknolojisi ve internet kullanma becerilerini geliştirmek zorunda kalması; el yazısıyla tutulan notlarını video, PPT gibi dijital dokümanlara dönüştürmek zorunda kalması nedeniyle alışkanlıklarında önemli kırılmalar gerçekleşti. Pandemi sonrasındaki olağan koşullarda da görsel sanatlar eğitimiyle ilgili kuramsal derslere entegre edilebileceğini düşünüyorum. Bu süreç hibrit eğitimin uygun olanaklar sunduğunu düşündürüyor. 2000’li yılların başından itibaren görsel sanatlar eğitim

veren bölümlerdeki derslerde internet ve bilgisayar gibi teknolojilerden destek alınsa da yakın zamanda deneyimlediğimiz online eğitim sanat eğitimine entegre edilebilir. Bu geleceğin sanat eğitiminde kaçınılmaz gibi görünüyor (Katılımcı:9 Cinsiyet: K).

Katılımcılardan 4'ü sanat eğitiminin önemli olgularından olan 'yaratıcılık ve özgünlük' kavramlarının geliştirilmesi ve aktarılmasına dair yönelimler ve yöntem arayışlarının olması gerektiğine vurgu yapmışlardır. Katılımcılardan 2'si sanat eğitimi sürecinde yeni arayışlar ya da yeni yöntemlere öneri olarak; 'Eğitimci odaklı' denmiştir: 'Eğitim sürecine etkili kılacak en temel madde; Eğitiminin niteliğidir. Sanatsal uygulama, gelişmiş eğitim uygulamaları, dijital veya yüz yüze eğitim ortamları fark etmeksizin en önemli arayış eğitiminin niteliğine dair olmalıdır.

Hangi yöntem ya da yönelim söz konusu olursa olsun, en önemli hususun amacını iyi bilen bir sanat eğitimcisinin bilgi donanımı, yaklaşımı ve motivasyonu olduğu kanaatindeyim. Alanında yetkin bir sanat eğitimcisi, mevcut yöntemleri değiştirebilir, dönüştürebilir, geliştirebilir ve hatta tecrübesini, bilgisini ve yaratıcı yetisini kullanarak yeni yöntemler ortaya koyabilir (Katılımcı:17 Cinsiyet: K).

Erkek katılımcıların görüşleri ise kadın katılımcılardan farklı değildir. Benzer kategoriler üzerine önerilerde bulunmuşlardır. 4 katılımcı, 'teknoloji odaklı' önerilerde bulunmuştur; Görsel Sanatlar günümüzde hiç olmadığı kadar teknoloji, dijital eğitim, dijital sanat, tasarım disiplinlerini hem öğretim anlamında hem sanatsal iş üretme anlamında kullanmaktadır. Bu anlamda eğitim öğretim programlarında buna yönelik güncellemeler ve değişiklikler yapılmalıdır. Bu da teknoloji, dijital eğitim, dijital sanat, tasarım disiplinlerine hakim alanı ile ilgili değişiklikleri takip edebilen, sosyal dünya ile entegre olup bu anlamda bilgi üretip üretilen bilgiyi takip eden ve yaptığı işlerin yaygın etkisini arttıran, öğretmen de olsa bu bilgilerini sınıfta etkin kullanabilen bireyler yetişmesini sağlayacaktır (Katılımcı;19 Cinsiyet: E).

Katılımcılardan 3'ü sanat eğitimi sürecinde 'yaratıcılık ve özgünlük' olgularının geliştirilmesine yönelik önerilerde bulunmuşlardır. Görsel sanatlar eğitiminin öğretmenlik formasyonu yanında sadece biçimlendirme tekniklerin verildiği bir eğitim olmadığı, öğrencilerin kendiliğinden öğrenme ve yaratıcılık yönlerinden gelişmesi gerektiği bilinmelidir. Bunun için var olan görüntülerin resimlenmesi yerine daha çok sentez ve yaratıcılığa dayalı çalışmaların yapılması gerekmektedir. Bu anlayışla verilen eğitimde uzaktan eğitim dezavantaj yerine avantaja çevrilebilir.(Katılımcı;19 Cinsiyet: E).

Kadın katılımcılar gibi bazı erkek katılımcılardan 1 katılımcı, 'Eğitimcinin niteliğine vurgu yaparak bu soruyu değerlendirmiştir. Bilindiği gibi öğretim yöntem ve teknikleri çok çeşitlidir. Eğitim öğretimde formasyon bilgilerini, öğrencilerin gelişim basamaklarını içselleştirmiş bir ilgi eğitimci için extra bir öneri yapmaya gerek duymuyorum. İlgili öğretmen her kesimden, her seviyede olumlu anlamda cevval öğrenciler yetiştirebilir. Yeter ki ilgili olsun, kendiyile ve işiyle barışık olsun.' (Katılımcı:11, Cinsiyet: E).

Cinsiyet değişkeninin katılımcı görüşlerinde anlamlı bir fark yaratmadığı görülmüştür. Benzer görüşler etrafında önerilerde bulunulmuş, erkek veya kadın cinsiyet fark etmeksizin sanat eğitiminin ne yönden eksiklerinin olduğu veya daha çok hangi konularda yönelimlerin olması gerektiği birbirine paralel görüşler ekseninde yanıtlanmıştır.

Tablo 5.3.1. Yaş Değişkeni Açısından Öneri Farklılıkları

Yaş	N	Ortalama	Std. Sapma	X ²	P
35-40	2	3,5000	3,53553	6,80	0,147
40-45	4	4,0000	,00000		
45-50	5	1,8000	1,09545		
50-55	2	4,5000	,70711		
55-60	4	3,0000	1,41421		
60-65	2	1,0000	,00000		
Total	19	2,8947	1,62941		

1= Teknoloji Odaklı, 2= Disiplinler Arası Etkileşim Odaklı, 3=Yüz YüzeEğitim Odaklı 4= Yaratıcılık ve Özgünlük Odaklı, 5=Eğitimci Odaklı, 6=Uygulama ve Teorik Odaklı, 7=Eğitimin Her Kademesinde Sanat Eğitime Odaklı

Yaş değişkeni açısından katılımcı önerileri incelendiğinde, istatistiksel olarak anlamlı bir farklılık yoktur. 35-40 yaş aralığında ki katılımcıların bu soruya dair önerilerinin ortalama değeri 3,5000 çıkmıştır. Bu yaş aralığında ki katılımcıların görüşleri incelendiğinde hem teknoloji odaklı yöntemlerin geliştirilmesine yönelik önerilerde bulunulmuş hem de sanat eğitiminde verilen teorik derslerin geliştirilerek yeni yöntemlerle uygulanmasına dair önerilerde bulunulmuştur.

Teorik olarak öğretim yöntemlerinin çeşitli kuramlar vasıtasıyla geliştiğini ve

çeşitlendiğini; ancak uygulama bazında öğretim yöntemlerinin çok da değişmediğini görüyoruz. Durum, eninde sonunda usta-çırak ilişkisine doğru yöneliyor. Sadece burada usta kişi (öğretim elemanı) teorik içerikleri çağın popüler olan eğitim kuramları ve yöntemleri ile teknolojisine uyarlayama çalışmaktadır. Bu manada sanat eğitimcileri olarak, genel eğitim kuramlarını ve teknolojik gelişmeleri takip ederek, kendi toplum ve kültür özelliklerimizi de dikkate alarak verdiğimiz eğitim etkinliklerini geliştirmemiz gerekir. Bu unsurlardan yola çıkarak alanımızdaki eksiklikler tespit edilip, bu yönde araştırmalar yapılabilir (Katılımcı:5 Yaş:35-40).

40-45 yaş aralığında ki katılımcıların yanıtlarına göre ortalama değer 4,0000 bulunmuştur. Bu yaş aralığında ki 4 katılımcı görsel sanatlar eğitiminde ‘teknoloji odaklı’ arayışlar ve yöntem önerilerine değinmiştir, bu yaş aralığındaki bir katılımcı teknoloji kategorisi ile birlikte ‘yüz yüze eğitim odaklı’ arayışların ve yöntemlerin olması gerektiğine vurgu yapmıştır. 50-55 ve 55-60 yaş aralığında ki katılımcılar ise ‘yaratıcılık’ ‘eğitiminin kalitesi’ ‘yüz yüze eğitimlerin geliştirilmesi’ gibi konuların gelişmesine yönelik önerilerde bulunmuşlardır. 60-65 yaş aralığında ki katılımcılar ise 35-40 yaş aralığında ki katılımcılarla benzer şekilde ‘teknoloji odaklı’ önerilerde bulunmuşlardır. Tüm yaş aralığındaki katılımcıların yanıtları incelendiğinde yaş değişkeninin katılımcı görüşlerinde anlamlı bir farklılık yaratmadığı görülmüştür.

Tablo 5.3.2. Bölge Değişkeni Açısından Değerlendirme Farklılıkları

Bölge	N	Ortalama	Std. Sapma	χ^2	p
İç Anadolu	12	3,1667	1,52753	9,40	0,52
Doğu Anadolu	1	4,0000	.		
Akdeniz	2	1,0000	,00000		
Ege	2	3,0000	2,82843		
Güney Doğu	2	2,5000	2,12132		
Total	19	2,8947	1,62941		

Bölge değişkeni açısından katılımcı önerileri incelendiğinde, istatistiksel olarak anlamlı bir farklılık yoktur ($p>0.05$). Ortalama değerler açısından değerlendirme yapıldığında 5 farklı bölgeden görüş bildiren katılımcıların yanıtlarında, görsel sanatlar eğitiminde teknoloji odaklı gelişmelerin artması ve sanat eğitimine entegre edilmesi gibi ‘teknoloji odaklı’ görüşler bulunmaktadır. Katılımcıların görüşleri incelendiğinde, bölge değişkeni anlamlı bir farklılık yaratmamıştır.

Tablo 5.3.3. Unvan Değişkeni Açısından Değerlendirme Farklılıkları

Unvan	N	Ortalama	Std. Sapma	X ²	p
Öğr. Gör.	2	2,5000	2,12132	0,71	0,86
Dr. Öğr. Üyesi	3	3,6667	2,51661		
Doç. Dr.	4	3,0000	1,41421		
Prof. Dr.	10	2,7000	1,56702		
Total	19	2,8947	1,62941		

Unvan değişkeni açısından katılımcı önerileri incelendiğinde, istatistiksel olarak anlamlı bir farklılık yoktur ($p>0.05$). Öğretim Görevlisi unvanına sahip katılımcılar, teknoloji ve yaratıcılık kategorilerine değinirken, Dr. Öğretim Üyesi unvanına sahip katılımcılar ise; yaratıcılık ve özgünlük, uygulamalı derslerin geliştirilmesi ve teknoloji odaklı gelişimlerin olmasına dair önerilerde bulunmuşlardır. Doçent Dr. Ve Prof. unvanına sahip olan katılımcılar ise görsel sanatlar eğitiminde, yaratıcılık, yüz yüze eğitim ve teknoloji gibi unsurların geliştirilerek sanat eğitimi sürecinde daha etkili hale gelmesine yönelik önerilerde bulunmuşlardır.

Unvan değişkeni açısından görüşler incelendiğinde, diğer değişkenler gibi unvanın da katılımcı görüşleri üzerinde farklılık oluşturmadığı görülmüştür.

Tablo 5.3.4. Katılımcıların Öneri Frekansları

Katılımcı Önerileri	Frekans	%
Teknoloji Odaklı	7	36,8
Yüz Yüze	3	15,8
Yaratıcılık ve Özgünlük	7	36,8
Eğitimci odaklı	1	5,3
Uygulama ve Teorik Odaklı	1	5,3
Toplam	19	100,0

Soru 5. Teknolojinin sanat eğitimini taşıyacağı nokta size göre neresidir?

Tablo 5.4. Cinsiyet Değişkeni Açısından Görüş Farklılıkları

Cinsiyet	N	Ortalama	Std. Sapma	U	P
Kadın	12	1,4167	,66856	41,00	0,96
Erkek	7	1,5714	,97590		

Cinsiyet değişkeni açısından katılımcı görüşleri incelendiğinde, istatistiksel olarak anlamlı bir farklılık yoktur ($p>0.05$). Teknolojinin sanat eğitimini taşıyacağı noktanın ne olabileceği sorulmuştur, bu soruya göre Ortalama değerler açısından incelendiğinde cinsiyeti kadın olan katılımcıların görüşleri 1,4167 çıkmıştır. Buna göre kadın katılımcıların bu soruya vermiş olduğu yanıtlar olumlu anlamda değerlendirilebilecek yanıtlardır. 12 kadın katılımcının görüş belirttiği bu soruya katılımcılar, içinde yapay zekanın, teknolojinin, yeni öğretim modellerinin geçtiği cümleler belirtmişlerdir. Yalnızca 2 kadın katılımcı bu soruyu olumsuz değerlendirerek teknolojinin ilerleyen dönemlerde sanat eğitimin olumsuz etkileyeceği ve taklitçilik, duyarsız insan tipi gibi nitelermelerde bulunarak bu soruyu olumsuz değerlendirmiştir.

Teknolojik ortamlarda öğrenciyi tanıma, bireysel farklılıkların farkına varma ve ona göre yaklaşım uygulayabilme, ekran karşısına çakılmış olan öğrencinin atölye ortamındaki özgürlüğünü bulamaması, sanat eğitimcisi-öğrenci arasındaki bireysel iletişimde son derece önemli pekiştiricilerden olan göz temasının sağlanamaması, sanatsal teknik ve yöntemlerin, malzemelerin tanıtımı ve kullanımının kavratılmasındaki güçlükler, çalışmalardaki teknik detayların ve inceliklerin sanal ortamda anlaşılabilmesi, son derece etkili olan çeşitli öğretim yöntemlerinin teknolojik ortamlarda uygulanamaması, öğrencinin çalışması esnasında kontrolünün sağlanamaması, öğrencilerin sosyalleşmesinin, paylaşımda bulunamamasının yarattığı ruhsal soyutlanma durumu vb. nedenlerle sanat eğitiminin geleceğini genel olarak pozitif bir oluşumun beklediğini düşünmüyorum (Katılımcı 17 Cinsiyet: K).

Teknolojik gelişmeler, sanatsal değişimleri aynı paralelde dönüştürür. Bu nedenle insanın kendi öznel duygu dünyasını kaybetmeksizin ve koruyarak teknolojiyi sanat alanında kullanmasının kaçınılmaz gereklilik olduğuna inanıyorum (Katılımcı:3 Cinsiyet: K).

Erkek katılımcıların görüşleri de kadın katılımcıların görüşleri ile benzer niteliktedir. Ortalama değerler açısından incelendiğinde 1,5714 çıkmıştır yani bu soruya ilişkin görüşlerin olumluya yakın olduğu söylenebilir. 8 erkek katılımcının 6'sı bu sorunun yanıtını olumlu değerlendirirken 2'si çift yönlü bir yaklaşım sunmaktadır. Erkek katılımcılar teknolojinin sanat eğitimini taşıyacağı nokta konusunda kendi aralarında benzer konulara değinmişlerdir, örneğin teknolojinin öğretene veya öğrenenin yerine geçemeyeceği, amaç değil araç olacağı gibi görüşlere değinilmiştir. Cinsiyet değişkeni kadın ve erkek katılımcıların görüşlerinde anlamlı bir farklılık göstermemiştir birbirine paralel şekilde 1,0000 ile 1,50000 arasında görüşler sunulmuş ve sanatı teknolojik anlamda iyi ve farklı bir boyuta taşıyacağı ortak görüş olarak bulunmuştur.

Var olanın resimlenmesi olan ezbere bir eğitimde teknoloji, verilen eğitimi yutarak kendisi on plana çıkarır. Nitekim teknoloji sayesinde var olan biçim ve formlar en ince detayına kadar ortaya konmaktadır. Derslerin teorik yönleri ya da tamamıyla teorik olan dersler de benzer şekilde teknoloji sayesinde bilgiler depolanabilmekte ve dersler sunulabilmektedir. Bireyin kendiliğinden öğrenmesini ve yaratıcı olmasını esas alan bir eğitimde teknoloji, öğrenen ve öğretene katkılar sunmakta, kesinlikle öğrenen ve öğretene yerine geçememektedir. Bu durumda teknoloji amaç olmaktan çıkıp sanat eğitiminde bir araç olmaktadır. (Katılımcı:13 Cinsiyet: E)

Arttırılmış gerçeklik, üç boyutlu yazıcılar, yapay zeka, 5G teknolojileri gibi gelişmeler sanat eğitimine entegre edilebildiği takdirde hem eğitim öğretim hem de bu tür yeni medya ve teknolojilerle sanat yapıtları üretme anlamında getirebileceği yer sınırsızdır (Katılımcı:19, Cinsiyet: E).

Tablo 5.4.1. Yaş Değişkeni Açısından Görüş Farklılıkları

Yaş	N	Ortalama	Std. Sapma	χ^2	P
35-40	2	1,0000	,00000	8,73	0,068
40-45	4	2,0000	,81650		
45-50	5	1,0000	,00000		
50-55	2	2,5000	,70711		
55-60	4	1,5000	1,00000		
60-65	2	1,0000	,00000		
Total	19	1,4737	,77233		

Yaş değişkeni açısından katılımcı görüşleri incelendiğinde, istatistiksel olarak anlamlı bir farklılık yoktur. Ortalama değerler açısından incelendiğinde 35-40 yaş aralığında ki katılımcılar bu soruyu tamamen olumlu bir bakış açısı ile değerlendirmektedir. Teknolojinin sanat eğitimini taşıyacağı noktanın sanat eğitime farklı ve yeni bir boyut katacağına değinilerek sanatın üretme aşamasına yeni bir anlayış getirebileceği gibi yenilikçi bir yaklaşım olacağı görüşündedirler.

Konuya sadece sanat bazında bakacak olursak, uygulama alanlarına ve sanat üretme biçimlerine yeni imkanlar sunacaktır. Bu ise sanat eğitimi alanında yeni öğretim metotlarına ve yeni kuramlara öncülük edebilir (Katılımcı:5, Yaş: 35 - 40).

40-45 yaş aralığında ki katılımcıların bu soruya ilişkin görüşleri olumsuz yönde olup, yanıtları ortalama değerler açısından 2,0000 bulunmuştur. Teknolojinin sanat eğitimi sürecinde öğrenciyi olumsuz bir noktaya taşıyabileceği gibi tahminlerde bulunulmuştur.

Teknoloji, sanat eğitiminin amaçlarına hizmet etmekten çok, mekanik ve duyarsız insan tipinin yetiştirilmesine hizmet edeceğe benziyor. Çünkü artık "teknolojiden yararlanma" durumu değil, alternatif olmayacak şekilde "teknolojiye mahkumiyet" durumu söz konusudur ve bu durum, belki bütün alanlardan daha çok sanat eğitimi alanına darbe niteliğindedir (Katılımcı:17, Yaş:50-55).

Teknoloji sanat eğitimi için önemli bir yol göstericidir. İlerleyen teknoloji emeğe dayalı alışılmış birçok şeyi yok ederken onun yerine teknolojiye bağlı olarak robotlar tarafından tasarlanan yeni bir sanat eğitimi ve yapay zekanın yeni atılımlarla yeni bir profili geleceğin sanat eğitiminde etkili olacaktır diye düşünüyorum (Katılımcı:2, Yaş:55-60).

Katılımcı görüşleri incelendiğinde yaş değişkeninin katılımcıların görüşlerini farklılık yarattığı görülmüştür.

Tablo 5.4.2. Bölge Değişkeni Açısından Görüş Farklılıkları

Bölge	N	Ortalama	Std. Sapma	χ^2	P
İç Anadolu	12	1,5000	,79772	3,46	0,48
Doğu Anadolu	1	2,0000	.		
Akdeniz	2	1,0000	,00000		
Ege	2	2,0000	1,41421		
Güney Doğu	2	1,0000	,00000		
Total	19	1,4737	,77233		

Bölge değişkeni açısından katılımcı görüşleri incelendiğinde, istatistiksel olarak anlamlı bir farklılık yoktur. Bölge değişkeni ortalama değerler açısından incelendiğinde Doğu Anadolu ve Ege bölgesinin benzer tutumlarda (2,0000) olduğu, Akdeniz ve Güneydoğu bölgesinin de benzer tutumlarda (1,0000) olduğu görülmüştür. İç Anadolu bölgesinden görüş bildiren katılımcıların görüşlerinin ortalama değeri 1,5000 olarak bulunmuştur, bu bölgeden görüş bildiren katılımcılar çift görüş (hem olumlu hem olumsuz) değerlendirmelerde bulunmuştur. Teknolojinin sanat eğitimi taşıyacağı noktanın sanat eğitimi sürecinde yeni bir yöntem ve teknoloji dayanaklı yeni öğretim biçimleri vurgulanırken bu bölgeden görüş bildiren bazı katılımcılar teknolojinin taklitçilik, kopyalama gibi dezavantajlarından ötürü eğitim sürecini olumsuz bir boyuta taşıyacağını düşünmektedir. Akdeniz ve Güneydoğu Anadolu bölgesinden görüş belirten katılımcılar bu soruyu olumlu olarak değerlendirmiş ve teknolojinin sanat eğitiminin uygulama sürecinde yeni medya ve teknolojilerin sanat eğitimine entegre edilmesi sayesinde sanat eğitimi ile üretim alanlarının geleceği nokta sınırsız ve gelişmiş olacaktır gibi yenilikçi görüşler hakimdir. Doğu Anadolu ve Ege bölgesinden görüş belirten katılımcılar ise bu soruyu olumsuz değerlendirerek, emeğe dayalı alışılmış birçok şeyi yok edebilir, hazırcılığa, kopyacılığa ve taklitçiliğe götürebileceği için olumsuz bir noktaya taşıyabilir, gibi görüşler de bulunmuşlardır.

Tablo 5.4.3. Unvan Değişkeni Açısından Görüş Farklılıkları

Unvan	N	Ortalama	Std. Sapma	$\frac{X}{2}$	p
Öğr. Gör.	2	1,5000	,70711	0,12	0,98
Dr. Öğr. Üyesi	3	1,3333	,57735		
Doç. Dr.	4	1,5000	1,00000		
Prof. Dr.	10	1,5000	,84984		
Total	19	1,4737	,77233		

Unvan değişkeni açısından katılımcı görüşleri incelendiğinde, istatistiksel olarak anlamlı bir farklılık yoktur. Dört farklı unvan da görüşlerin ortalama değerler açısından 1,0000 ile 1,5000 arasında değişkenlik gösterdiği yani ağırlıklı olarak olumlu bir tutumun hakim olduğu görülmüştür. Öğretim görevlisi, Doçent ve Profesörlerin görüşlerinin ortalama değeri benzer yani 1,5000 çıkmış Dr. Öğretim Üyelerinin görüşleri ise 1,3333 olarak bulunmuştur. Teknolojinin sanat eğitimi taşıyacağı nokta üzerine görüş bildiren öğretim görevlilerinden biri bu süreci yenilikçi bir yaklaşımla daha verimli bir sürecin oluşumunu sağlayacak gibi cevaplarken bir diğeri taklitçilik ve hazır konma gibi dezavantajlardan dolayı olumsuz olarak nitelenebilir. Her unvandan katılımcıların bazıları benzer örneklerle paralel yanıtlar vermişlerdir. Unvan değişkeninin katılımcıların görüşleri üzerinde farklılık yaratmadığı yani herhangi bir etkisinin olmadığı görülmüştür.

Teknoloji hayatlarımızı ve sanatı nasıl etkiliyorsa eğitim sistemini de etkilemektedir. Teknolojik olanaklarla sanat eğitimi bizi Olumlu noktaya götürebileceği gibi, olumsuz açıdan da bizleri kopyala yapıştır, tıkla önüne gelsin mantığı ile daha olumsuz ve yaratıcılıktan yoksun bir noktaya da taşıyabilir. (Katılımcı:12 Unvan: Dr. Öğretim Üyesi)

Tablo 5.4.4. Katılımcıların Görüş Frekansları

Görüşler	Frekans	%
Olumlu	13	68,4
Olumsuz	3	15,8
Çift Yönlü	3	15,8
Toplam	19	100,0

Soru 6. Bugünün koşullarını göz önünde bulundurarak, geleceğin sanat eğitiminin nasıl etkileneceği ve şekilleneceğini düşünüyorsunuz, görsel sanatlar eğitimi açısından nasıl bir gelecek bizi bekliyor?

Tablo 5.5. Cinsiyet Değişkeni Açısından Görüş Farklılıkları

Cinsiyet	N	Ortalama	Std. Sapma	U	P
Kadın	12	1,4167	,72296	36,00	0,65
Erkek	7	1,5714	,78680		

Cinsiyet değişkeni açısından katılımcı görüşleri incelendiğinde, istatistiksel olarak anlamlı bir farklılık yoktur. Ortalama değerler açısından 1,4167 ile 1,5714 bulunmuştur. Geleceğin sanat eğitiminin nasıl etkileneceği ve şekilleneceğini düşünüyorsunuz, görsel sanatlar eğitimi açısından nasıl bir geleceğin beklendiği sorulmuş ve cinsiyeti kadın olan katılımcıların bu soruya genel olarak olumlu yanıtlar verdiği görülmüştür. Sanat ile teknolojinin entegre edildiği bir geleceğin beklediği gibi olumlu görüşler verilirken aynı zamanda geleneksel anlayıştan modern anlayışlara geçilmeyecek gibi olumsuz görüşler de bulunmaktadır.

Türkiye açısından sanat eğitimi yöntemlerinin belli bir süre daha değişeceğini düşünmüyorum. Çoğu akademisyenin çizim yapmada cetvel, merccek, projeksiyon vb. basit teknolojik gereçleri kullanmaya karşı ön yargılarının daha üstün olacağını düşünüyorum (Katılımcı:12 Cinsiyet: K).

Gelecekte sanat teknolojiye daha çok bağlı ve teknoloji kaynaklı olacak ancak Türk üniversitelerinin de daha güncel sanat dünyasına ve sanat türlerine duyarlı özgün ve yaratıcı bireyler yetiştirmeye dönük bir eğitim anlayışında olmalı. Sanat dünyası bireysel ve artık çok daha grupta yaratılan bir dünya sanat eğitimcilerinin de işbirliğine dayalı çağdaş güncel disiplinler arası çok kültürlü, felsefi temelleri olan bir sanat anlayışının hakim olmasını diliyorum (Katılımcı;1 Cinsiyet: K.)

Erkek katılımcıların görüşleri incelendiğinde kadın katılımcılarla benzer görüşlerde olduklarını söylemek mümkündür. Bazı katılımcılar bugünün teknolojisini yapılan sanatsal yeniliklerle kıyaslayarak yetersiz bulmuş ya da bazı katılımcılar ise bilim ve teknoloji yaratıcılık üzerinde daha büyük bir rol oynayacak, gibi açıklamalarda bulunmuşlardır.

Örneğin, özellikle 2. Dünya Savaşı'ndan sonra dünyada büyük teknolojik

gelişmeler olmasına rağmen, sanatın üretilmesi noktasında bizler hala 50-60 yıl önceki ve hatta binlerce yıl önceki- yöntemleri birazcık da olsa teknolojiye uyarlayabilmiş olduk. Bu da sadece sanatın belli sanatın disiplinlerinde (grafik tasarım, endüstriyel tasarım. vb.) olabildi; çünkü bu disiplinler doğrudan veya dolaylı olarak teknoloji ile bağlantılılar (Katılımcı:5 Cinsiyet: E).

Tablo 5.5.1. Yaş Değişkeni Açısından Görüş Farklılıkları

Yaş	N	Ortalama	Std. Sapma	χ^2	P
35-40	2	1,5000	,70711	3,29	0,51
40-45	4	2,0000	,81650		
45-50	5	1,4000	,89443		
50-55	2	1,0000	,00000		
55-60	4	1,5000	1,00000		
60-65	2	1,0000	,00000		
Total	19	1,4737	,77233		

Yaş değişkeni açısından katılımcı görüşleri incelendiğinde, istatistiksel olarak anlamlı bir farklılık yoktur. Geleceğin sanat eğitiminin nasıl etkileneceği ve şekilleneceğini düşünüyorsunuz, görsel sanatlar eğitimi açısından nasıl bir geleceğin beklendiği sorulmuş ve yaş aralığı 35-40 ve 55-60 olan katılımcıların ortalama değerlerinin 1,5000 olduğu görülmüştür. Bu yaş aralığına sahip katılımcıların görüşleri geleceğin sanat eğitimine yönelik tahminlerini hem olumlu hem de olumsuz tutumlarla açıklamışlardır. Geleceğin sanat eğitimi bugünün koşullarına kıyasla değerlendirildiğinde dijital platformların bu eğitim sürecinde daha fazla kullanılabilmesi, hibrit eğitimin geliştirilerek devam edeceği gibi konulara değinildiği görülmüştür. 50-55 ve 60-65 yaş aralığında ki katılımcıların bu soru için ortalama değeri 1,0000 olarak bulunmuştur bu yaş aralığında ki katılımcılar bu soruyu olumlu değerlendirmiş ve sanat eğitiminin geleceğinde öğretim sürecinin yenilenip eğitimin yeni bir boyuta teknoloji ile daha fazla entegre edilerek geçileceğinden söz edilmiştir.

Tablo 5.5.2. Bölge Değişkeni Açısından Görüş Farklılıkları

Bölge	N	Ortalama	Std. Sapma	χ^2	p
İç Anadolu	12	1,5000	,79772	3,46	0,48
Doğu Anadolu	1	2,0000	.		
Akdeniz	2	1,0000	,00000		
Ege	2	1,0000	,00000		
Güney Doğu	2	2,0000	1,41421		
Total	19	1,4737	,77233		

Bölge değişkeni açısından katılımcı görüşleri incelendiğinde, istatistiksel olarak anlamlı bir farklılık yoktur. İç Anadolu bölgesinin ortalama değeri 1,5000 yani olumsuzya yakın bir görüş hakimdir. Bu bölgeden görüş belirten katılımcılar özellikle sanat eğitiminin geleceği üzerine ülkemizin gelişmeleri takip edemediği gibi olumsuz görüşlerle beraber çağdaş eğitim programlarının öğrenci tarafından daha fazla kullanıldığı ve buna yönelik tutumun da olumlu olduğu görüşler mevcuttur. Akdeniz ve Ege bölgesinden görüş bildiren katılımcıların görüşlerinin ortama değerleri 1,0000 olup olumlu tutum sergilemişlerdir. Özellikle erişimin ve çalışmanın kolay olduğu bir eğitim anlayışı beklentisi içindedirler. Doğu Anadolu ve Güneydoğu Anadolu bölgesindeki katılımcıların görüşlerinin ortalama değerleri 2,0000dir. Bu veriye göre bu soruya ilişkin görüşlerinin olumsuz olduğu yönündedir.

Küresel bir dünyada yaşadığımız için yeniliklerden çok fazla etkileniyor ve haberdar oluyoruz bu anlamda Türkiye’de ki sanat eğitiminin daha farklı boyutlara ulaşacağını inanıyorum özellikle sanat eğitimi dernekleri ve sanat eğitimcileri Türkiye’deki sanat eğitimi şekillendiren ve yenilikler sunan faaliyetler göstermektedir aynı şekilde yetişmekte olan sanat eğitimci adayları kendini geliştiren sanatı seven bireyler Yetiştirmeyi amaçlayan bir zihniyettir. (Katılımcı:18, Bölge: İç Anadolu)

Tablo 5.5.3. Unvan Değişkeni Açısından Görüş Farklılıkları

Ünvan	N	Ortalama	Std. Sapma	χ^2	p
Öğr. Gör.	2	2,0000	1,41421	1,83	0,60
Dr. Öğr. Üyesi	3	1,6667	,57735		
Doç. Dr.	4	1,2500	,50000		
Prof. Dr.	10	1,4000	,84327		
Total		1,4	,7723		

Unvan değişkeni açısından katılımcı görüşleri incelendiğinde, istatistiksel olarak anlamlı bir farklılık yoktur. Tabloya göre birbirinden farklı ortalama değerler bulunmaktadır. Katılımcıların görüşlerinin 1,2500 ile 2,0000 arasında değişkenlik gösterdiği görülmüştür. Öğretim görevlisi unvanına sahip olan katılımcıların görüşleri 2,0000 değerindedir. Bu unvana sahip olan katılımcılardan bazıları geleceğin sanat eğitiminde öncelikli olarak eğitimin her kademesinde sanat eğitimine değinilmesi gerektiği vurgulanmıştır. Dr. Öğretim üyesi unvanına sahip katılımcıların görüşlerinin ortalama değerleri olumsuzya yakın yani 1,6667 olarak bulunmuştur. Bu unvana sahip katılımcılar, geleneksel yaklaşımlardan modernliğe geçiş aşamasının şu an ki görünümüne bakarak zor olduğu düşüncesindedirler. Doçent ve Profesör unvanına sahip olan katılımcılar ise bu sürece hem olumlu hem de olumsuz tutumlarla yaklaşmaktadırlar. özellikle sanal gerçeklik, simülasyonlar ve artırılmış gerçeklikle ilgili sanat eğitimi çalışmaları artacaktır gibi görüşlerde vardır, dijital eşitlik ülkemizde sağlanmamaktadır gibi olumsuz görüşlerde vurgulanmıştır.

Sanat sürekli geliyor sanat galerileri çoğalıyor sanat dergilerinin sayıları artıyor artık gazetelerde sık sık sergi haberleri okur olduk bunlar çok güzel görsel sanatlar eğitimi ilkokuldan başlayıp branş öğretmenleri tarafından verilmeye başlanırsa hayal gücü gelişmiş yaratıcı bireyler oluşur sadece üniversite eğitimi, ile bu sağlanamaz (Katılımcı:15 Ünvan: Öğr. Gör).

Teknolojik imkanlar, farklı alanlarda çok hızlı gelişmiş ve etkileri çok büyük olmasına rağmen; sanatın üretimi ve eğitimi alanlarında bu etki daha yavaş görülebilmektedir (Katılımcı:5 Ünvan: Dr. Öğr. Üyesi)

5.2. Tartışma ve Öneriler

Bu bölümde, araştırma bulgularından ulaşılan sonuçlar ile bu sonuçların literatür kapsamında önceki çalışmalarla benzerliklerine veya farklılıklarına yer verilmiştir. Görüş bildiren katılımcıların 1. Soruya ilişkin yanıtlarına göre, katılımcıların fiziksel ortam görüşleri ‘cinsiyet’ değişkeni açısından değerlendirildiğinde bu değişkenin görsel sanatlar eğitimi için anlamlı bir farklılık oluşturmadığı ile sonuçlanmıştır. Soruya ilişkin görüşleri alınan katılımcıların ifadelerinin bütününe bakıldığında; fiziksel ortam faktörünün sanat eğitiminde önemli bir değişken olduğunu ancak sınıfların, atölyelerin ve etkili eğitim koşullarının özellikle teknik ve malzemelerin her yerde eşit şekilde sağlanamadığından kaynaklanan yetersizlikler dile getirilmektedir. Buna göre kadın ya da erkek katılımcıların görüşlerinde ki ifadelerin benzer noktalarda bulunduğu görülmüştür. Yaş değişkeni açısından fiziksel ortam faktörü incelendiğinde sanat eğitiminde teknoloji faktörünün farklı yaş grupları arasında, farklı tutumlara sahip bir tablo ortaya çıkarmıştır. Yaş aralıklarında olumlu, olumsuz veya çift yönlü olmak üzere farklı tutumların mevcut olduğu görülmüştür yani yaş değişkeni görüş farklılıklarının olmasında önemli bir etkendir sonucu çıkarılmaktadır. Fiziksel ortam faktörü ‘bölge’ değişkeni açısından incelendiğinde farklı bölgelerde çalışmakta olan katılımcıların, yaşadıkları bölgeye göre değil genel olarak Türkiye de görsel sanatlar eğitimi veren kurumlar çerçevesinde görüş belirtmiş oldukları saptanmıştır. Katılımcıların görüşleri incelendiğinde ortalama değerlerin genel olarak 1,50000 ile 2,50000 arasında olduğu belirlenmiştir, bu sonuca göre katılımcıların genel olarak olumsuz yönde görüşlerinin olduğu belirlenmiştir. ‘Bölge’ değişkeni katılımcıların görüşlerinde herhangi bir farklılık yaratmamıştır. Katılımcılar ortalama benzer görüşlere sahip olup genel olarak olumsuz bir bakış açısı hakimdir. Fiziksel Ortam faktörü ‘Unvan’ değişkeni açısından incelendiğinde farklı unvanlara sahip akademisyenlerin görüşlerinin farklı aralıklarda olduğu belirlenmiştir. Olumsuz ve çift görüş aralığında olan (1,50000 - 3,0000) yanıtların birçoğu unvan fark etmeksizin fiziksel ortamın benzer noktalarına değinilerek verilmiştir. Unvanın fiziksel ortam faktörü üzerinde etkisi oranlama olarak değerlendirildiğinde çok azdır çünkü farklı unvana sahip katılımcılar görüşlerinde benzer konulara değinerek neredeyse aynı tutumla yanıt vermişlerdir yalnızca katılımcıların bazıları olumlu veya farklı bir noktaya değinerek değişkenlik yaratmıştır.

‘Cinsiyet’ değişkeni açısından Teknoloji faktörü incelendiğinde farklı

cinsiyetteki katılımcılar tarafından olumlu ve olumsuz olarak değerlendirilmiştir. Teknoloji faktörü her iki cinsiyet tarafından da değerlendirildiğinde ‘öğrencilerin dijital Ortamlara erişimlerinde güçlük yaşadıkları, sanat eğitimi derslerinde teknoloji kullanımının ve atölye ortamlarının teknolojik gelişmelere göre uyarlanmadığı’ gibi olumsuz görüşler belirtilmiştir. ‘Bilgiye erişimin kolaylığı ve eğitim sürecinde teknolojinin, dijital ortamların eğitim sürecinde sıklıkla kullanılması eğitim sürecini daha etkili kılmaktadır’ gibi olumlu görüşler de mevcuttur. Görüşlerin cinsiyet fark etmeksizin benzer olumsuz tutumlar içerdiği belirlenmiştir. Cinsiyet değişkeninin görüşler üzerinde anlamlı bir farklılık yarattığı söylenemez. Teknoloji faktörü ‘yaş’ değişkeni açısından incelendiğinde farklı yaş aralıklarına göre verilen yanıtların değişkenlik yarattığı görülmüştür. Yaş aralığı arttıkça teknolojiye dair olumlu görüşler belirtilirken yaş düştükçe olumsuz görüşlerin ağırlıklı olduğu görülmüştür. Yaş değişkeni fiziksel ortam faktöründe olduğu gibi teknoloji faktöründe de anlamlı bir farklılık yaratmıştır. Teknoloji faktörü ‘Bölge’ değişkeni açısından incelendiğinde katılımcı görüşlerinde genel olarak olumsuz bir tutum olduğu görülmüştür. Bölge değişkeni açısından; 1,50000 ile 2,50000 ortalama değerlere sahip yanıtlar benzer tutumlarla değerlendirilmiş olup bu değişkenin görüş farklılıklarında etkisinin olmadığı belirlenmiştir. Katılımcılar teknoloji faktörünü çalışmakta olduğu bölgelere göre değil Türkiye de görsel sanatlar eğitimi veren kurumlar açısından değerlendirmiş yani bu faktör için genel değerlendirmelerde bulunmuşlardır. ‘Unvan’ değişkeni açısından değerlendirme yapıldığında katılımcıların görüşlerinin olumsuz yönde olduğu görülmüştür. Farklı unvanların ortalama değerlerine bakılarak bu unvanların ‘2,0000-2,50000’ arasında değişkenlik gösterdiği belirlenmiştir. Katılımcılar benzer görüşler üzerinde durarak benzer tutumlar sergilemişlerdir. Unvan değişkeninin katılımcı görüşlerinde anlamlı bir farklılık yaratmadığı görülmüştür.

Öğrenci faktörü açısından görsel sanatlar eğitimi değerlendiren katılımcılar, ‘cinsiyet’ değişkeni açısından incelendiğinde, görüşlerin 2,3000-2,5000 aralığında olduğu görülmüştür. Öğrenciye yönelik katılımcı görüşleri incelendiğinde verilen yanıtların hazırbulunmuşluk, motivasyon, tutum gibi konularla bağdaştırılarak yanıtladığını ve her iki cinsiyette de benzer tutumların olduğu görülmüştür. Cinsiyet değişkeni öğrenciye yönelik katılımcı görüşlerinde anlamlı bir farklılık yaratmamıştır. ‘Yaş’ değişkeni açısından öğrenci faktörü incelendiğinde katılımcıların yaşlarının diğer faktörlerde olduğu gibi anlamlı bir farklılık yarattığı söylenebilir. Farklı yaş

aralıklarına bakılarak verilen yanıtların farklılaştığını farklı tutumlarla cevap verildiği söylenebilir. İleri yaşlarda öğrenciye yönelik olumlu tutum sergilenirken yaş düştükçe verilen yanıtlarda olumsuz tutum görülmektedir. Yaş değişkeni verilen yanıtlar arasında değişkenliğe yaratmıştır. Bölge değişkeni açısından öğrenci faktörü incelendiğinde ortalama değerlerin 1,50000-2,50000 arasında olduğu görülmüştür. Verilen yanıtların bölge değişkeni ile farklılaşmadığı yani bu değişkenin öğrenci faktörü üzerinde etkisinin olmadığı görülmüştür. ‘Unvan’ değişkenine bakılarak değerlendirme yapıldığında katılımcı görüşlerinin ortalama değerleri 2,5000 ile 3,5000 arasında değişkenlik göstermiştir. Farklı unvanlara sahip katılımcılar görsel sanatlar eğitiminin öğrenciye yönelik boyutunu değerlendirirken benzer tutumlarla yaklaşmış aynı zamanda öğrenci faktörü açısından benzer problemler üzerinden görüş belirtmişlerdir. Unvan değişkeninin öğrenci faktörü üzerinde etkisi olmadığı görülmüştür.

Katılımcıların (akademisyenlerin) yanıtları doğrultusunda görsel sanatlar eğitiminde teknoloji, öğrenci ve fiziksel ortam faktörünün, katılımcıların yaş, cinsiyet, unvan ve bölge farklılıklarına göre değişiklik oluşturup oluşturulmadığı incelenmiştir bu doğrultuda ortaya çıkan tabloya göre, kendi içinde en çok farklılaşma olan değişken ‘yaş’ değişkenidir. Katılımcıların özellikle cinsiyet ve unvan değişkenleri açısından görüşleri incelendiğinde anlamlı bir farklılık bulunmadığı belirlenmiş, bölge değişkenine göre ise katılımcıların birçoğu görüşlerini yaşadığı bölgeye, çalıştığı üniversiteye göre değil Türkiye genelinde, görsel sanatlar eğitimi veren üniversitelerin akıbetine bakarak görüş belirttikleri görülmüştür. Bu doğrultuda birçok katılımcı benzer görüşler etrafında toplanmış ve bu katılımcıların bakış açısıyla görsel sanatlar eğitimi veren kurumların fiziksel ortam, öğrenci, teknoloji faktörlerinin farklı değişkenler ekseninde genel olarak olumsuz bakış açısı ile değerlendirilmiştir.

Günümüzde yaşanan Pandemi gibi kısıtlamalara dayanarak, uzaktan eğitim yoluyla verilmekte olan sanat derslerini nasıl değerlendiriyorsunuz sorusuna verilen yanıtlara göre uzaktan eğitim yoluyla verilmekte olan sanat eğitimi derslerinin farklı değişken ve faktörler açısından niteliği katılımcı görüşleri ekseninde incelenmiştir. ‘Cinsiyet’ değişkeni açısından incelendiğinde, katılımcıların uzaktan eğitim sürecini benzer tutumlarla değerlendirmiştir iki cinsiyet arasında aynı yönde eğilimler olduğu görülmüştür. Sanat eğitiminin uzaktan eğitim yoluyla veriliyor olmasına dair görüşlerin cinsiyet değişkeni açısından herhangi bir farklılık belirtilmemektedir. Buna göre dijital

ortamlarda verilen sanat eğitimi derslerinin yüz yüze verilen derslere kıyasla daha verimsiz olduğu düşünülmektedir. Teorik derslerin uzaktan eğitim yoluyla uygulanmaya daha uygun olduğu ve daha verimli olduğu belirtilmiştir. ‘Yaş’ değişkeni açısından incelendiğinde; katılımcıların yaşları 35-65 yaş aralığı değişkenlik göstermiştir. Her yaş aralığının ortalama değerleri 1,50000 ile 2,50000 arasında farklılıklar gösterse bile bu değerler arası ‘olumsuz’ olarak nitelendirilmiştir. Katılımcılar uzaktan eğitim yoluyla verilen sanat eğitimi derslerinin teorik düzeyde nitelikli sayılabileceği uygulama boyutunda birçok problem ile karşılaştığı bu problemlerin ise eğitim sürecini verimsizleştirdiği konusunda hemfikirdirler. Yaş değişkeni katılımcıların görüşleri arasında anlamlı bir farklılık yaratmamıştır. Uzaktan eğitim yoluyla verilen sanat eğitimi derslerine yönelik katılımcıların görüşleri ‘bölge’ değişkeni açısından incelendiğinde, bu değişkenin ortalama değerler üzerinde farklılık yaratsa bile katılımcıların bölgeleri fark etmeksizin benzer konulara neredeyse aynı bakış açısıyla eğilim gösterdiği görülmüştür. Birçok katılımcı bulunduğu bölgenin uzaktan eğitim fırsatlarına adapte olmasına rağmen bu süreci değerlendirirken farklı bölgelerin özellikle dijital platformlara erişim sıkıntısı yaşayan bölgelerdeki eğitim sürecinin verimsizliğine değinmiştir. Akademisyenlerin derslere uzaktan eğitim yoluyla dijital platformlar üzerinden işleminde hiçbir sorun yaşamasa bile bu süreç her öğrencinin yaşadığı bölgenin imkanlarına göre farklılık gösterebilmektedir. Yani bölge değişkeni katılımcıların daha gelişmiş bir bölgede olması ile vermiş oldukları yanıtların bu süreci tamamen olumlu olarak değerlendirdiklerini göstermemektedir; katılımcılar değerlendirmelerini ülke genelinde ki eğitim sürecine bakarak yapmışlardır. ‘Unvan’ değişkeni açısından incelendiğinde, uzaktan eğitim sürecinin katılımcıların görüşlerini etkilemediği, bir öğretim görevlisi ile profesör arasında anlamlı bir görüş farklılığının olmadığı görülmüştür.

Tüm değişkenler ekseninde uzaktan eğitim sürecinin, görüş belirten akademisyenler için benzer şekilde niteliği tartışılmıştır. Olumlu görüş belirten katılımcılar genel olarak uzaktan eğitim sürecinin teorik düzeyine yönelik yorumlar yapmışlardır. Uzaktan eğitim sürecinin uygulamalı sanat eğitimi derslerine uyarlama konusunda problem yaşandığı yaşanan bu problemlerin uygulamalı sanat derslerinin kazanım ve hedeflerine ulaşma konusunda önemli bir engel olduğu anlaşılmıştır.

Soru 2’nin devamı olarak katılımcıların uzaktan eğitim yoluyla verilen sanat eğitimi derslerinin pozitif ve negatif yönlerinin neler olduğuna değinmeleri istenmiştir.

Bu sorunun yanıtlarının analizinde verilen yanıtların arasından en çok kullanılan kategoriler numaralandırılmış ve katılımcıların görüşlerini yansıtırken bu kategorilerden hangilerini kullandıklarını, kaç katılımcının belirlenen kategorileri kaç defa kullandıkları üzerine bir analiz yapılmıştır. . Buna göre katılımcıların ağırlıklı olarak hangi pozitif yönlere değindiği veya hangi negatif yönlere vurgu yaptığı verilen temaların yoğunluğuna göre belirlenebilmiştir. 19 katılımcı 11 farklı olumsuz kategori içerisinde toplam 36 defa negatif temalara değinirken 3 farklı olumlu kategori içerisinde 26 defa pozitif temalara değindikleri görülmüştür. Bu tabloya bakarak katılımcıların 2. Soruda elde edilen sonuçlar ile benzer olarak olumsuz niteliklerin daha fazla olduğunu söyleyebiliriz. Negatif anlamda uzaktan eğitim süreci üzerine katılımcıların en çok değinmiş oldukları tema uygulamalı derslerin olduğudur. Pozitif anlamda katılımcılar en çok uzaktan eğitim sürecinin derslere erişimin daha kolay olması yönünü değerlendirmişlerdir.

Katılımcılara yöneltilen soruya göre, görsel sanatlar eğitiminde yeni yönelimlere önerileri sorulmuş ve verilen önerinin sanat eğitiminde nasıl bir işleve sahip olacağına dair görüşleri istenmiştir. Katılımcıların görüşleri doğrultusunda kategori tabloları oluşturulmuştur. Verilen yanıtlarda, görsel sanatlar eğitiminde yeni yönelim veya yöntem arayışlarının hangi eksiklikler doğrultusunda ilerlemesi gerektiğine dair önerilerde bulunulmuştur. Katılımcılar özellikle sanat eğitiminin teknoloji ve yaratıcılık boyutunun geliştirilmesini önermişlerdir. Alınan görüşler ‘cinsiyet’ değişkeni açısından incelendiğinde kadın katılımcıların büyük bir çoğunluğu teknoloji ya da yaratıcılık faktörü üzerine öneriler de bulunurken erkek katılımcıların da birçoğu benzer şekilde teknoloji ve yaratıcılık üzerinde durmuştur. Cinsiyet değişkeninin katılımcı görüşlerinde anlamlı bir fark yaratmadığı görülmüştür. Benzer görüşler etrafında önerilerde bulunulmuş, erkek veya kadın cinsiyet fark etmeksizin sanat eğitiminin ne yönden eksiklerinin olduğu veya daha çok hangi konularda yönelimlerin olması gerektiği birbirine paralel görüşler ekseninde yanıtlanmıştır. Yaş değişkeni açısından incelendiğinde ortalama değerlerin birbirinden farklı olduğu görülse de neredeyse her yaş aralığında ki her katılımcı benzer kategoriler üzerinde durmuşlardır. Yaş değişkeni katılımcıların vermiş olduğu öneriler üzerinde veya yeni yönelimler üzerinde anlamlı bir farklılık yaratmamıştır. Bölge değişkeni açısından katılımcıların önerileri değerlendirildiğinde tıpkı yaş değişkeni gibi ortalama değerler ekseninde bakıldığında farklılıklar görülse bile katılımcılar benzer kategoriler üzerinde

yoğunlaşmışlardır. Unvan değişkeni açısından görüşler incelendiğinde, diğer değişkenler ile benzer şekilde katılımcı görüşleri arasında farklılık oluşturmadığı görülmüştür.

Katılımcıların bu soru kapsamında vermiş olduğu öneriler yalnızca bir kategoriye içermemektedir. Örneğin bir katılımcı yanıtı içinde farklı kategorilere değinerek yanıtlar verebilmektedir; hem teknoloji hem de eğitim kuramlarına değinmek gibi. Ancak yapılan analizlerde katılımcıların hangi kategori üzerinde en fazla durduğu ne konuda önerisinin olduğu incelenmeye çalışılmıştır.

Soru 5- Teknolojinin sanat eğitimini taşıyacağı nokta size göre neresidir?

Yapılan değerlendirmeye göre katılımcıların birçoğu, teknoloji sayesinde sanat eğitiminin geleceği noktayı olumlu değerlendirirken bazı katılımcılar teknolojinin sanat eğitimini yalnızca belli bir noktaya kadar etkili kılabileceğini, önemli olan faktörün teknoloji değil eğitimci olduğu teknolojiyi ikinci plana atabilecek yanıtlar verdiği görülmüştür, bazı katılımcıların sanat eğitimi derslerinin özellikle uygulama sürecinin sanal ortamlarla verimliliğinin düştüğü ya da amacına ulaşmada sıkıntı yaşandığını vurgulamışlardır. Bu soruyu cinsiyet değişkeni açısından incelediğimizde, kadın ya da erkek katılımcıların bu soruya benzer tutumlarla yaklaştığını özellikle olumlu değerlendirmelerde bulduklarını söyleyebiliriz. 35-40,45-50,60-65 yaş aralığında ki katılımcılar teknolojinin sanat eğitimini taşıyacağı noktayı pozitif anlamda düşünmüş 40-45-50- 55,55-60 yaş aralığındaki katılımcılar bu soru kapsamında olumsuz bir tutum ile yanıt vermişlerdir. Yaş değişkeni katılımcı görüşleri üzerinde farklılık yaratabilmektedir. Bölge değişkeni de yaş değişkeni ile benzer şekilde katılımcı görüşleri arasında farklılıklar yaratmıştır diyebiliriz. Unvan değişkeni açısından anlamlı bir farklılık yoktur, farklı unvanlara sahip katılımcılar arasında genellikle teknolojinin sanat eğitimini başarılı bir noktaya taşıyacağını düşünürken her unvan içinde bazı katılımcılar bu sürece olumsuz bir tutum ile yaklaşabilmektedir.

Altıncı soruya verilen yanıtlara göre, bugün yaşanmakta olan pandemi gibi kısıtlamalar çerçevesinde uygulanan ve gelecekte uygulanacak sanat eğitiminin nasıl ilerleyeceği sorgulanmıştır, katılımcıların bu soruya dair görüşleri incelendiğinde 13 olumlu, 3 çift görüş ve 3 olumsuz tutumlarla verilmiş yanıtların olduğu görülmüştür. Olumlu görüşler üzerinden değerlendirme yapıldığında katılımcılar; üniversitelerde verilen sanat eğitiminin teknolojiye daha çok bağlı, sanat dünyasına daha duyarlı ve

yaratıcı bireyler yetiştirmeye dönük bir eğitim anlayışı içinde işbirliğine dayalı, çağdaş, disiplinler arası, çok kültürlü ve felsefi temelleri olan bir sanat eğitimi anlayışının var olacağına dair öngörülerde bulunmuşlardır. Bazı katılımcılar bugünün teknolojisini göz önüne alarak sanat ve sanat eğitimi alanlarında ki değişim ve gelişim hızının yavaş olması ya da sanat eğitiminde eğitimcilerin geleneksel tutumları ve yöntemleri kullanmasının devam edeceği gibi negatif öngörülerde mevcuttur. Cinsiyet değişkeninin katılımcı görüşleri arasında anlamlı bir farklılık yaratmadığı görülmüştür. Yaş değişkeni açısından katılımcı görüşleri arasında farklılık yarattığı görülmüştür. Farklı yaş aralığındaki katılımcılar sanat eğitimi sürecini 45-50, 50-55 ve 60-65 yaş aralığında ki katılımcılar olumlu tutumlar ile yanıt verirken, 35-40,40- 45,55-60 yaş aralığındakiler genel olarak olumsuz yanıtlar verebilmiştir. Yaş değişkeni katılımcıların görüşlerinde etkili olduğu söylenebilmektedir. Bölge değişkeni de yaş değişkeni ile benzer şekilde katılımcı görüşleri arasında farklılık yaratabilmiştir. İç Anadolu, Güneydoğu Anadolu ve Doğu Anadolu bölgesinde çalışan katılımcıların birçoğu sanat eğitiminin geleceğine dair olumsuz görüşler ve negatif öngörülerde bulunurken Akdeniz ve Ege Bölgelerinde çalışan katılımcıların olumlu görüşler ile pozitif öngörülerde bulunduğu söylenebilir. Bölge değişkeni katılımcı görüşleri üzerinde etkili olan bir değişkendir. Unvan değişkeninin katılımcı görüşleri arasında etkili olduğu söylenebilir. Öğretim Görevlisi ve Doktor Öğretim Üyesi unvanına sahip katılımcılar genel olarak sanat eğitiminin geleceğini olumsuz tutumlarla değerlendirirken Doçent ve Profesör unvanına sahip katılımcılar olumsuz değerlendiren katılımcılar olsa da geneli bu soruyu olumlu tutumlarla yanıtlamışlardır. Sanat eğitiminin geleceğine dair cinsiyet değişkeni hariç, yaş, unvan ve bölge değişkenlerinin katılımcı görüşleri üzerinde etkili olduğu söylenebilir.

SONUÇ

Bu araştırma da günümüzde verilen sanat eğitiminin görsel sanatlar eğitimi üzerinde ne gibi etkilerinin olduğunu, öğrencilerin almış olduğu görsel sanatlar eğitiminin verimliliğinin ne düzeyde olduğunu araştırmış, bu araştırma sürecinde ise üniversitede görev yapmakta olan sanat eğitimcilerinden görüşler alınmıştır. Görüşleri alınan akademisyenlerin farklı bölge, yaş, cinsiyet gibi değişkenlerine dikkat edilmiş ve değerlendirmeler bu değişkenler ekseninde yapılmıştır. Alınan görüşler ışığında günümüz sanat eğitiminin birçok farklı sebepten ötürü veriminin sağlanamadığı, bu sebeplerin bazen öğrenci, bazen eğitimci bazense fiziki ortam gibi faktörlerle değişim gösterebildiği anlaşılmıştır. Bazı görüşler, üniversite de güzel sanatlar eğitimi bölümlerinde alınan sanat eğitimi çok kaliteli ve verimli olarak mezun olan bir eğitimci adayını, göreve başladığında ne kadar donanımlı ve idealist olsa da, verilecek eğitimin fiziki şartları yeteriz, teknolojik anlamda geride kalmış, teknik ve malzeme gibi ihtiyaçların sağlanamadığı bir ortamda sanat eğitiminin kazanımlarına ulaşamayacağını bildirmiştir. Bazı görüşler ise tam tersi olarak, fiziki ortam, teknoloji gibi kısıtların ikinci planda olması gerektiği yani eğitimci kaliteli olduktan sonra her ortam da verimli bir sanat eğitiminin gerçekleşeceğini bildirmiştir.

Genel olarak yapılan görüşmeler ışığında, günümüzde sanat eğitiminin kazanımlar doğrultusunda gerçekleşemediği belirtilmiştir. Bunun çözümü yalnızca bir faktöre bağlı değil, birçok faktörün birbirini tamamlayıcı ve destekleyici olmasıyla sanat eğitiminin istenilen verimliliğe ulaşacağı yapılan görüşmeler ve literatür taramaları sonrasında belirlenmiştir. Teknoloji kullanımı, fiziksel ortam (sınıf ve atölye şartları), yaşanan şehir, malzemeye erişim gibi faktörlerin her yerde eşit olarak kullanılmaması eğitim sürecinin de her yerde aynı hız ve verimlilikte verilemediğini göstermektedir.

Bu araştırma yapılmaya başlandığında ülkemiz salgın nedeniyle uzaktan eğitim sürecine başlamış olup, yaşanan bu süreci sanat eğitimi açısından değerlendirmek üzere katılımcılara bu süreçte verilen eğitim ortamı olduğu sorulmuş ve sanat eğitimine nasıl bir katkısı olduğu merak edilmiştir. Alınan sonuçlara göre katılımcıların bu sürece bakış açıları her ne kadar teknolojik anlamda farklı bir süreç olduğunun olumlu yanlarına değinilse de bu sürecin uygulamalı bir alan olan görsel sanatlar eğitimi olumsuz etkilediği ve telafisinin mutlaka yüz yüze eğitim yoluyla yapılması

gerektiğine değinmişlerdir. Bu süreçte verilen uzaktan eğitimin bu derece verimsiz olmasında öncelikle internetin her bölgede aynı hızda ve aynı kalite de var olmamasından kaynaklandığı bildirilmiş olup, uygulamalı alanlar için atölye ortamının etkisinden bahsedilmiştir. Günümüzde uzaktan eğitim yoluyla verilen sanat eğitimi derslerinin uygulamalı olanları ile teorik olanları arasında ciddi farklar saptanmıştır. Uygulamalı sanat dersleri için, verilen uzaktan eğitimler ihtiyaçları karşılamamakta ve dersin hedeflerine ulaşmasını engellemektedir. Özellikle anında müdahale ve düzeltme gerektiren seramik, resim, heykel gibi atölye dersleri bu süreçte verimli bir ortamda işlenememektedir.

Bu çalışmada, sanat eğitimi üzerine araştırmalar yapmış olan akademisyenlerin günümüz sanat eğitimi üzerine nasıl düşündüğü ve sanat eğitiminin geleceğinin ne doğrultuda olacağı sorusuna yanıt aranmıştır. Yöneltilen sorular yanıtlığında, verilen sanat eğitiminin geliştirilmesi gerektiği vurgulanmış, mutlaka eğitimde eşitlik ilkesinin gözetilerek yeni uygulamalar gerçekleşmesi gerektiği mesajı verilmiştir. Ülkenin her yerinde eşit teknoloji, atölye, malzeme gibi değişkenler olmadığından dolayı eğitimin kalitesi değişmektedir. Özellikle günümüzde uzaktan eğitim yoluyla uygulanan sanat dersleri teorik açıdan dijital platformlara uygun olsa bile uygulamalı dersler açısından işlenmesi oldukça zordur; hem öğrenci hem eğitmen açısından bu süreç verimsizlikle sonuçlanabilmektedir. Günümüz eğitim ortamında öncelikle amaç, uygulamalı dersler için yüz yüze eğitim ortamının tekrar yaşatılması ve eğitimde eşitlik ilkesinin tüm şehirlere sağlanabilmesi olmalıdır.

KAYNAKÇA

- Adıgüzel Ö. ve Işık S. (2013). "Demokratikleşen Sanat!" 1945 Sonrası Bazı Çağdaş Sanat Akımlarının Yaratıcı Dramayla İşlenmesi, *Yaratıcı Drama Dergisi*, 8(16). 42-61.
- Akkaya, T. (2011). 21. Yüzyılda Sanat Eğitimi. *Sanat Teorisi*. Erişim Tarihi: 17.04.2020, <http://www.sanatteorisi.com/sanatteorisi.asp?sayfa=Makaleler&icerik=Go ster& id=3583>
- Akkurt, S. ve Boratav, O. (2018). Neden Sanat Eğitimi?. *Uluslararası Eğitim Araştırmacıları Dergisi*, 1(1). 54-60.
- Altınkurt, L. (2015). Türkiye'de Sanat Eğitiminin Gelişimi. *Dumlupınar Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi* (12). <https://dergipark.org.tr/tr/pub/dpusbe/issue/4754/65308>
- Anabritannica, (1993). Genel kültür ansiklopedisi. Ana Yayıncılık: İstanbul. Artut, K. (2001). *Sanat Eğitimi Kuram ve Yöntemleri*. Anı Yayıncılık: Ankara.
- Anonim, Cumhuriyet Dönemi ve Sonrası Resim Sanatı, Erişim Adresi; <https://defteriniz.com/cumhuriyet-donemi-ve-sonrasi-resim-sanati-cagdas-turk-sanati-tarihi-turk-sanat-tarihi/35043/> Erişim Tarihi:08.04.2020
- Atan, A. Verimli Bir Sanat Eğitimi İçin Plastik Sanat Eğitimi Bölümü. <http://ahmetatan.com/?p=71> Erişim Tarihi; 20.05.2020
- Ayaydın, A. (2013). Güzel Sanatlar Eğitimi Resim-İş Öğretmenliği Anabilim Dallarının Sorunları ve Çözüm Önerileri. *Marmara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Yayını*, 30 (30).31-45. <https://dergipark.org.tr/tr/pub/maruaebd/issue/372/2150>
- Aykut, A. (2003). Günümüzde Görsel Sanatlar Eğitiminde Kullanılan Yöntemler. *Erciyes Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*. 1(21). 33-42 <https://dergipark.org.tr/tr/pub/erusosbilder/issue/23754/253102>
- Aykut, A. ve Aldoğan, G. (Ed.).(2012). *Sanat Eğitiminde Estetik*. Hayaiperest Yayınevi :İstanbul.
- Balamir, B. (1999). *Sanat Eğitiminde Özgürlük ve Özgünlük*. Kültür Bakanlığı Yayınları: Ankara.
- Baltacı, A. (2019). Nitel araştırma süreci: Nitel bir araştırma nasıl yapılır? *Ahi Evran Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 5(2), 368-388.
- Baltacıoğlu, İ. H. (1975). Anlaşılmayan Sanat Gerçeği. *Yeni Adam Gazetesi*, Sayı: 883, 4.
- Baskıcı, Z. ve Şölenay, E. (2013) . Dadaizm Sanat Akımı ve Seramik Sanatına Etkisi, *Güzel Sanatlar Enstitüsü Dergisi*. 0(29), 35-47.
- Başak, R. (2017). The Discipline-Based Art Education (DBAE) and the Visual Culture Theory. *Journal of Current Researches on Social Sciences*, 7(4), 365- 376.
- Başkan, S. (2014). Türk Resminde Modernite ile İlk Temas: 1940-1960. *İdil Dergisi*, 3 (14), s.101. <http://www.idildergisi.com/makale/pdf/1412892172.pdf>
- Bayramoğlu, M. (2013). 20. Yüzyıl Türk Resim Sanatında Geleneksel Türk Sanat Örneklerinin Etkisi. *Kalemşi Dergisi*, 1 (2), s.1-40)
- Berk, N. ve Gezer, H. (1973). 50 Yıllık Türk Resim ve Heykeli. Türkiye İş Bankası Yayınları: İstanbul.
- Beyoğlu A. (2009). İşbirlikli Öğrenme Yaklaşım Çerçevesinde Resim-İş Eğitiminde Karşılaşılan Güncel Sorunlar, Erişim Adresi; <http://www.eab.org.tr/eab/2009/pdf/190.pdf>
- Bodilly S.J & Augustine S.J.& Zakaras, L. (2008). Revitalizing Art Education through

Community-wide Coordination. (Toplum Çapında İşbirliği ile Sanat Eğitiminin Canlandırılması). RAND Corporation.

- İstanbul Kültür Sanat Vakfı, 2014. Türkiye’de Sanat Eğitimi Yeniden Düşünmek (İKSV Araştırma Raporu) İstanbul. (Erişim: 23.04.2020)
<https://www.iksv.org/tr/raporlar/turkiye-de-sanat-egitimini-yeniden-dusunmek>
- Bozkurt, N. (1995). Sanat ve Estetik Kuramları. Sarmal Yayınevi: İstanbul.
- Buyurgan, S. ve Buyurgan, U. (2012). Sanat Eğitimi ve Öğretimi. Pegem Akademi Yayıncılık: Ankara.
- Bulut, İ. (2014). 21. Yüzyılda Yeni Teknolojilerin Yarattığı Sanat Anlayışları Ve Görsel Sanatlar Öğretmeni Yetiştiren Kurumların Eğitim Programlarındaki Yeri. Eğitim Bilimleri Araştırmaları Dergisi, Özel Sayı, 117-132,
<https://dergipark.org.tr/pub/ebader/issue/44670/554805>
- Büyükışleyen, Z. (1987). Sanat Eğitimi İçin Öğretmen Yetiştirme ve Bu Konuda Karşılaşılan Güçlükler. *Hacettepe Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 2(2).
- Büyüköztürk, Ş., Akgün, Ö. E., Karadeniz, Ş., Demirel, F. ve Kılıç, E. (2013). *Bilimsel Araştırma Yöntemleri*. Pegem Akademi: Ankara.
- Çellek, T. (2003). Sanat Ve Bilim Eğitiminde Yaratıcılık. *Pivolka*, 2(8), 3-10
- Çelik, M. (2016). Ortaöğretimde Sanat Eğitiminin Rolü ve Önemi. Arel Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yayınlanmış Yüksek Lisans Tezi, İstanbul.
- Dobbs, S. M. (2003). Learning in and Through Art: a Guide to Discipline-Based Art Education(3.bs.), The J. Paul Getty Museum, Los Angeles.
- Eisner, R. (1989). The Total Incomes System Of Accounts, Chicago: University of Chicago Press
- Eker, M. ve Aslan, H. (2010) Görsel Kültür Ve Medya Okuryazarlığı: Sanat Eğitiminin Kamusal Açılımı . *Milli Eğitim Dergisi*. 40 (187) , 251-268.
<https://dergipark.org.tr/pub/milliegitim/issue/36197/407044>
- Elkoyun, Ö. (2007). Çok Alanlı Sanat Eğitimi Yönteminin Öğretmenler Tarafından Bilinmişlik Düzeyi Ve Uygulamada Karşılaşılan Sorunlar. Çanakkale Onsekiz Mart Üniversitesi. Sosyal Bilimler Enstitüsü, Çanakkale.
- Emir, Demet. (2009). Köy İlköğretim Okullarında Sanat Eğitimi Uygulamaları, Cumhuriyet Sonrası Dönem. Gazi Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi, Ankara.
- Erbay, M. (2018). “Sanat Politikası Paydaşları: Devlet, Özel/Özerk Kurumlar, Bireyler, Kamu“ Atatürk Üniversitesi, *GSF Sanat Dergisi*, Sayı:31, 90-93
<http://www.acarindex.com/pdfs/14023>
- Erbil, D. (1990). *Çağdaş Sanat ve Eğitim, Yaratıcı Toplum Yolunda Çağdaş Eğitim*, Cem Yayınevi: İstanbul.
- Ersoy, A. (2002). *Sanat Kavramlarına Giriş*. (Çev. G. İnal ve N. Asgari), Yorum Yayınları: İstanbul.
- Etike, S. ve Kurtuluş. Y. (2002). *Türkiye Cumhuriyetinin Temeli Kültürdür*. Cilt II. Bölüm Kültür Bakanlığı Yayınları: Ankara.
- Genç, M. A. (2012). D Grubu Ressamlarının Türk Resim Sanatının Gelişimine Olan Katkıları. *İdil Sanat Dergisi*, 1(5). DOI: [10.7816/idil-01-05-27](https://doi.org/10.7816/idil-01-05-27)

- Gönülal, Ö. (2009). Sanat Teorisi. ‘Sanat Nedir’
<http://www.sanatteorisi.net/sanatteorisi.asp?sayfa=Makaleler&icerik=Goster&id=2740>
Erişim Tarihi: 09.09.2020
- Göksay, S., <https://mindonart.com/2013/10/24/fikrin-yuceltilmesi-21-yuzyil-sanati/>
Erişim Tarihi: 17.04.2020
- Güneş N. (2015). Çok Alanlı Sanat Eğitimi Yönteminin Çağdaş Sanat Dersi Öğretiminde Kullanılmasının Kalıcılığa Etkisi“ Tarihın Peşinde -*Uluslararası Tarih Ve Sosyal Araştırmalar Dergisi*, Sayı:13, 365- 38.
- Hamarat. E. (2019). *21. Yüzyıl Becerileri Odağında Türkiye'nin Eğitim Politikaları.*; Seta yayınları: Ankara.
- Heptunalı, Ö. (2007). Günümüzde Plastik Sanatlarda Yeni Sanat Yaklaşımları Ve Bu Yaklaşımların Sanat Eğitimindeki Yeri. Dokuz Eylül Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Yayınlanmamış Yüksek lisans tezi. İzmir
- İlhan, A. .Ç. ‘Üniversitelerde Sanat Eğitiminin Gerekliliği’
“<http://earsiv.anadolu.edu.tr/xmlui/bitstream/handle/11421/1065/103415.pdf?sequence=1&isAllowed=y> Erişim Tarihi: 23.04.2020
- İndirkaş, Z. (2001). *Ana Tanrıçalar, Kybele ve Çağdaş Türk Resmindeki İzdüşümleri.* Kültür Bakanlığı Yayını: Ankara.
- İslimyeli, N. (1976). *Sanat Terimleri Ansiklopedisi.* Sanat Yayınları: Ankara
- İşbilen, A. (2002). Türkiye’de Sanat Eğitiminde Öğretmen Yetiştirme, Sanat Eğitimi Sempozyumu, Gazi Üniversitesi Gazi Eğitim Fakültesi 08-09-10 Mayıs
- Jon Thompson, (2014). *Modern Resim Nasıl Okunur.* (Çev. Çulcu, C.F.). Hayalperest Yayınevi: İstanbul.
- Karataş, A.S. (2006). Sanatsal Faaliyetin Bireye Kazandırdıkları Ve Bu Bilincin İlköğretimde Eğitim Sistemi İle Desteklenmesi, Dokuz Eylül Üniversitesi, Yüksek Lisans tezi, İzmir. Erişim Adresi: <http://hdl.handle.net/20.500.12397/7489>
- Kavcar, C. (1983) ‘Güzel Sanatlar Eğitimi’ içinde, Cumhuriyet Dönemi Eğitim, Bilim ve Kültür Eserleri Dizisi, Atatürk Kitapları, Milli Eğitim Basımevi: İstanbul
- Kavuran T. (2002), Nitelikli Sanat Eğitimcisi yetiştirmede sanat eğitiminin önemi, Gazi Üniversitesi’nin Eğitimde 75. Yılı Sanat Eğitimi Sempozyumu, Ankara.
- Keskin C. (2017). ‘1940-60 Yılları Arası Türk Resminde Modern Sanat Eleştirisinden Seçkiler’ *Pamukkale Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, Sayı 27, Mayıs 2017. Erişim Adresi: <https://dergipark.org.tr/en/download/article-file/411985>
- Khanacademy, 21. Yüzyılda Sanat, <https://tr.khanacademy.org/humanities/global-culture/concepts-in-art-1980-to-now/beginners-guide-1980/a/art-in-the-21st-century>
erişim:16.04.2020
- Kırıçoğlu, O. T. (1991). Sanatta Eğitim (Görmek-Anlamak-Yaratmak). Demircioğlu Matbaası: Ankara. Kırıçoğlu, O.T. & Stokrocki, M. (1997). Orta Öğretim Sanat Eğitimi. YÖK/Dünya Bankası Yayınları: Ankara.
- Kurtuluş Y. (2001) Sanat Eğitiminde İşbirlikli Öğrenme. *Hacettepe Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*. 20, 201 -205.
- Kuş, M. (2019). Postmodern Sanat ve Günümüz. *Idil Dergisi*. 60, 1003-1010. doi: 10.7816/idil-08-60-06
- Kültür Sanat ve Eğitim İşbirliği Protokolü (2004)
<http://www.guzelsanatlar.gov.tr/yazdir?13773AB076A3779331C14C945864A> [603](#)
Erişim: 23.04.2020

- Monet (2014). Türkiye’de Modern Sanat’tan Güncel Sanata Bir Önizleme. Erişim Adresi:<http://kolajart.com/wp/2014/07/07/seref-aksit-turkiyede-modern-sanattan-guncel-sanata-bir-onizleme/> Erişim tarihi:10.04.2020
- NGN, Teknoloji ve sanatın olağanüstü etkileşimi. <https://blog.ngn.com.tr/teknoloji-ve-sanatin-olaganustu-etkilesimi-dijital-sanat/> Erişim Tarihi: 04.06.2021
- Oliveria N., Oxley, N. & Petry, M. (2006). Installation art in the new millenium.London:Thames&Hudson Publihers.
- OnuncuKalkınma Planı (2013) <http://www.sbb.gov.tr/wp-content/uploads/2018/11/Onuncu-Kalk%C4%B1nma-Plan%C4%B1-2014-2018.pdf> (Çevrimiçi erişim: 23.04.2020).
- Öndin, N. (2003). Cumhuriyet’in Kültür Politikası ve Sanat 1923-1950, İnsancıl Yayınları: İstanbul.
- Özdemir, M. Batılılaşma Döneminden Bugüne Türk Resim Sanatı, <https://www.ismek.ist/blog/icerik.aspx?p=1310> Erişim Tarihi :09.04.2020
- Özer, B , Eren, A ve Yazar, T. (2013). 1992-2012 Yılları Arasında Güzel Sanatlar Eğitimi Alanında Türkiye’de Yapılan Lisansüstü Tez Çalışmalarının İncelenmesi. Eğitimde Kuram ve Uygulama, 9 (4) , 497-510 . <https://dergipark.org.tr/tr/pub/eku/issue/5458/74020>
- Özol, A. (2012). *Sanat Eğitimi ve Tasarımında Temel Değerler*. Pastel Yayıncılık: İstanbul.
- Özdoğan, A. Ve Berkant H. (2020). Covid-19 Pandemi Dönemindeki Uzaktan Eğitime İlişkin Paydaş Görüşlerinin İncelenmesi. Milli Eğitim Dergisi. Salgın Sürecinde Türkiye’de ve Dünyada Eğitim, 13-43. DOI: 10.37669/milliegitim.788118
- Özsoy, V. (2007). *Görsel Sanatlar Eğitimi*. Gündüz Eğitim ve Yayıncılık: Ankara.
- Özyiğit H. (2011). Enderun Mektebi’nde Yetişen İki Sanatçı: Said Efendi ve Tevfik Paşa, *EKEV Akademi Dergisi*, 15/49, 153-162. <http://www.acarindex.com/dosyalar/makale/acarindex-1423877949.pdf>
- San, İ. (2019) *Sanatlar, Eğitim Ve Kültür (Sanatlar Eğitimi)*. Yeni İnsan Yayınevi: İstanbul.
- SAN, İ. (2019). Evrim İçinde Sanat Eğitimi Politikaları. Sanat Eğitimi-Yeni Yaklaşımlar. *Ankara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Fakültesi Dergisi*. (JFES), 25(2) , 643-652
- San, İ. (2004). *Sanat ve Eğitim*. Ütopya Yayıncılık: Ankara.
- Saraç, Y. S. (2006). Yeniden Yapılandırılmış Eğitim Fakültelerinde Sanat Eğitimine HümanistBir Yaklaşım, Dokuz Eylül Üniversitesi. Yayınlanmış Doktora Tezi, İzmir. Erişim Adresi, <http://hdl.handle.net/20.500.12397/6929>
- Seale , C. (1999). Quality in qualitative research. *Qualitative Inquiry*, 5(4), 465-478
- Sengir, S. (2015). Kültürel Değişkenler Örüntüsünde Sanat Eğitiminin Görsel Kültür Eğitimine Dönüşüm Gereçekleri. *Elektronik Sosyal Bilimler Dergisi* , 14 (54) DOI: 10.17755/esosder.52171
- Serpil, S. (2006), Türkiye’de 1950 Sonrası Görsel Sanatlar Koleksiyonculuğunun Gelişimi, İstanbul Teknik Üniversitesi, Yüksek lisans tezi, s.44. Erişim Adresi: <https://polen.itu.edu.tr/bitstream/11527/12492/1/000118156001.pdf>
- Şahin, S. (2010). Dijital Devrim İle Birlikte Sanatta Mekân, Beden Ve Algı Değişimi, Sanatta Yeterlik Tezi, Marmara Üniversitesi, Güzel Sanatlar Enstitüsü, İstanbul.
- Şirin A. (2008). Halk Eğitim Merkezlerinin Sanat Eğitimi Bağlamında Yetişkin Eğitimindeki Yeri Ve Önemi, Yüksek Lisans Tezi, Selçuk Üniversitesi, Konya.

- Tan, E. (2011), *Günümüz Sanat Eğitimi Anlayışının Görsel Sanatlar Öğretmen Adaylarına Yansıması (Selçuk Üniversitesi Örneği)*, Selçuk Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Yayınlanmış Yüksek Lisans Tezi. Konya.
- Tanilli, S. (1988). *Nasıl Bir Eğitim İstiyoruz?*. Amaç Yayıncılık: İstanbul .
- Tavin, K. (2005). Hauntological shifts: Fear and loathing of popular (visual) culture. *Studies in Art Education*, 46 (2), s. 101–117.
- Tuğal, S.A. (2012). *Oluşum Süreci İçinde Op-Art*, Hayalperest Yayınevi, İstanbul.
- Tütüncü, S. (2006). *İlköğretim Görsel Sanatlar (Resim-İş) Eğitimi Dersi Çerçevesinde Çocuk Resminde Yaratıcılık Kavramının Algılanışına İlişkin Bir Durum Çalışması*, Yayınlanmış Yüksek Lisans tezi, Dokuz Eylül Üniversitesi. İzmir
- Ulusoy D. (1997). Modern Toplumda Sanat: Güzel Sanatlarda Uyum ve Uyumsuzluk. *Ekonomik Yaklaşım*. 8(27), 9-24. <https://ideas.repec.org/a/eyd/eyjml/v8y1997i27p9-24.html>
- UNESCO, 2006, Road Map for Arts Education; Arts Education Partnership, 1999, Learning Partnerships: Improving Learning in Schools with Arts Partners in the Community Learning Partnerships.
- Ünver, E. (2016). Neden ve Nasıl Sanat Eğitimi. *İdil Dergisi*. 5 (23), s.865-878. doi: 10.7816
- Valentine, D. (2002). Distance learning: promises, problems, and possibilities. *Online Journal of Distance Learning Administration*, 5(3)
- Yıldırım, A. ve Şimşek, H. (2005). *Sosyal Bilimlerde Nitel Araştırma Yöntemleri*, Seçkin Yayıncılık: Ankara.
- Yılmaz, M. (2005). *Görsel Sanatlar Eğitiminde Uygulamalar*. Gündüz Yayınları: Ankara.
- Yolcu, E. (2009). *Sanat eğitimi kuramları ve yöntemleri*. Nobel Yayıncılık: Ankara.
- Zeren, G. (2006). Bilgi Çağı ve Küreselleşme Sürecinde Sanat Eğitimcisi Kimliği Sorunsalı, *Kastamonu Eğitim Dergisi*, 14(2), 637-646.